

KONSTANTIN MIKLÍK ČSR

SVATÝ JOSEF NAZARETSKÝ

VYDALA M. R. JUNOVÁ V TASOVĚ

1948

SVATÝ JOSEF NAZARETSKÝ

KONSTANTIN MIKLÍK CSSR

SVATÝ JOSEF NAZARETSKÝ

VYDALA MARIE ROSA JUNOVÁ
V TASOVĚ
1948

PŘEDMLUVA

Tato knížka o svatém Josefu vznikla sebráním článků a črt, které jsem příležitostně uveřejňoval v svatojosefském věstníku k podpoře úcty svatojosefské v našem věřícím lidu a které jsem ovšem pracoval s tím úmyslem, abych z nich sestavil jednu sbírku rozjímání pro doby a svátky, které Církev Katolická obvykle vyhrazuje svému Ochránci.

Chtěl jsem takovýmto způsobem vytvořit malinkou stať o ctnostech Josefových na každý měsíc občanského roku, ale tak, aby nebylo zapomenuto na dny a slavnosti, kde se popřává úctě svatojosefské poněkud více času než jindy. Takové doby jsou: měsíc březen, který jest celý věnován úctě svatojosefské a v němž se slavi památka svatého Pěstouna; slavnost Ochrany svatého Josefa od 3. do 4. středy po Hodu Božím velikonočním, opravdové radostné josefské osmidenní v slavném období roku; měsíc říjen, kde Církev rovněž přikazuje oslaviti s Pannou Marií Růžencovou i svatého Josefa, jejího nejčistšího Snoubence.

Lze tedy použití těchto malých pojednání o Josefu Nazaretském, které nikterak nevyčerpávají celé látky a zvláště ne souvisle, k tomu, aby si z nich čtenář přečetl kousek textu k vlastnímu přemýšlení v dny svatému Josefu zvláště milé: o prvních středách každého měsíce, o všech středách měsíce března a října, o svátku svatého Josefa 19. března, a o slavnosti svatého Josefa po Hodu Božím

velikonočním, trvajícím, jak bylo řečeno, celých osm dnů.

Rozdělil jsem látku tak, aby odstavce, tvořící jakýsi myšlenkový celek, byly od sebe odděleny, pokud je toho třeba, hvězdičkou, obyčejně také z té příčiny, aby čtení nebylo dlouhé a unavující. Týká se to arci jen těch pojednání, která jsou obšírnější, nebo připadají právě na doby, kdy se věcmi josefského kultu zabýváme častěji za sebou. Připojené verše, které dáváme ad libitum, mají nanejvýš zpestřit občasně čtení, aniž klademe na ně vážnější důraz po stránce obsahové, tím méně po stránce formální. Článek „V chrámu Božím“, přidaný rovněž ad libitum, doplňuje počet statí ke čtení neb rozjímání na 32-33, číslo, které stačí na celý měsíc březen nebo říjen.

Ať je nám všem svatý Josef, jak vám, kteří budete mít trpělivost čísti tyto řádky, tak mně, který jsem se pokusil vynajít něco k jeho oslavě, nápomocen v tolika potřebách života křesťanského i dobré a kající smrti!

Psáno v měsíci březnu Léta Páně tisícího devítistého čtyřicátého sedmého.

1. JOSEFŮV PROFIL

Svatý Josef zemřel asi již před utrpením Páně, ano ještě před jeho veřejným vystoupením. Ale spon evangelia nemají pak již o něm nejmenší zprávy, a také se zdá přiměřenější, že odešel s tohoto světa hned, jakmile skončil své poslání, tedy tenkrát, když Ježíš dosáhl zralého věku. Mimo to byl Josef člověk nadmíru jemného srdce. Trpěl-li jistě jedno z největších mučednictví při pouhé myšlence, že i za něho musí Ježíš Vykupitel zemřít, nebyl by již snesl pohledu na jeho skutečné umučení.

Svatý Josef je *Světce* vtělení, jako je Gabriel andělem či Poslem vtělení. Jako Gabriel byl předurčen k tomuto cíli, tak i Josef byl stvořen k podobnému, ale ještě vznešenějšímu účelu. Neboť jakkoli se nám to zdá nepochopitelné a neuvěřitelné, bylo přece poslání Josefovo i jeho poměr k nejsvětějším osobám nad pomyslení důstojnější, než sama závidění hodná funkce archanděla Gabriela.

Svatý Josef byl dle toho *zvláštním dílem* boží lásky a milosti. Vždyť měl býti ochráncem a manželem Panny, štítem a vychovatelem jejího Dítěte. Zastupoval tedy nebeského Otce a jeho svrchovanou moc, byl důvěrníkem a jakýmsi zmocněncem

Nejsvětější Trojice. Ký div, že jej předobrazoval správce faraonův, a že my, kteří v něm nespátujeme podle obvyklého pojmání věci pravého otce Nejsladšího Dítěte, nýbrž jen jeho stín, pocítujeme dalekosáhlý žár tohoto nebeského stínu, jemuž se nevyrovná žádné pozemské světlo.

Svatý Josef *byl panic*, jemuž nebylo rovna. Ani lidé, ani andělé, ovšem každý z jiné příčiny, nemohli s ním nikdy závoditi. Není možno si ani mysliti, aby byl kdy trápen zlou žádostivostí ten, kterému se dostalo největšího štěstí a vyznamenání ze všech smrtelníků. Nebyl sice bez hříchu prvotního poskvrny počat, ale dlužno míti za to, že Duch svatý zničil v něm osten těla dříve, než začal užívatí svého rozumu. Vždyť se měl státi věčným Snoubencem Panny a adoptivním Otcem Kristovým.

Svatý Josef slavil svůj *sňatek s Marií* Pannou s největší vnitřní radostí a s překypující duchovní slastí. Ač nevěděl dobře ani on, ani ona, jak veliké věci je čekají, věděl, že se Bohu zalíbila svým panenstvím, a chtěl býti tou silnou rukou, která by ostříhala její liliové čistoty. Jejich láska byla nad pomyslení silná, něžná a vroucí, ale byla to láska, jaké svět nepoznal ode dne svého stvoření. P. Faber se vyjadřuje nadmíru šťastně, praví-li, že manželská láska mezi Josefem a Marií nebyl nikdo jiný než sám Duch svatý.

Vnitřní život svatého Josefa došel plného rozvinutí a utěšené dokonalosti bolestnými událostmi,

tykajícími se Ježíše Krista. Zúrodňující a přeměňující krása bolesti, jež jest zákonem vyvýšení člověka v údolí slzavém, slavila na Josefovi triumfy. Lze to tušiti z toho, že nikdy nebyla příčina lidské bolesti tak úžasná a velkolepá, jako u čtyř bolestí svatého Josefa. Postavme si je jenom na oči a okusme jejich balzámové a myrhové chuti.

Prvá byla těhotenství Panny Marie.

Druhá byla cesta do Betlema a Obřezání Ježíšovo.

Třetí: proroctví Simeonovo a cesta do Egypta.

Čtvrtá: ztráta Ježíše v Jerusalemě.

Následoval tajemný život v dílně a vykonávání otecké moci, jíž si byl Josef z osvětlení Božího vědom. Nikdo nepátřej, jaké propasti tajemství chová v sobě to ohromné mlčení, do něhož jest zahalena tato nejhlavnější část života patriarchova.

Lidé začínají svůj konec nemocí. Josefova nemoc nebyla obyčejná: Byla to *nemoc lásky* a soustrasti, jakých si neumíme představit. Proto i smrt Josefova byla nejsladší a nejslavnější, a jeho oplakávání nejupřímnější. Je to – v podivuhodném kontrastu k smrti Kristově! – nejkrásnější a na pohled nejžádoucnější umírání smrtelného člověka.

Josefův příklad jest nejživější předobraz či spíše nedostižný, ale následování hodný *ideální* život zbožného křesťana. Pěstoun Josef žil rodinně. Rodina jeho byla nejvlastnější živel, malé a přece nekonečně prostorné království jeho působnosti. Nebyl nadarmo z královského rodu. Neměl

nadarmo choť z téže nejušlechtilejší královské krve, v níž se sbíhala a slévala slovutnost po velikosti toužících a vzdychajících předků. Jeho dítě, které bylo tak málo jeho a přece zase tak dvojnásob neodvolatelně a skutečně jeho, jako tomu nebylo u žádného jiného lidského otce, toto zázračné Dítě Josefovo mělo se státi osou minulého i budoucího světového dění, králem časů i světů, vrcholem tvůrčí a sdílné činnosti Boží, a proto okruh otcovského vlivu Josefova byl téměř bez hranic. Je-li rodinná radost a starost touhou přirozeného člověka, vidíme, že v případě Josefově byla tato touha splněna způsobem bez mála božským. Vmyslíte-li se s oddaností v otcovské postavení Josefovo, budete-li rozjímati s nábožností a s citlivým srdcem, jakých pokladů se stal Josef majitelem a uživatelem po čas své pozemské dráhy, uznáte, že se v něm setkaly nejněžnější city lidské přirozenosti s nejplamennějším přilnutím k božským krásám. Nic není s to vystihnouti hlubokou nesmírnost tohoto žhavého přátelství nazaretského tesaře se Synem všemohoucího Tvůrce a Budovatele vesmíru, se Synem Snoubenky, jež tím opravdověji náležela srdci tesařovu, čím více byli oba vzdáleni všedního toku a průběhu pozemských věcí.

Ach ano, to vše jest pravda! Ach nechtějme z toho dovozovati, že nám jsou zavřeny dveře k sladkým a bohatým zdrojům svatosti, nebo že nadpřiro-

zený život Mariin a Josefův byl život vlastně lehký, to jest život bez obětí, bez námah, bez křížů. Znamenalo by to, že jsme vůbec nepochopili nauky, kterou nám dal náš Vykupitel svým nadbytečným a všecken lidský žal přesahujícím utrpením, kdybychom si chtěli mysliti světce, který by si neopakoval často jeho slova: »Křtem mám býti křtěn, a kterak se soužím, dokud se nevykoná!«

Ba i to podotýkám, pro útěchu všem pozemským dětem, že i *víra Josefova*, tento jediný pramen jeho jedinečně záslužného rozpoložení mysli, ducha i těla, byla ustavičně podrobována zkoušce, zkoušce, která byla těžší než u Abrahama, Mojžíše a proroků. Vpravdě o kom jiném platí více než o Josefu Nazaretském výrok boží, oznámený apoštolem Pavlem: »Spravedlivý můj živ je z víry!«?

2. TESAŘ NAZARETSKÝ

Mezi živnostmi jsou některé, jichž nelze nazvati řemesly, protože jejich výrobky jsou holé plody přírody, třeba způsob, jakým jich živnost dosahuje, je dokonalejší, vypočítanější, libovolenější. Rolnictví je zaměstnání takového druhu. *Nezpracovává* produktů orné země, nýbrž jenom jim pomáhá vyrůsti, a pak jich dobývá z půdy a z obalů, jimiž je příroda přioděla. Dozrálé zrno se umí vyprostiti z klasů a z plev i bez pomoci

stroje, pouhým primitivním zařízením přírody. Ale rolník to dovede rychleji, bezpečněji, hospodárněji.

Mezi skutečnými řemesly však jsou některá, jimž náleží větší čest a vážnost před ostatními, protože buď jsou zároveň uměním, nebo mají velmi blízko k umění. Podstatou řemesla, ať prostého, ať učeného, jest, že *zpracovává a tvoří*. Netvoří jako Bůh, z ničeho něco, nýbrž tvoří jako stvoření, z něčeho něco. Z látky, mající pouhou obecnou formu, tvoří řemeslo formu zvláštní, potřebnou nebo krásnou, z kamene koryto nebo pomník, z dřeva stůl nebo sochu.

Tesař, kameník, kovář, toť nejprvotnější typy všech řemesel i všeho umění výtvarného, toť architekt, plastik, inženýr v zárodku. Není nevýznamno, že i Josef, pěstoun Ježíše Krista, patřil k této skupině tvořitelů a přetvořovatelů. Byl Tesařem.*)

Tesařství bylo řemeslo, které se už v Starém Zákoně mohlo chubiti *spasitelnými* činy jako málokteré. Potřeboval-li člověk ochrany proti nástrahám přírody, jež ho po jeho pádu přestala poslouchati, a proti úkladům bližního, jenž se stal

*) Nemíním, že by slovo »tektón« (Mk 6, 3), jemuž odpovídá latinské »faber«, znamenalo pouze a výhradně »tesaře«. Znamená také truhláře a každého řemeslníka, který na vesnici dělá něco ze dřeva nebo z jiné hmoty. Pojem tesaře třeba tedy bráti hodně široce, ale vždy je v tom náš »tesař« obsažen především.

jeho nepřítelem, musil se chopiti tesařské práce, aby si postavil dům a mohl se uzavřít. Až podnes obstarávají tesaři střechy, dveře a okna příbytků, a v horských krajinách stavějí celé domy od základů.

Tesařskou práci poručil Hospodin Noemovi, aby byly zachráněny *ostatky lidstva před potopou*: Učiň sobě koráb z dříví otesaného; příbytečky v korábu uděláš a klím pomažeš vnitř i zevnitř. A uděláš jej takto: Tři sta loktů bude dlouhost korábu, padesát loktů jeho šíř, a třicet loktů jeho vysokost. Uděláš v korábu okno, a v loktu dokonáš jeho svršek: dveře pak korábu postavíš v boku; (1. Mojž. 6, 14-18.)

Tesař byl nejctihodněji účastněn i na tom, co bylo *při počátcích staré úmluvy* učiněno nejvyšším znamením vyvolení Izraele, totiž na stánku a na arše úmluvy: Archu z dříví Setim udělejte, jejížto dlouhost ať má půl třetího lokte, šíř pět druhého lokte, vysokost též pět druhého lokte... Uděláš také sochory z dříví Setim; uděláš i stůl z dříví Setim, mající dva lokty zděli, a na šíř loket, a na výsost druhý loket... Naděláš i desek k stánku stojatých z dříví Setim, z nichž jednakaždá ať má deset loket na dlouhost, a na šíř pět druhého lokte... Uděláš i oltář z dříví Setim, kterýž bude pět loket na dlouhost a tolikéž na šíř, tedy čtverhraný, a tři lokty na výsost (2 Mojž 25, 10. 13. 23; 15, 16. 31. 32; 27, 1). / šibenice, na niž musil umřít Aman, aby mohl

zůstati na živu národ Estheřin a Mardocheův, Josefův a Kristův, musela býti pořízena a vztyčena tesařem.

Tesaře bylo potřebí i *k uskutečnění Úmluvy Nové*, k povýšení Syna člověkov^a od země na kříž. Jestliže prach z kříže Ježíšova líbáme jako relikvie převzácné, přes to, že dřevo kříže bylo až potud dřevem zlořečeným, nemůžeme neuznati, že i práce tesaře, který kříž dělal, byla z úmyslu Božího práce spasitelná. Byla to práce řemesla, k němuž se hlásil pěstoun Spasitelův, Josef Nazaretský z rodu Davidova.

Tím není sláva a slovutnost tesařství vyčerpána. Josef, syn Jakubův a vnuk Mathanův, snoubenec Marie, dcery Joakimovy, neměl sice za hlavní cíl životní řezati klády a točiti nebozezem, sbíjeti prkna a stavěti sloupky; jeho hlavnějším povoláním bylo živiti a těšiti svou nejsvětější a nejsladší choť a jejího zázračného a božského syna. Ale tesařské umění mu bylo pramenem výtělu, *prostředkem k plnění strážné a pěstounské povinnosti*. Proto ta důstojnost nevystihlá, jež spočívá nevyhladitelně na jeho rameni a na jeho tváři, vrhá svůj odraz i na řemeslo, jímž se zabýval, i na způsob, jímž královský potomek dobýval svého zdejšího chleba.

Ostatně, co více povznáší tento vnější stav, tuto vnější práci Josefovu nežli okolnost, že se *Vykupitel světa dává jmenovati synem tesařovým*? Ovšem, židé činili tak z pohrdání neb z pohrd-

livého podivu. Pravili, že o Ježíšovi vědí, odkud jest, o Mesiášovi však prý se nebude věděti, odkud jest. Ale Ježíš který se tolik vynasnažoval ukázati Židům svého pravého a přirozeného Otce v nebesích, nezapřel nikterak, že jeho Živitel a nejdůvěrnější přítel, nejčistší Snoubenec a anděl jeho Matky, byl tesař, a on, Pomazaný Páně, že je vlastně přijatý syn Josefa tesaře, podle Zákona syn pravý a plnocenný.

A jak by se byl vůbec mohl styděti Syn Boží za Pěstouna tesaře? Což nebylo toto řemeslo *po většinu života také jeho řemeslo*? Netrávil i On svůj život mezi pni, špalky, prkny, třískami a řezinami? Nepomáhal tomuto svému pozemskému Otci, jež zahrnoval nejněžnější a nejvroucnější láskou, sám v jeho prostinkém jednotvárném díle, aby naplnil »veškeru spravedlnost«?

Právě tento poslední moment vyvyšuje tesařské řemeslo Josefovo nadmíru. *Tesařská dílna Josefova byla vysokou školou Ježíšovou*, v níž se připravoval na své mesiášské poslání mezi Židy i všemi lidmi. Zde bylo jádro jeho nejdelšího vzdějíšího působení; zde byl uctíván Bůh od svého Syna lopotou a tělesnou námahou; zde byly nástroji nejbožstější zbožnosti, piety a oddanosti pila, sekýra, dláto a hoblík; zde se Vychovatel lidí i cherubů dával vychovávat od Josefa tesaře tak pokorně a ochotně, jako se dávaly od obou otesávat kmeny, obrostlé ještě kůrou, jako se dávaly řezati od obou klády ještě příliš dlouhé a

k účelu, o nějž šlo, neupotřebitelné. Ježíš pravil později jednou k svým posluchačům: »Otec můj až dosaváde dělá; i já dělám.«

Poznáváme v tom slově Ježíše, Syna Josefa, který byl tesařem v Nazaretě a u něhož se Ježíš jakoby učil pracovati, jako učedník a jako tovaryš v dílně? Otec nebeský je Tesař; teše hvězdy i národy, kříže i žebříky, po nichž se vystupuje k slávě; kůly i rakve, po nichž se sestupuje v hrob. Ježíš Kristus je tesař: teše sloupy k nebeskému Jerusalemu, buduje věčné svaté Město. Není přiměřenějšího zaměstnání pro Josefa, potomka Davidova a Pěstouna Syna Božího, než aby byl *i on* tesařem, a Matka Boží aby byla pravá manželka tesařova!

3. JOSEFŮV RODOKMEN

Č*i jsi syn?* – Odpověz na tento kratičký dotaz, zjev nám tuto nejhlavnější podrobnost svého původu, dej nám porozuměti tvé řeči nebo tvému mlčení o této věci, a poznáme ihned aspoň z polovice, čím jsi a čím nejpravděpodobněji budeš. Tak velice poučuje vědomost o tom, z čích srdcí člověk vyšel, či jednoty neb čího rozporu jest obraz.

Oh, *jak mnoho mohou učiniti rodiče pro příští velikost svého dítěte. I když mu nedávají duši, nýbrž jen tělo, dávají mu přece nejvíce po Stvořiteli, třebas i to měli z Božího daru. Ač se to,*

co vytvořuje v malém lidském vesmíru muž a žena, nezdá souviseti s bezprostředním lidským konem Všemohoucího Boha, zkušenost učí, že dokonalá ctnost rodí dokonalé děti a že vysoké Povznesení nad všednost, jež pozorujeme na rodičích, nezůstává v nich samých, nýbrž přechází zčásti i na potomky.

Proto odedávna zvyk u předních členů kteréhokoli národa, že *ukazovali na své předky*. Na otce i na matku, na děda, na praděda, na všechny prarotce a mnohé pramáteře. Jejich chvála a čest měla býti chválou a doporučením i nejpozdnějších výhonků pně, rodokmen měl býti nej přednější a nejprvnější chloubou občana světa.

Tak i Josef Nazaretský patří k nejvýznačnějším osobám Nové Úmluvy; nedivme se tedy, že i on má svůj rodokmen! Rodokmen Josefův není však pouze jedním z nejslavnějších, nýbrž jest vůbec nejslavnější. Nikoli jen proto, že Josef je přímým pravnukem Abrahamovým, Izákovým a Jakubovým, ani ne toliko proto, že pochází ze vznešené krve Davidovy, Šalamounovy, Ezechiášovy a Zorobabelovy, nýbrž z té příčiny, že rodokmen Josefův jest rodokmenem samého Vykupitele lidského pokolení. Svědčí o tom listina, o jejíž věrohodnosti nemůže býti sporu, totiž evangelium podle sepsání svatého Matouše, začínající slovy: »Kniha rodu Ježíše Krista«.

Rodokmen Josefův má však jednu *zvláštnost*: nemá a nikdy nebude míti pokračování, o něm

již nestojí v Bibli úctyhodné slovo: »zplodil«, tak známé z prvních kapitol Genese, knihy tvoření; ani neznáme jmen, která by se připoutávala k tomuto jménu jako ke jménu tělesného otce a prarotce. Josef jest posledním prvorozencem patriarchů, počínaje Sethem, synem Adamovým a konče Jakubem, synem Mathanovým. Podle židovského nazírání byl takový konec nejobávanejší hanbou, a Josef uniká této radosti nepřítel jen tím, že Syn člověkův, přicházející na svět pod záštitou Josefovou, jest od Židů i od Římanů považován za syna Josefova. »Jsa, jak se domnívali, synem Josefovým« (Luk. 3, 23).

A přece žádný katalog předků nevyzněl nikdy tak skvostně a velikolepě jako Josefův. Pro nás lidi vysvobozené a omilostněné pomocí Josefovou, je jasno, že se tu skrývá nějaké podivuhodně líbezné tajemství. Vždyť vše, co předchází před Josefem, předchází jen pro něho, aby on, třeba již nevšimáný, pomíjený a přehlížený, *mohl následovati*, a jako vytoužený uzavřít řadu. A tím více se jeví věci v tomto světle, čím více jest patrné, že se Josef nestává sám otcem, aspoň ne otcem v běžném a obyčejném smyslu. Neboť ačkoli jest toto překvapující seznání jistojistá pravda, jest právě tak nade všechno jisto, že se v Josefovi shromažďují tisíciletí nejpečlivějších příprav Božího těla, že všechna požehnání a všechny výsady arciotců Starého zákona přecházejí na něj, všechny naděje židovského plemene, jistě nej-

důležitějšího mezi rasami, leží na něm a splývají v něm. S ním hyne neb vítězí všecko, co sliboval Bůh od vyhnání Adama z ráje pro všechny věky, s ním to vše padá nebo stojí, protože za ním už není nikoho, kdo by přejal dědictví jeho krve, kdo by obdržel splnění starých Hospodinových přísah.

Jaké je to mysterium, které nám káže věřiti slovům Páně proti tak silným námitkám fakt, které nás nutí doufati i proti zklamáním tak opravdovým a proti zdáním tak nezhostitelným? Je to zázračný úder do denního dění přírody, úchylka nádherná a div, nahrazující nekonečněkrát všeku posvátnost účelu, světeného lidským dvojicím od vzdělání Evy ze žebra Adamova. »Jakob pak zplodil Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Kristus.« – Není tudíž zmařeno nic, co chystala Prozřetelnost skrze vyvolený lid, nic o čem pěl Duch Boží od zvěstování nové ženy. Toliko způsob je neočekávaně krásný a uchvacující. Je to výjimka zázračnější než bylo cokoli, co uvádělo kdy v úžas pozemské inteligence svou nevypočitatelností a nepravidelností.

✱

V posvátných knihách nalézáme *dva různé rodokmeny* Josefa Nazaretského, jako by to bylo pravidlo bez výjimky, že počátky slavného muže musí býti pracně odhalovány a dobývány ze záhad. Záhadou rodokmenu Josefova, jest, že se

jeho předkové nazývají podle evangelisty *Lukáše*, počítaje od nejmladších k starším takto: Héli, Lévi, Melchi, Janne, Josef, Matatiáš, Semei, Josef, Juda, Ioanan, Resa, *Zorobabel*, *Salathiel*, Neri, Melchi, Addi, Kosan, Elmadam, Her, Jesu, Eliezer, Jorim, Mathat, Levi, Simeon, Juda, Josef, Jóna, Eliakim, Melea, Menna, Mathatha, Nathan, *David*, *Jesse*, *Obéd*, *Booz*, *Salmon*, *Násson*, *Aminabad*, *Aram*, *Esrón*, *Fáres*, *Juda*, *Jakob*, *Isák*, *Abraham*, Thare, Náchor, Sárug, Ragau, Fáleg, Héber, Sále, Kainam, Arfaxad, Sém, Noe, Lamech, Henoch, Malaleel, Kainan, Enos, Seth, Adam, Bůh; kdežto podle *Matouše* jsou otci a praotci Josefovými Jakob, Mathan, Eleazar, Eluid, Achim, Sádoch, Asor, Eliachim, Abiud, *Zorobabel*, *Salathiel*, Jechoniáš, Josiáš, Amon, Manasses, Ezechiáš, Achaz, Joatham, Oziáš, Joram, Josafat, Asa, Abiáš, Roboam, Šalomoun, *David*, *Jesse*, *Obéd*, *Booz*, *Salmon*, *Násson*, *Aminadab*, *Esrón*, *Fáres*, *Juda*, *Jakob*, *Isák*, *Abraham*.

Jest tedy mezi oběma rodokmeny až do Davida krále podobnost pramalá, záležející v tom, že se ani uprostřed obojího rodokmene - při čemž druhá řada je značně hojnější - vyskytnou jména *Salathiel* a *Zorobabel*, a že se oba rodokmeny sbližují v tom, že Šalomoun i Nathan jsou synové Davidovi a Bethsabini (2 Král 5, 14; Paralip 3, 5). Při tom bije do očí, že rozdíl *rodokmenů* začíná hned při otci Josefově, an se jmenuje v prvním Héli, v druhém Jakob.

Církevní spisovatelé a vykládači Písem se *pokoušeli vyjiti z těchto nesnází* tím, že považovali rodokmen Matoušův za rodokmen svatého Josefa, rodokmen Lukášův pak za rodokmen Panny Marie, snoubenky Josefovy. Mimo to mysleli mnozí z nich, že Matouš podává královský rodokmen Kristův, Lukáš pak rodokmen *kněžský*; za tou příčinou pokládali jedni Nathana za proroka, jenž byl poslán pokárati Davida pro jeho těžký hřích, jiní se však domnívali, že Nathan, syn Davidův, byl knězem, nebo že pojal alespoň manželku z pokolení kněžského, ježto prý se Alžběta Zachariášova nazývá příbuznou Mariinou. *Augustin* posléze mluvil vyložiti různost obou rodokmenů Josefových adopcemi, které prý u národa vyvolaného dovolují rozlišovati otce přirozené a otce *přisvojené*. Později sám v Retraktacích toto mínění odvolal, jakož vůbec poznával, že ani ostatní svrchu uvedené výklady a pokusy o ně nemají pevných nohou.

Věc se má jednodušeji. Nikoli adopci, obvyklou v římském právu, nýbrž jiný druh zákonitého otcovství připouštěl, ba přikazoval Mojžíšův kodeks. Čteme v páté knize Pentateuchu, v tak řečeném Deuteronomiu, v hlavě dvacáté páté, v pátém až desátém verši toto: Bydlí-li bratři spolu, a zemře-li jeden z nich bezdětek, žena zemřelého nevdá se za jiného, nýbrž pojme ji bratr jeho a vzbudí potomstvo svému bratru; prvorozeného pak syna z ní nazve jménem zemře-

lého, aby nebylo jeho jméno vyhlazeno z Izraele.
- Bylo tedy možno, aby vlastník práva prvorozenkého měl za *skutečného a přirozeného otce* někoho jiného než byl jeho otec *zákonitý*, otec, po němž zdědil »prvorozenec« jméno i majetek, ale nikoli maso a krev. Mohl tudíž míti Mathatha za přirozeného otce Šalomouna, za otce zákonitého Nathana, bratra Šalomounova. Jedním z plnokrevných pravníků Šalomounových byl Jechoniáš, prvorozeným pravnukem Nathanovým (ve skutečnosti rovněž pravnukem Šalomounovým) byl Neri. Neměl-li Neri potomka, a vzal-li si vdovu po něm jeho nejbližší pokrevný příbuzný čili »bratr« Jechoniáš, byl jejich syn Salathiel přirozeným synem Jechoniášovým, zákonitým synem a dědicem Neriovým. Zorobabel byl přirozeným (i zákonitým) synem Salathielovým a měl syna Abiuda a jiného syna Resu. Resa umřel bezdětek a Joanan byl jeho synem zákonitým, maje za přirozeného otce bratra Resova Abiuda. Zemřel-li také Heli, zákonitý pravnuk Resův a přirozený pravnuk Abiudův bez potomstva, a měl-li jeho nejbližší pokrevní příbuzný Jakob vdovu po něm za manželku, byl první syn tohoto nového manželství podle zákona synem a dědicem Heliovým, podle skutku a přírody byl to syn Jakobův.

V době Kristově byl popsán levirátní zákon *ještě v plné platnosti*. Dovídáme se to z evangelia sv. Matouše z kapitoli dvaadvacáté, z verše dvacá-

tého třetího a z následujících: »V ten den přistoupili k němu Saduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání, a otázali se ho, řkouce: Mistře, Mojžíš řekl: Zemřel-li někdo bez dětí, nechť si jeho bratr vezme jeho manželku a vzbudí svému bratru potomstvo! Bylo pak u nás sedm bratrů, a první oženiv se zemřel, a nemaje potomstva zanechal svou manželku svému bratru. Podobně i druhý a třetí až do sedmého. Posléze pak po všech zemřela i žena. Čí tedy z těch sedmi bude žena ta při vzkříšení? Neboť měli ji všichni!« - Jestliže tedy ještě v době Kristově vládl starý zvyk švakrovského manželství, snadno a dostatečně vyložíme, proč se Josefův rodokmen u sv. Matouše liší od rodokmenu Josefova u sv. Lukáše. *Matouš liší Josefovy předky přirozené, Lukáš zákonitě.* Matouš, třeba Žid, klade podle účelu svého evangelia váhu na přirozený původ Josefov, Lukáš, Žid počtčelý, ale informovaný dokonalou zachovatelkou zákona, Snoubenkou Josefovou, uvádí Josefův rodokmen zákonitý.

Toto vyřešení rodopisných nejasností Josefových, již samo o sobě zcela spolehlivé a uspokojivé, dochází, i když ho nutně nepotřebuje, potvrzení v historických zprávách mimoevangelních, jež na sobě nesou pečeť velmi dobrého ústního podání. Známy spisovatel starokřesťanský a otec církevní chronografie, tolik chválený od dějepisce Eusebia, *Sextus Julius Africanus*, narozený kolem roku 170 a patřící k známému trojhvězdí

alexandrijskému, vyjádřenému jmény Klement, Julius, Origenes, vykládá v listě k Aristidovi (Migne, 10, 53), co se dověděl od příbuzných Ježíšových. *Heli a Jakob* byli dva bratři z jedné matky, jejichž otcové pocházeli oba z domu a z kmene Davidova: Otec Heliův byl potomkem syna Davidova Nathana, otec Jakobův pocházel od jiného syna Davidova, Šalomouna. Ježto Heli umřel bez dětí, pojal jeho manželku podle své povinnosti bratr Jakob a měl s ní syna Josefa, který podle zákona byl prvorozeným synem Heliovým, podle skutečnosti prvním synem Jakobovým s vdovou po Heliovi. - Oba rodokmeny Josefovy jsou nám po tomto vysvětlení jasny: Lukáš se varuje slova »zplodil« (kterého užívá Matouš), a vyjadřuje se *přídavnými jmény přivlastňovacími*, aby naznačil, že souvztažnost otců a synů v jeho rodokmeni jest jiná než přirozená.

*

Bylo by nyní na snadě, probrati jednotlivé předky Josefovy a všimnouti si těch jejich skutků a záměrů, jimiž se zalíbili Nejvyššímu a proslavili mezi současníky, nebo jimiž přestoupili božskou vůli a musili nanejvýš dojíti milosrdenství. My, podle našeho nazírání a naší slabosti, byli bychom sváděni vzíti na základ těchto úvah rodokmen *Matoušův* tak výhradně a výlučně, že bychom rodokmen *Lukášův* nechali úplně stranou a pominuli jej mlčením. Tím více nás zaráží v

naší úzkoprsosti, že Lukáš, který uvádí rodokmen Matoušův pro stejnou dobu od Abrahama až po Josefa, přidává ještě jedenadvacet jmen, pro dobu od Abrahama až do prvního člověka, »jenž byl Boží« (Lukáš, 3, 38). To se děje nejenom za tím účelem, aby se ukázalo, že Spasitel světa je synem *Člověkovým**) (toť oblíbený výraz právě u evangelisty Matouše), nikoli pouze synem *Abrahamovým* (nač Židé přílišně dávali důraz); ani nejenom proto, aby bylo zřejmo, že Kristus jest »druhý Adam«, vyšlý přímo z ruky Boží způsobem právě tak nebyvalým jako Adam prvý; nýbrž především proto, abychom si všimli ceny synovství *mimopřirozeného*, stanoveného čistě a nově od Boha a vycházejícího více z jeho dobroty a z jeho milosti, než z nutného a železného řádu, na který slepě a opovážlivě spoléhal smyslný židovský národ.

Obraťme se však již pozorně k přirozenému rodokmenu, načrtnutému oním Svatopiscem, jehož symbolem jest okřídlený člověk. Projdeme-li tento seznam osob, tvořících nejdůležitější osnovu dějinných událostí, nahlédneme-li do jiných knih Písma, abychom si připomenuli, čím byli a co činili ti živoucí, jejichž mrtvá jména jsou po staletích vyslovována s úctou a stavěna ve výsadní pořadí ke zvelebení původu Zaslíbeného, dojdeme brzy k poznání, že nejenom Lukášův,

*) Adam = Člověk.

nýbrž i *Matoušův rodokmen svatého Josefa má charakter zvláštní a zvláštnostní.*

Mluví se především o rodokmenu a původu Kristově. Přes to, že nelze spatřovati v tomto chápání nic méně správného a méně doslovného, třeba přiznati a uznati, že jde v plném lidském smyslu o rodokmen Josefa Novozákonního, ba že jde skoro jen a výhradně právě o *tenlo* rodokmen. »Rodokmen Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova« bylo by možno začítí také takto: »Rodokmen Josefa Nazaretského, syna Davidova, syna Abrahamova«. Každý z nás cítí, co znamená tento nadpis rodokmene, předcházejícího rodokmen sám. Abrahamův nejslavnější potomek jest David. Davidův nejslavnější potomek jest Syn Josefův. Kdybychom řekli, že *Davidův nejslavnější potomek* je v plánech Pořadatele světa Josef z Nazareta, byli bychom omráčeni září, která by vycházela z domku Nazaretského tesaře. Nuže, uvažme, mají-li se věci jinak! Abrahamovi se stalo zaslíbení, v němž budou požehnána všechna pokolení země (Gen 12, 3. 18; 22, 18). Davidovi, jeho potomku, bylo slíbeno, že jeho dům bude věčný (2 Král 7, 12-16; Žalm 88, 30). Chápeme, proč se v rodokmenu Matoušově vytýkají předem a *zvláště dva předci* Kristovi, David a Abraham? - Protože jako jest původ Davidův z Abrahama skrze syna jeho Izáka mimo-přirozený v samém počátku (Genese 18, 10-15), tak jest i původ Kristův z Davida, skrze potom-

ka Davidova Josefa, mimopřirozený v předposledním článku řetězu (Mat. 1, 16-20). A třebaž je největší slávou Abrahamovou a Davidovou, že jsou před Bohem praotci Ježíše Krista, jest přece Josef, zázračný potomek Abrahamův a ještě zázračnější prostředkovatel otcovství Davidova v Kristu, jistě tím největším synem, kterého David, boží milostí syn Abrahamův, *přirozeně* zplodil.

Druhá zvláštnost rodokmenu Josefova u prvního Evangelisty je tato: Matouš neuvádí vždycky *bezprostředního* otce synů, a z těchto uvádí jen ty syny nebo jen toho syna, který je nějak významný v nadpřirozeném pojetí. Jako řekl úvodem: »Kniha rodu Ježíše Krista, *syna* Davidova, *syna* Abrahamova«, tak praví v dalším: »Joram pak zplodil Ochoziáše, Ochoziáš Joasa, Joas Amasiáše, Amasiáš Oziáše čili Asariáše, a Josiáš *Eliakima* čili Ioakima, otce Jechoniášova čili Joachimova (4 Král 8, 24; 11, 2; 12, 21; 2 Paral 26, 1; 4 Král 14, 21; 25, 34; 1 Paral 3, 16). Ze synů Abrahamových jest uveden Izák a pominut Ismael, ze synů Izákových jest uveden Jakob a pominut Esau, ze synů Jakobových jest uveden Juda, ostatní, prvorozeného Rubena nevyjímaje, jsou uvedeni jen hromadně pode jménem bratří Judových.

Je zřejmo, že rodokmen Josefův není slepým dílem přírody, nýbrž že je *zvláštním předmětem Boží pozornosti* i Boží svrchovanosti. Králové Ochoziáš, Joas, Amasiáš jsou vyloučeni z nej-

slavnějšího rodu, protože Joram pojal za manželku Athalii, dceru Jezabely a Achaba, krále Izraelského, jemuž zlořečil Isaiáš ve jménu Hospodinově, protože chodil za modlami Jezabelinými (3 Král 21, 21–25; 4 Král 8, 16–25). Syn, vnuk a pravnuček Joramův, pocházející z tohoto zakázaného manželství, byli tedy před Bohem tolik jako nic, podle starého slova Mojžíšova při oznamování Desatera: Nebudeš mít jiných bohů, kromě mne.... Jáť jsem Hospodin, Bůh tvůj silný a řevnivý, jenž do třetího a čtvrtého kolena stíhá syny pro nepravosti těch otců, kteří mne nenávidí, avšak milosrdenství prokazuje do tisíců kolenn synům těch, kteří mne milují a zachovávají přikázání má« (2 Mojž 20, 3. 5. 6). Ochoziáš, Joas, Amasiáš mohli sice zlořečení prorocká od sebe odvrátiti vlastní věrnou zbožností, ale jak málo se o ni přičinili aneb jak málo v ní vytrvali, ukazuje 4. kniha královská 8, 27 a 2. kniha Paralipomen 24, 17–22; 25, 14–17.

Ani Eliakim (=Joakim), ustanovený od krále egyptského Necha na místo sesazeného a do zajetí odvedeného bratra Selluma čili Joachaza, syna Josiášova (4 Král 23, 34), není před Bohem uznáván za předka Josefova, protože *Egypt* byl vždycky znamením pohoršení a otroctví pro Izraele, ještě mnohem více nežli Babylon, někdejší vlast Abrahamova, a protože bylo neslušné přijmouti královskou korunu *od cizáka*, když si lid zvolil za krále Selluma.

Pozoruhodný jest případ odsunutí prvorozenců Ismaele, Esaua, Rubena. Kdyby bylo šlo o pouhá *práva přirozenosti*, bylo by se snad čemu diviti. Ale zde bylo hleděno k budoucnosti bez konce, a proto nároky času neměly velké platnosti. Že Ismaele a Esaua není ani vzpomenuť, nezaráží příliš, protože národové od nich pošlí, jako Saraceni, Ismaelitě, Arabové a jiní, byli zcela vzdáleni *ducha* lidu vyvoleného. Isák, Jakob, Juda jsou postaveni na místo Ismaele, Esaua, Rubena, aby *nezaslouženost* vyvolení člověka k nadpřirozenému vyznamenání vynikla, a aby čest, býti tělesnými předky Spasitelovými, byla po této stránce předpodobou nadpřirozené milosti, již nám jediný Kristus zasloužil nejen pro Nový, nýbrž i pro starý Zákon.

*

Že ne tak naprostá bezhříšnost nebo zákonná bezúhonnost, nýbrž jiné zřetele určovaly příslušnost k rodokmenu největšího z patriarchů, dokazuje, mimo známou nevěrnost většiny králů judských, pojatých do rodokmenu (viz »knihy královské« !), i další zvláštnost Matoušova seznamu vyvolených otců: několik ženských jmen nejisté pověsti.

Chananejka Thámar, vdova po prvorozenci Judovu, Herovi, měla syny Fáresa a Záru s tchánem svým Judou, s nímž byla obcovala přestrojena za nevěstku; *Chananejka* Rahab, později

manželka Salmonova a matka Bózova, u níž se byli ubytovali vyzvědači Josuovi před dobytím Jericha, byla známa po celém světě jako »žena nevěstka« (Josue, kap. 2 a 6.); Ruth, vdova po synu Elimelechovu, pokrevním příbuzným Bózovu, později manželka Bózova a matka Obédova, národností *Moabka* (Ruth kap. 1.–4.) a o takových bylo řečeno v Deuteronomiu (23, 3): »Ammonský a Moabský také po desátém kolenu nevejdou do církve Hospodinovy na věky.« Posléze Bethsabé, kdysi manželka Uriášova, nebránila se *cizoložství* s Davidem, který pak, nevida hanbou jiného zbyti, dal nad to Uriáše zbaviti života. A tak jen *cizinky a hříšnice*, nikoli svaté ženy patriarchů, jako Sára, Rebeka, Ráchel, mají výslovné místo v rodopise Josefově a Kristově. Nelze se domnívati, že Evangelista vzal ta čtyři jména svého rodokmenu z hotových předloh Starého Zákona, protože kniha Paralipomenon neuvádí (ve svých seznamech rodů) vůbec Rahab ani Ruth. Ale ten, který byl povolán od vyděračství k apoštolátu a od hromadění peněz k sepsání prvního evangelia a který stál jako celník v očích Židů asi tak na úrovni prodejných ženštin, považoval za povinnost vděčnosti k Osoboditeli, aby již v jeho rodokmeni vytkl nějak jeho budoucí vyrok, že »Syn člověka přišel spasit vše co zahynulo.«

Ostatně ty čtyři ženy, které byly mimořádně připuštěny na místa, vyhrazená pouze mužům,

nebyly tak docela z nejhorších. Thamar nebyla šťastna se svým mužem, protože s ním neměla děti a protože byl zlý člověk. První kniha Mojžíšova (37, 7), stejně jako první kniha Paralipomen (2, 3), vypovídají, že Her byl nešlechtný před Hospodinem, který jej za to potrestal smrtí. Podle tradičního zákona měl bratr Onan vzbuditi Herovi símě. Ale on obcoval se ženou bratrovou tak, »aby se děti jménem bratra nenarodily.« A proto zabil jej Hospodin, že věc ohavnou učinil (1 Mojž 38, 9). Mělo dojíti na třetího bratra Sělu. Ale Juda, boje se, aby snad i jeho nejmladší syn neumřel, poslal Thámar do jejího otcovského domu, aby prý čekala, až Sěla doroste. Thámar čekala trpělivě, ale Sěla za manžela nedostala. Považujíc bezdětnost za horši než smrt, rozhodla se v dobře miněné pošetilosti, že si vynutí stůj co stůj potomstvo na tchánu samém, když se jí zdráhal dáti syna v řádné manželství. Když se proneslo, že se na Thámaře jeví známky těhotenství, odsoudil ji Juda jako náčelník rodu k trestu upálení. Dověděl se však, že jej podvedla v dobré víře ve své právo, musil ji ušetřiti a uznati, že byla spravedlivější než on sám. »Kterýž poznav dary řekl: Spravedlivější jest nežli já: neboť jsem ji nedal Sělovi, synu svému. Však potom více ji nepoznal« (1 Mojž 38, 26).

Rahab došla cti prarodičky Josefovy a Spasitelovy jiným způsobem. Skryla a zachránila vyslance Josuovy před jistou smrtí, začož byla při

zničení Jericha zachována ona jediná i celý její dům ze všeho obyvatelstva jeriškého, a bydlili napotom uprostřed lidu vyvoleného v pokoji. Pohnutkou jejího činu byla *vira v Boha Izraelského*, podepřená zprávami o velikých událostech v Egyptě a v Palestině: »Vím, že Hospodin vám dal zemi tuto: nebo připadl na nás strach váš, a zemdleni jsou všickni obyvatelé země. Slyšeli jsme, že vysušil Hospodin vody moře Rudého k vašemu vjití, když jste vyšli z Egypta, i co jste učinili dvěma králům amorrhejským, kteříž byli za Jordánem, Sehononovi a Ogovi, kteréž jste zabili. A to slyšíce, ulekli jsme se a zemdleno jest srdce naše, aniž zůstal v nás duch k přijetí vašemu. Neboť Hospodin, Bůh váš, Onť jest Bůh na nebi! Já jsem milosrdenství učinila s vámi, tak i vy učiníte s domem otce mého!« (Josue kap. 2, 9-12). - *Ruth byla žena ctnostná*. Přilnula k Bohu Izraelskému celým srdcem a nevrátila se, jako její švakrová Orfa, na vyzvání Noemino domů, nýbrž opustila z lásky k Bohu a k tchyni rodnou zemi, pokrevné příbuzné a všecky soukmenovce, překonávajíc tak veškero očekávání Staré Smlouvy. Pročež i zasloužila, aby jejímu případu byla věnována jedna z knih Starého Písma, ony líbezné čtyři kapitoly *knihy Ruth*, sepsané posledním prorokem - Soudcem božího národa -, Samuelem.

Zbývá *Bethsabé*, jejíchžto pozdějších chval se spíše dohadujeme, nežli vzpomínáme. Snad by ni-

kdy nebyla pomyslíla na to, aby se zpronevěřila svému výbornému manželu, kdyby nebylo osudného smyslného podráždění králova a kdyby nebylo oné *duševní bezbrannosti* vůči osobě králově, jemuž odporovati by bylo vyžadovalo téměř zvláštního, ovšem povinného heroismu. Je jisto, že se měla brániti až k smrti, jako později ctnostná Zuzana »Starším lidu«. Ale hřích Davidův byl větší a přece mu byl odpuštěn, ačkoli pokání za něj bylo a musilo být krušné. Ký div, že bylo odpuštěno i Bethsabé! Jako na předěšlých třech případech, tak zvláště na tomto posledním ukázal Bůh, že je *milosrdný a věrný*, že odpouští *dokonale*, že jeho milost je dar ničím *nezasloužený*, a že nic na světě nemůže zabrániti splnění odvěkých Božích plánů a *přislibení*.

*

Kdybychom chtěli nyní probírat jednotlivé předky Josefovy a všímáti si jejich činů a chování po čas jejich vezdejšího zápasu, znamenalo by to, že chceme parafrásovati bezmála půl Bible a dáti si pak líbiti výtku, že toho tolik víme o rodokmenu a tak málo o životě světcově. Ale právě ta okolnost, že rodokmen Josefův souvisí tak těsně a v takové míře s pravými a *hlavními* dějinami lidstva, ukazuje, že je to rodokmen, jemuž žádný jiný se nevyrovná skvělostí, třebas jeho *poslední část* počínající zajetím babylonským, jež samo odchovalo dvě generace, je svě-

dectvím zapomenutí na Davidův rod, protože po Zorobabelovi, jemuž jest v Písmě prokazována nezvykle vřelá přízeň, jsou osoby předků Josefových v světské i svaté historii *jména neznámá*. Za to zakončení tohoto rodosloví, nejstaršího a nejdelšího ze všech, které známe, je vzrušující. Je to živý a skutečný střed Zjevení Božího, východisko nové a zářivější hvězdné dráhy, *ohnisko*, do něhož mífí a padá vše, co bylo stvořeno pro člověka nebo uchováno pro něho ve svém bytí přes všechny katastrofy.

Přicházíme znovu k věci, o níž jsme mluvili před chvílí: *k velikému tajemství Josefovy genealogie*. To tajemství položil evangelista Matouš až na konec rodokmene, zatím co jím třetí evangelista rodokmen začíná. Postavme vedle sebe ty dva dokumenty Josefova povýšení do sfér nadpřírody, jeho zázračné vtažení, zapsání a přijetí do rodiny Mešiasovy:

Jakob pak zplodil Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Kristus. Všechny tedy rodů od Abrahama až do Davida bylo čtrnáct, a od Davida až do stěhování babylonského čtrnáct, a od zajetí babylonského až do Krista čtrnáct. Kristovo pak narození se událo takto: Když Matka jeho, Maria, byla zasnoubena Josefovi, nalezena jest prve než se sešli, těhotnou z Duha svatého (Mat 1, 16-18).

Stalo se pak, když se všechen lid dal pokřtiti, a když i Ježíš byl pokřtěn a se modlil, že se otevřelo nebe a Duch svatý v tělesné způsobě jako holubice sestoupil na něj a hlas s nebe zazněl: »Ty jsi Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.« A ten Ježíš, když počínal, byl asi v třiceti letech, jsa jak se domnívali, synem Josefovým, jenž byl synem Heliovým, ten Mathathovým atd.

(Luk 3, 21-23).

Teď pochopíme snáze i cenu rodokmenu Lukášova. Kdežto Matouš nemohl podle pravdy prodloužiti rodokmen Josefův obvyklým hluboce obsažným slovem »zplodil«, znamenajícím otcovství fysické a přirozené, jest rodokmen Josefův u svatého Lukáše dokonalý i podle nejumírněnějších požadavků židovských: Kristus nebyl *méně synem Josefovým* než byl Josef sám synem Heliovým. Josef má před zraky národa tak dobře syna, jako jej měl Náthan, Neri, Resa a Heli. A poněvadž má nad to Syna, který novým, mimořádným, rovněž mimopřirozeným, ze štědrosti Boží vyvěrajícím způsobem rodí se svou mystickou chotí, Církví Obecnou, dítky vyššího určení, je svatý Josef jakoby *zákonitým dědem těchto dětí*, jejich mystickým praotcem, sahajícím na jednom konci své historie až do rajských krás a tragedií, na druhém do dálav oné věčnosti, jež nekončí nikdy, nýbrž naopak: korunuje definitivně věci, učiněné v čase pradávném s příslibem do budoucna.

Josef Nazaretský má Syna, protože jeho pravá manželka má Syna, počestně, ba nadpočestně zrozeného. Nikdy nebyla svatost, jednotnost a nerozlučitelnost manželství potvrzena s nebe způsobem slavnějším, okázalejším a výstražnějším! Neboť Josef má potomka jen proto, že jest manželem, Maria Panna může dáti Josefovi Syna, protože jest jeho manželkou. Řád musí býti zachován, posměváčci jsou zahanbeni; kdo pocho-

**pil, nemůže býti zkrácen, kdo věří, má nad čím
žasnouti, a kdo miluje Boha, velebí jej za to,
že zjevil maličkým věci nesmírné!**

*

**Svátek Pěstouna Páně 19. března každého roku
jest jakoby nenadálým svátkem Josefova rodu.
Zatím co školní i soukromý *dějepis* zapomíná
na dynastie a letopočty králů, ačkoli určovaly
často život i svobodu člověka bezpečněji a na
delší dobu než jejich náhradní loutky v domněle
svobodnějších ústavách, dynastie Josefova žije
v ústech každého, kdo zná trochu katechismus
a nepropadl prázdnotě života marného a zby-
tečného. Kostel nedá zapomenouti ani na jeden,
ani na druhý rodokmen Josefův. Dějeprava vždy
bude poučovati křesťanské děti o tom velikém
muži, který nemůže býti odtržen ode jmen Ježíše
a Marie, protože by se bez něho nevědělo mnoho
ani o nich. Dokud Josef žil, nikdo neměl tušení,
že on jest větší než císař, větší než velekněz.
A přece čím byla bez něho i současná historie
a jak by vypadaly bez něho dějiny, které před-
cházely, i ty, které následovaly?**

**Zasloužil si toho, aby vtiskl svou pečeť světo-
vému dějstvu právě tak, jako *přírodě* posvěco-
vané církevním rokem, na jehož zavedení má
také on svůj podíl. Josef otvírá závory jara a drží
klíče od ráje života. Ledy se musí rozpouštěti
před jeho dobrotou, sněhy musí roztáti pod slun-**

cem jeho vroucnosti a oddanosti. Jest fialkou i hyacintem, myrhovým keříčkem i bílým stvolem léta, nese v loktech život, smrt před ním utíká až do času. Výhonků zbujnělosti nemiluje, protože končívají úpadkem a ochablostí. Kázeň jest jeho žár, jímž spaluje kde koho, jeho skromnost přemáhá Boha a jeho střízlivost dosahuje věcí nedosažitelných. Miluje modrou oblohu, takovou, jaké jsou oči jeho Nevěsty a oči jeho Dítěte; proto neustává, dokud nemluví s Otcem skrze průsvitný blankyt, nikoli jako Mojžíš v šedivé mlze. Dnešní den oživuje v nebi paměť na všecku výjimečnost Josefova zjevu přes všednost jeho vnějšího občanského a sociálního postavení. Králové chodí dnes v jeho stínu, arciočkové se shromažďují, aby mu blahopřáli k jeho hodnosti, o které téměř ani neví. Adam vede řadu a každý z jeho zdárných synů se zdá ctihodnější než druhý. Všichni jdou svorně pozdravit Josefa, který to ani nečeká, protože ho nikdo z hodnostářů, dokud žil na světě, nezdravil. Oni mu však vycházejí vstříc jako dobrodinci, který splnil jejich naděje, jako chloubě svého rodu, který v něm našel nejžádoucnější zakončení. Josef jim navzájem děkuje, všichni jsou jeho praotcové a on jejich světlo. Všem jim jest zavázán a všichni mají podíl v jeho radosti i v jeho povýšení. Co vše mu říká dnes jeho Choť a jeho Dítě, jakou účast mají všichni nebešťané, andělé i lidé na těchto hovorech lásky a poct, chvály a díků,

jásotu a dobrořečení: A zdola k němu vzhlížejí zraky jeho ctitelů, dětí i rodin, otců i matek, mužů i žen, ženichů i nevěst, kněží i panen. Hledí k němu a volají k němu: Otče, ať dožijeme tento život tak, abychom měli účast na Božím životě, jako ty jsi obdržel Boha v dědictví věčné. Amen!

4. OCHRÁNCE CÍRKVE

Jsou tituly svatých, které se nezdají vyjadřovati plně velikost těch, jimž jsou dávány. Ale předpokládávají řadu jiných čestných názvů, z nichž každý jednotlivý naznačuje cosi velikého v profilu světcově a jež dohromady dávají teprv tušiti obsah onoho titulu, jenž je všecky předpokládá. Tak jest vrcholem událostí v životě Mariině její Nanebevzetí, protože předpokládá její neposkvrněné početí, její božské mateřství, její panenskou neporušenost, její osobní bezhříšnost, a možná i její účast v nesmírném vykupitelském utrpení jejího Syna. Její titul »Prostřednice milostí« předpokládá všechny tituly právě vypočítané, není tedy nikterak titulem méněcenným a méně významným. Podobně se má věc s titulem svatého Josefa Nazaretského, jímž jej obdařili papežové od dob Vatikánského sněmu a jenž zní: »Ochránce Církve svaté«. Kdo jest Ochránce Církve, a co znamenají tato slova v čestném titulu svatého

Josefa, jenž se přece může honositi tituly vzácnějšími?

Co jest především Církev, jejímž vysokým Ochráncem, Patronem, Protektorem se Josef nazývá? Církev katolická jest podle slov Pavlových »duchovním tělem Kristovým«. Otec slávy totiž poddal všecko pod nohy Kristovy, a dal ho za vševládnou hlavu Církvi, která jest jeho tělem, která jest plností Toho, jenž všecko naplňuje ve všem. (Efes 1, 22-23). Neboť jako jest muž hlavou ženy, tak jest Kristus hlavou Církve; onť je Spasitelem svého těla (Efes 5, 23). Tuto nauku si nevytvořil Pavel sám, ani ji neodvodil z jiných pravd evangelia, nýbrž přijal ji přímo od Krista jako všecko, co hlásal (Gal 1, 16). Kristus se sám přiznává k tomuto učení, a to právě v okamžiku, kdy chce proměnit pronásledovatele Šavla ve svého apoštola a kdy na něj volá s nebe: Šavle, Šavle, proč mne pronásleduješ? (Sk 9, 4). Je-li však katolická Církev mystické tělo Kristovo, jest Josef Nazaretský, Ochránce Církve, nazýván jako svým nejvyšším titulem »*Ochráncem mystického těla Kristova*«.

Toto jest nesmírně veliké posmrtné poslání Josefovo na zemi, jako bylo jeho životní poslání býti ochráncem skutečného a hmotného těla Ježíšova, pokud Ježíš potřeboval této ochrany za dnů své přípravy na vykupitelský úřad. Josefovo poslání jeví se nám takto prodlouženo a zveličeno. Místo hmotného těla Ježíšova má nyní na péči duchov-

ní tělo Ježíšovo, a také způsob jeho péče není více hmotný a viditelný, nýbrž jest právě tak mystický a tajemný, jako jest nové tělo Ježíšovo mystické a tajemné. Tělo jest viditelné, protože Církev jest viditelná; ale že je to tělo Kristovo, nevidíš, nýbrž věříš. Podobně jest často znáti, jak se Josef stará o Církev Boží, a přece vidíš pouze věrou onu souvislost vnitřní, která jest mezi Kristem a Církví, mezi Církví a Marií, mezi Církví a Josefem z Nazareta. Josef jest ochráncem této Církve a ochráncem tohoto Těla, otcem všech pokřtěných v Kristu, kteří tvoří toto tělo, Tělo žijící dvojím životem, životem pozemským a životem nebeským.

*

Patří k mystice duchovního těla Kristova, že nežije jenom životem duchovním, nýbrž i životem tělesným. Křesťané jsou údy Církve, těla duchovního, ale nežijí pouze duchovně, nýbrž i tělesně. Ani nejsou ještě ve stavu slávy, aby žili již nesmrtelně, nýbrž žijí prozatím časně a závisle na časných potřebách, aby si v tomto časném životě a v smrtelném, ale živém těle zjednávali zásluhu a právo na život nesmrtelný, který přijde. Trvání časného života jest onen den, kdy třeba pracovat; potom přijde noc, kdy nikdo již nemůže dělati (Jan 9, 4). I Kristus měl tento den a tuto noc, a jako měl pro něj cenu tento tělesný, časný život, aby jej obětoval Bohu prací a aby jeho vynucenou ztrátou vykoupil svět, tak dán jest

každému život, jehož si nesmí sám vzít, sám zkracovati, sám komoliti nebo ztenčovati. Je-li Josef Nazaretský ochráncem duchovního těla Kristova, jest *ochráncem života* tohoto těla, neboť život jest to nejdražší, nejcennější a nejdůležitější, co může míti kterékoli tělo, stvořené od Boha. A je-li Josef Nazaretský ochráncem života křesťanů jakožto údů Těla Kristova, jest na prvním místě a před vším ostatním ochráncem tělesného, časného života křesťanů. Josef jest tedy především patronem křesťanů v časných potřebách, v těch, které pomáhají člověku udržeti tělesný život.

Sama božská Prozřetelnost připravila Josefa Nazaretského k tomu zvláštnímu, ale pravdivému úkolu. Jeho předchůdce a předobraz, Josef Egyptský, byl povolán k tomu, aby zachoval na živu Egypt. Právem nese jméno Josefa Egyptského, protože Egypt by byl zahynul hladem, kdyby nebylo Josefovy zbožnosti a cudnosti, která mu zjedнала ona božská osvětlení, božskou moudrost a božskou prozíravost. Ani nesmírné množství pšenice, jež se urodilo v tučných sedmi letech úrody, nebylo by zachránilo Egypt, kdyby nebylo Josefova poznání prorockého a kdyby tato pšenice nebyla pečlivě skládána do stodol pro budoucí léta neúrodná. Ostatně nejenom Egypt, nýbrž i ostatní svět zakusil dobrodiní Josefovy předvídavosti. Egypt byl tenkrát obilnicí světa; rod vyvolený, tehdy jediná rodina s čeledí, byl

odkázán rovněž na egyptskou pšenici. Josef zachraňuje tehdy všechny, a právem jest nazýván od faraona spasitelem světa, pokud šlo v té chvíli o zachránění světa od smrti časné. Josef Nazaretský naplňuje svůj předobraz způsobem nečekaně prostým: jest živitelem Ježíšovým, jako byl jeho jmenovec živitelem faraonovým. A poněvadž jest Ježíš Spasitelem světa od stvoření až do skonání, spasitelem celého člověka pro věčnost a pánem člověka v tomto i onom životě, jest Josef Nazaretský, jeho pěstoun a živitel, živitelem veškerého světa, aspoň toho světa, jenž jest poddán Ježíšovi a ježž chce Ježíš živiti a uchovávat na živu pro život věčný. Tento svět vyvolený se jmenuje Církev, a Josef nadto jest ještě zvláště pověřen, aby se staral přímo o časné potřeby Církve Boží. Tělo Ježíšovo se rozrostlo tajemně; Josef, Pěstoun, Živitel, Ochránce, má pečovati ne již o malou rodinku nazaretskou, nýbrž o velikou rodinu církve bojující, o její časný život, o časné potřeby tohoto velikého organismu a všech jeho obdivuhodných jednotlivých článků. Josef jest pěstoun i tohoto těla Božího!

✱

O širším posmrtném úkolu Ježíšova Ekonomu, kterému je nyní svěčeno Kristovo tělo mystické místo fysického, nám vypravují nejenom stará předurčení a staré náznaky provázené tisíciletým výkladem tradice; netoliko jej odvozujeme z ne-

popíratelného mandátu, jež měl Josef ve zdánlivě těsném kruhu nazaretské rodiny, záležející z něho samého, z jeho choti a z jejího zázračného plodu. Josefův úřad živitele údů Kristových potvrzuje kronika křesťanského života i denní zkušenost těch, kteří si předsevzali následovati výzvy Ježíšovy k zástupům: »Hledejte nejprve království Božího a jeho spravedlnosti!« (Mt 6, 33). Na tuto podmínku totiž váže Bůh mimořádné přispívání Josefovo křesťanům v časných věcech. Ti, kdo nehledají především říše Boží, budtež boháči či žebráci, ať nečekají od Josefa nic. Ti, kdo nekonají prací svého stavu, kdo jsou líní a štítí se námahy, která opatřuje chléb a nápoj a oděv, ať nečekají od Josefa ničeho. On sám nežebral, nýbrž pracoval. Tesal a vyráběl věci ze dřeva, v těch rozměrech a s tím výdělkem, jak byl obyčej u většiny tesařů jeho doby a jeho země. Z toho živil sebe, svou ženu a své dítě, svou ženu královskou a nejpožehnanější, své dítě královské, nejnebeštější a nejbožštější.

Ale ať čekají od Josefa veškeru pomoc v nouzi lidé, kteří nepovažují tento svět za své bydliště stálé a jediné. Ti, kteří chtějí stavěti stánky Boží a kterým se nedostává k tomu hmotných prostředků, ač doléhá potřeba boží slávy i lidské spásy, ti ať se obracejí na Josefa. Ti, kteří mají co jíst sami, ale kteří chtějí nebo musí živiti sta sirotků nebo desítky vyděděnců, aby splnili Boží vůli a obměkčili Krista pro den soudu, ti ať vědí,

že Josef Nazaretský jest ten, jemuž je svěčeno živiti Krista a jeho mdlé údy, jeho údy vysýchající a křehnoucí, jeho nejmenší bratry, jejichž nasycení pokládá Kristus za své vlastní nasycení. Ať vyhledávají pomoc Josefovu ti, kteří mají stavěti kláštery, školy, chudobince, nemocnice, bohumilé ústavy všeho druhu, kdo mají tyto ústavy vydržovati, živiti, rozšiřovati a chovati tak, aby nebylo proti nim námitek se strany těch, kdož jim nepřejí. Ptám se po zkušenosti těch, kteří dělají takové věci pro Boha a pro lidské duše, a všichni odpovídají, že jich svatý Josef nikdy neoslyšel, když ho vzývali v tísní. Odpovídají mi, že stálá pobožnost k němu jest zárukou stálého zdroje příjmů pro instituce, jež v Bohu a pro Boha spravují. Ptám se těch, kteří pracují v misiích mezi pohany, kteří pěstují dobročinnost kdekoli mezi nejchudšími. Odpovídají, že pomoc Josefova jest jistá, že by nemohli bez něho žíti, ani prospívati, ano že by se nemohli v ničem ani hnouti, kdyby nebylo osvědčeného hospodářského umění Josefova.

Z toho činím závěr, který potěší mnohé srdce, jež nežije ani v klášteře, ani nevydržuje sirotčinců, ani se nevydalo za moře až do končin pohanů a modlářů. Srdce ustaraného otce dětí, který se lopotí celý den, ale nemůže stačiti; nebo srdce matky, jejíž maličké křičí o chléb, která však ať dělá co dělá, nemá čím by je nasýtila. Ach, jakou schopnost mají tito nejmenší z bratří,

aby patřili do vyvolené rodiny Josefovy! Ať prosí důvěrně Správce boží obilnice, aby vydal obilí hladovějícím. Neodejdou s prázdnou, patřili-li nebo chtějí-li patřiti k tělu a k duši katolické Církve, protože Josef jest beze vší pochyby Živitelem tohoto Těla Kristova!

*

Jestliže pečuje Josef Nazaretský o časný život křesťanů a jest patronem v časných potřebách pro všechny děti Boží, není tím vyčerpána ani velikost jeho péče, ani její důstojnost, ani její moc, jakožto Ochránce Církve. Josef se stará také o *duchovní život* křesťanů, a tato starost má nejenom obdivuhodné účinky, nýbrž jest i nejvyšším vyznamenáním svatého Josefa Protektora. Život těla není poslední účel člověka na zemi. Ani zvíře nežije na zemi proto, aby pouze žilo tělem pro sebe, aby živočišná duše zůstávala v těle jen za tím účelem, aby toto tělo žilo a tylo bez dalšího účelu. Zvíře proto žije, a žije jenom proto tělesně, aby sloužilo člověku, zblízka nebo zdáli. Tím méně jest účel člověka na světě, aby žil pouze tělesně, nebo aby žil sice také duševně, ale nikoli duchovně. Jen duchovní život jest život hodný člověka, a jen tento život jest účel a smysl člověkův. Je tedy samozřejmé, že Patron časných věcí lidských pečuje ještě mnohem usilovněji o to, co jest prostředkem k životu věčnému, než o to, co jest prostředkem jenom k udržení života časného.

Starati se o duchovní život křesťanů je starati se o prostředek k dosažení života věčného. Josef, který byl kdysi povolán k tomu, aby pečoval o časný život lidí nejvěčnějších, jest nyní povolán k tomu, aby pečoval o věčný život lidí hodně časných, to jest takových, jejichž věčné štěstí jest ustavičně a nebezpečně ohrožováno věcmi časnými a pomíjejícími. Starati se o duchovní život křesťanů jest starati se o jejich duchovní narození, duchovní růst, duchovní dokonání. Po křtu jest nutné nové duchovní narození, jestliže následovala nová duchovní smrt. Duchovní růst není pouze nové ospravedlnění, nýbrž rozmnožování posvěcující milosti skrze přiměřeně dobré skutky. Dobrá smrt patří k duchovnímu životu, protože znamená setrvání v duchovním životě až do okamžiku, kdy se z duchovního života přechází do věčného života. A tak jest Josef Pěstoun pěstounem křesťanů dvojnásob, protože jest pěstounem těla i duše, protože jest patronem časných potřeb, právě tak jako jest patronem druhého ospravedlnění, velkého duchovního zdokonalování a šťastné smrti.

*

Obrácení křesťana zkrze milost jest zajisté prvou úlohou Ochránce duchovního života. Jest ovšem hrozné, že člověk po křtu opět hřeší. A netoliko že hřeší všedně, onou nevyhnutelnou lidskou křehkostí, které podléhá každý člověk, který

nemá od Boha mimořádný dar neporušitelnosti. Člověk, vykoupený drahocennou smrtí královou a obmytý krví Syna Božího, uráží Boha těžce a uráží jej často, uráží jej snadno, nebo dosti snadno, ba velmi snadno. Někdy uráží člověk pokřtěný Boha bez rozmyslu, bez výčitek, schválně a úmyslně. Ale ani takový není ještě, dokud má duši v těle a rozum v mysli, vyloučen navždy a najisto z království Božího, na něž obdržel nárok a závdavek nezrušitelným znamením křtu. Ale poněvadž takový nevděčník nežije duchovně, nemůže žít věčně. Jest třeba, aby se duchovně *opět narodil*, aby přijal Ducha Božího, který dává život Boží. Druhý křest, kterým musí býti zpětilý křesťan obmyt, není svátost křtu, nýbrž svátost kajícího, lítostivého přiznání Božímu zástupci, a následující osvobozující rozsudek Božího srdce za podmínek bolestnějších, než jsou ty, které se vyžadují při křtu. Čím více opětných duchovních smrtí, čím více hříchů v téže duchovní smrti, čím více zloby a zlomyslnosti v témže hříchu, tím větší povstání, tím pochybnější obrácení, tím problematičtější odpuštění. Ovšem: na lítost jistou následuje v svátosti pokání odpuštění jisté. Ale zkoumejte člověka, jenž ukřižoval Krista, tisíckrát: zda svých činů lituje opravdu, zda jest hotov ztratiti raději život v těle než život duše, zda jeho vůle jest odvrácena od zlého vskutku či jen v slově, zda jeho předsevzetí jest pevné a odhodlané k obětem, zda jeho ná-

klonnost k předmětu hříchu jest umrtvena, zda se jeho vůle zřiká vypočítavě jenom hříchu, či zda se věrně zřiká i okolností, jež k hříchu vedou. Zkoumejte jej a objevíte často, že poznává svůj ubohý stav a že by chtěl nápravu. Ale že by nejraději chtěl milost za podmínky, aby se nemusil vzdáti hříchu. Že mu připadá nemožným, ba nelidským, aby měl přinést k vůli přátelství s Bohem oběť tak velikou, jakou jest opuštění mravního kalu, vyblednutí z morové sladkosti, opuštění tvorů, kteří nejsou sice nic proti Boží kráse a velebnosti, ale na nichž člověk hříšně ulpěl.

Zde jest potřebí, aby zasáhla vyšší moc. Pokání v tomto stavu přijaté neospravedlňuje, neosvobozuje, neočišťuje. Jest třeba hlubší a účinnější milosti pomáhající, a tu je si třeba vyprošovati prostřednictvím nejpřednějších a nejupřímnějších přátel Božích. Josef Nazaretský, můžeme říci, jest přítel ze všech nejpřístupnější!

*

Chceme-li se obrátiti hlouběji a méně povrchně, prosme Josefa Pěstouna, aby nám vyžádal, lépe řečeno vymohl, milost obrácení trvalého a skutečného. Stál při narození Spasitele světa, rmoutil se pro tolik okolností tohoto narození. Jeho duše byla plna touhy a žádostí, kterých nemohl naplniti žádným způsobem. Ale protože měl péči o narození Toho, jenž odpouští, protože trpěl

nesmírně pro tuto starost a byl zahanben nevyličitelným zahanbením pro nejžalostnější výsledek této starosti, dosahuje od Boha milosti pravého obrácení pro ty, kteří k němu lkají o pomoc právě proto, že jejich slzy jsou provázeny pokušením a jejich lítost jest vyvracena špatným chtěním a jejich touha po odpuštění jest oslabována strachem z obětí. Toliko zármutek Josefův z bídy, stojící kolem novorozeného Mesiáše, jeho mučednictví soustrasti s budoucím Trpícím, jeho soucit s ubohým stavem údů Kristových, jsou s to, pohnouti uraženého Krále, aby pohnul duší stokrát zpronevěřilou a vykoupal ji v slzách upřímného a život napravujícího žalu. Člověk se má znovu a opravdu naroditi pro Boha. Snad jest bída tohoto zavržence tak veliká, že jen na přimluvu své Matky mu Kristus hodlá ještě odpustiti. I v tomto případě bude Josef, Snoubenec Mariin, přimluvcem jistým: *skrže Marii* dosáhne u Ježíše všeho.

To jsou tři hlavní činitelé duchovního zdokonalování člověka, který byl od Boha ospravedlněn a který se stkví rouchem posvěcující milosti, účastí na Boží přirozenosti (2 Petr 1, 4). Ježíš jako nejvyšší prostředník, který nemůže býti oslyšen pro své spojení s božstvím a pro své zásluhy nekonečné ceny. Maria a Josef jako prostředníci k Ježíšovu člověčenství, jako ti, kteří jsou spojeni s Kristem pouty nejněžnější lásky, již on chce opětovati. Tajemství jest v tom: *skrže*

lásku ke Kristu Člověku se přiblížíme nejspíše Bohu neviditelnému. Tento zákon platil pro Marii, platil pro Josefa, platí pro nás všechny. Právě proto si přeje Ježíš v těchto posledních časech, abychom si připomínali jeho lidskou lásku k nám. Abychom uctívali tuto lásku pod symbolem jeho boholidského Srdce jakožto nástroje a sídla lásky; abychom tímto způsobem přibližovali své srdce k jeho Srdci, k jeho lidství, k jeho lidsky působivé Osobě, která jest ovšem božská, protože patří jeho božské přirozenosti, ale která přijala v čase přirozenost lidskou, aby se k nám mohla přiblížit způsobem nám pochopitelným a abychom se my mohli přiblížit k němu láskou, jíž jsme více a účinněji schopni.

*

V snaze po vniknutí do tajů svatého člověčenství Ježíšova nemůže nám býti nikdo tak prospěšný jako »otec Ježíšův« a »muž Mariin«. Tyto tituly Josefovy nejsou vybásněny, jsou to oprávněné tituly nejvyššího z patriarchů, zaručené božskou střízlivostí evangelií. Rodokmen, k němuž se Ježíš hlásí a ježž dává o sobě napsati dvakrát, jest aspoň v jednom případě rodokmen Josefův. Marie nazývá Josefa otcem Ježíšovým, evangelisté nazývají Josefa mužem Mariiným. A jakkoli je to vše míněno poněkud jinak než ve smyslu, v němž stávají tato slova v ústech obyčejných smrtelníků, přece jsou to slova pravdivá

právě v svém nejpřednějším a nejpodstatnějším jádru, a my máme právo, abychom se z nich dohadovali věcí nejobdivuhodnějších. Ať tedy mluvíme při rozvoji duchovního života o růstu obyčejném a častém, či o růstu intenzivním a mimořádném, vždy zůstává pravdou, že nás Josef může zasvětit do tajů života lásky a moudrosti v Ježíšovi a v Marii, protože jest branou, tajemníkem a přimlůvcem těchto nejhlavnějších činitelů svatého a mystického života.

Vymýšlejme si jakékoli *známosti s Ježíšem*, Synem Božím a Jednorozeným Otcovým: pochybuji, že se nalezne způsob lepší než skrze Bohorodičku a Pěstouna, který zastupuje Otce. Přemýšlejme, jak získati Marii Pannu pro trvalý, něžný a výjimečný zájem právě o naši duši: nevím, zda je to možno bez Josefa, jejího Snoubence a anděla Strážného, Manžela a Ochránce. A jak je tomu v průběhu tohoto života zkoušky, tak bude i na konci. Josef musil opustiti s bolestí předměty své lásky, aby učinil zadost zákonu smrti. Za to se stal patronem smrti dobré, šťastné, blažené.

Josef jest jednotlivými stránkami své bytosti patronem různých stavů a povolání. Jest vzorem otců rodin, stavu řemeslnického a dělnického. Jest vzorem těch, kdo pocházejí z rodu vznešeného, ale jsou nuceni jísti chléb chudých. V ochraně života, života časného i věčného, jest však Josef patronem pro všechny. A v smrti je on po-

mocníkem nad všechny pomocníky, protože on to jest, který nás musí vytrhnouti z posledního nebezpečí smrti, z ruky a moci Herodovy, aby nás odevzdal do rukou Ježíše a Marie, do rukou Trojice božské, jejímž krásným obrázkem byla a zůstane svatá rodina nazaretská!

*

Josefe, kdysi skrytý, tajemný a mlčenlivý, chudý a neznámý, udřený a umdlévající, nyní vládnoucí a učící, bohatý a mluvící, svěží a kvetoucí ve věčném jaru, rozdávající dary nebes a zjevující hádanky z života pohříženého do všech hlubin božství a člověčenství, dávej nám všechno, co nemáme a co máme míti, uč nás všemu, nač si vzpomeneme a co máme věděti, vzbuzuj v nás zájem o věci, po nichž netoužíme a kterých postrádáme, zruš v nás všechny tužby, jež se týkají věcí nicotných a příliš malých, ale na kterých lpíme a si zakládáme! Ježíš jest obnovitel lidského štěstí: *ukazuj nám cestu*, ty, který znáš tajemství, k tomuto Prameni! Maria jest rozkoší Boží i lidského srdce: dobuď nám její lásky a přízně, odklid z nás všechnen rmut a stín, abychom byli účastni jejího utěšujícího pohledu; Isi Ochráncem Těla Kristova, jeho Církve: pouč nás o tom, co to znamená býti Kristovým údem, býti jeho okem, jeho uchem, jeho srdcem, jeho rukou, jeho hrudí. Ty jsi byl členem rodiny, v níž Ježíš přišel na svět; víš, jak je v rodině

nezbytný otec, jak matka, jak dítě; víš, co by znamenala úchylka od povinnosti otcovské, mateřské i synovské, úchylka od otcovské lásky, mateřské něhy, synovské oddanosti. Vnukni nám poznání, že právě tak musí každý z nás býti pravým *údem* Kristovy Církve, živým a zdravým, přijímajícím mízu života, prostředkujícím božský život, údem nezbytným nebo užitečným, jedinečným a nenahraditelným, ozdobným nebo krajně potřebným!

Josefe, *uč nás práci*, protože údy těla musí pracovati, aby celé tělo žilo. Uč nás však práci, která nezotročuje, nýbrž osvobozuje; která není čí, nýbrž posiluje, neztravuje, nýbrž uzdravuje. Nepracuješ jako židé pod faraonovými dráby, pryč od domova, bezvýznamné číslo v nekonečném množství, nýbrž mezi zdmi svého hradu, ať sebe více chudého a prostého, uprostřed své rodiny, závislý jen tolik na svých spoluobčanech, kolik oni jsou závislí na tobě. Jíš svůj chléb jako král, nejíš pečeni nevolníků, ani lahůdky pochlebníků. Nepracuješ pro ďábla a pro svou hanbu, jako většina lidí, nepracuješ, abys obětoval své síly falešným bohům. Pracuješ mnoho, ale zůstáváš pánem živého stroje, který ti propůjčil Věčný; neztroskotáváš, protože nejedeš hlava nehlava, nýbrž jako ten, který odpovídá Pánu svému ze všech věcí. Nauč nás, Josefe, tomu druhu práce, který zušlechťuje Kristovy údy!

Dej nám dobře rozuměti *stupnici státek*. Chraň

nás touhy rychle zbohatnouti, ať hmotně, ať duchovně. Jedno i druhé zaplétá člověka do osidel, z nichž se nevymotá, protože ztratí buď smysl duchovní, nebo základ tělesný. Třeba pracovati poctivě a stále, svobodně a rozhodně, pečlivě a vytrvale, bez chvatu a s kázní, s odpočinkem a radostí, podle hřivny a schopnosti, ne jako v herně a v areně, na burse a v bance, na drahách a korábech, které pracují pro slávu Babylona a pro získání všech království světa, jaká nabízí satan tomu, kdo se mu chce klaněti. Josefe, Ochránce dětí Božích, nauč nás hledati nejprve království Boží a jeho spravedlnost; ostatní království nám budou přidána tolik, kolik jich ovládneme, aby nám sloužila, nikoli aby nás pohřbila svou skvělostí a všetečností.

Josefe, dej, ať uchopíme *dobra přednější*, nabízeli je právě nám Dárce dober! Nechtějme pohrdati svou ctí, ráčí-li nám Pán dávatí známky zvláštního vyvolení. Chce-li Kristus, abychom byli jeho rukou, nechtějme býti jenom jeho nohou. Chce-li, abychom byli jeho jazykem a mluvili jeho řečí, nechtějme býti jenom konečky jeho prstů. Ale ovšem také naopak: radujme se ze své nepatrnosti, má-li z ní radost Bůh! Všecky údy našeho Pána jsou svaté, velebné a hodné vši úcty, ale Církev jest tělo, které vytváří Pán svou milostí a vůlí. Josefe Svatý, jako jsi ty uměl řídití své kroky podle božského povelu a užívati své moudrosti tam, kde jsi žádný po-

kyn shůry nedostával, tak nauč i nás žítí v těle Kristově podle svatého náboženství, ke cti Otce i Syna i Ducha Svatého, pro slávu věčnou a blaženost nesmrtelného společenství. Amen !

5. JARO A LÉTO

Měsíc květen není zasvěcen svatému Josefu, nýbrž Marii Panně, královně kvetoucí přírody. A přece nemůžeme nebo nemusíme mysliti na svatou Pannu ani v tomto čase, abychom spolu s ní nemyslili na jejího Snoubence, svatého Josefa. Jako ctitelé Josefovi můžeme rozjímati v *měsici máji* o tom, které ctnosti nebo přednosti ozdobují přesvatou Bohorodičku před našimi zraky v tomto období církevního roku, a jaký vztah má k tomu svatý Josef, nebo jaký podíl bere na těchto zásluhách či obměnách své nejsvětější a lásky nejhodnější ženy tento její Bohem vyvolený přítel, anděl Strážce, Účastník milosti.

Neboť to neztrácejme nikdy z očí, když myslíme na Josefa a Marii: že podle evangelia a tudíž podle samých božských a neomylných výroků Písma jest Maria manželkou Josefovou, a Josef Nazaretský manželem či mužem Mariiným, nejen podle zákona, nýbrž i podle pravdy. Je-li tomu tak, je-li podle lidského i božského nazírání Josef ten ze všech tvorů, který jest lidské přirozenosti Mariině, to jest celé její bytosti, slo-

žené a nerozdělené, nejčistší a milostiplné, ten nejbližší a nejdražší, pak máme právo zkoumati, kolik účasti přináší do tohoto nejtěsnějšího svazku lidského, do velikosti, výjimečnosti a slávy Mariiny on, který tvoří půl jejího lidského života, a také kolik si z toho svazku odnáší, on jediný, který má jistě právo si z něho něco odnáseti.

Nezapomeňte na to: *manžel* jest vlastníkem své ženy, a manželka jest vlastnící svého muže. Nejsou naprostými vlastníky, protože jejich duše i jejich těla jsou vlastnictvím Boha Stvořitele, Vykupitele i Posvětitel. Nejsou naprostými vlastníky, protože jejich vlastnictví duší nespadá pod obvyklý pojem vlastnictví, a protože o přátelích neříkáme: ten jest toho, a ten jest toho. Ani právo na tělo nespadá pod obyčejný pojem vlastnictví, protože toto vlastnictví v manželství má jen jeden určitý smysl a není nikterak neobmezené. Ale které konečně vlastnické právo lidské jest neobmezené? Každé jest omezené právem Božím, právem člověka umírajícího hladem, a také trochu právem lidské společnosti. Na druhé straně jest člověk v manželství vlastníkem těla i duše druhého manžela, protože jest vlastníkem svého těla i své duše, protože duše je v těle, a to v živém těle, a nemůže býti oddělena od těla tak, aby toto zbylé tělo mohlo patřiti jako podmět manželství druhému manželu. Také právem lásky náleží, byť nikoli nutně, duše jednoho manžela

duši druhého manžela, bytost jednoho manžela bytostí druhého manžela. Odedávna platilo mezi manžely pravidlo, které si navzájem prohlašovali ještě než do manželství vstoupili: ty jsi můj a já jsem tvá: ty jsi má a já jsem tvůj! – A jestliže toto začínalo platit podmíněčně už před manželstvím, platí to lidsky bezpodmínečně po uzavřeném sňatku. Proto říkají manželé o sobě před druhými: Můj a Moje! – To všechno platí nejenom v manželství svátostném u křesťanů, kteří skrze svátost křtu jsou údy Kristovými a skrze svátost manželství jsou posvěcené obrazy a mají se snažit, aby byli dokonalými obrazy Krista a Církve. Manželství mezi Josefem a Marií nebylo svátostí, protože ještě nebylo křtu. Ale i přirozené manželství jest náznakem Krista a Církve podle apoštola v listu k Efeským. Kromě toho manželství mezi Marií a Josefem bylo výjimečně dokonalé všemi svými součástkami: věností bezpříkladnou, plodem nebeským, nerozlučností ostříhanou anděly a božskými vzkazy. Výjimečná dokonalost tohoto manželství byla korunována nedotčenou, nedotknutelnou a zázračnou čistotou těla i duše. *Vlastností* tohoto manželství jsou tak neslýchané, že je člověk nevěřící Bohu pokládá za výmysl a za nesmysl, jelikož přesahují přirozenou schopnost lidského tvora. My však, kteří věříme Bohu, víme že Josef a Maria byli manželé převyšující cudností anděly, že Josef náležel Marii a Maria náležela Josefovi, a že bychom mohli

největším právem říkati: Josef Mariin a Maria Josefova.

Nuže, v měsíci máji, kdy oslavujeme Královnu rajských květů, kdy si zvláště připomínáme Mariinu dobrotu, láskyhodnost, čistotu, moc a slávu, kdy upínáme své zraky i svá srdce k Matce krásné lásky a krásných nadějí, jest na místě, abychom si spolu připomněli, že tato veliká a spanilá velitelka naše jest Maria Josefova a že všecky její krásné vlastnosti patří jistým způsobem především tomuto nejsvětějšímu patriarchovi.

Nedivte se, prosím, že by měl Josef býti *spolupříčinou* Mariiny dobroty čili mravní dokonalosti. V řádu Božím i ten, kdo jest určen, aby podržel nižší stupeň jsoucnosti a svatosti, jest často od Boha vyvoleným prostředkem, aby spolupůsobil k cizí velikosti, již Bůh zamýšlí, buduje a rozvíjí, a k níž užívá i lidských pomocníků, kteří mají býti posvěceni a zdokonaleni právě touto účastí na vzdělání mystického Těla Kristova nebo jeho některého vznešenějšího údu. Tak na př. matky, vychovávající své syny v budoucí kněze, mají účast na mravní velikosti apoštolských mužů, nebo učitelé mají účast na vzdělání svých žáků, kteří je v budoucnosti budou předčiti věděním, moudrostí a věhlasem, aniž je lze proto považovati za škůdce slávy svých někdejších vychovatelů. Tak bylo i se svatým Josefem. Bůh jej vyvolil, aby byl Marii Panně pomocníkem ve

všech záležitostech života, k němuž ji On sám povolá. Můžeme klidně říci, že nikdy žádná žena nebyla tak velice pomocnicí svého muže, jako byl Josef Panic pomocníkem Mariiným a Maria Panna pomocnicí Josefovou.

*

I v tom, co nám je na Marii nejdražší a co jest základem naší neobmezené důvěry k ní, totiž v její *láskyplnosti* a nedostižnosti, má svatý Josef podíl, a spolu s ní se stává aspoň podobně láskyhodným.

Láskyhodnost Mariina tkví v jejím dvojitě mateřství, v jejím neporušeném panenství a v její neskonalé nevinnosti. Ovšem, Josef nežil v době, kdy se Maria Panna stala matkou naší z poručení Synova pod křížem. Ale i to se stalo proto, že Josef už nežil a že Ježíš světil v Janovi všem lidským dětem péči o svou blahoslavenou Matku. Ale na ostatních příčinách láskyhodnosti Mariiny měl Josef podíl přímý: byl ochráncem cti jejího božského mateřství, byl svědkem její neporušenosti, byl jedinečným účastníkem její andělské čistoty. Pravda, Bůh si mohl vyvoliti k tomuto úkolu jiného člověka než Josefa Nazaretského. Ale On si mohl vyvoliti za Matku svého Syna také jinou ženu než Marii Nazaretskou. Vyvolil si však za svou matku Marii Pannu a za svého pěstouna jejího Snoubence Josefa, a oba tito vyvolení splnili svůj úkol věrně, každý podle

víry a velikosti milosti, která jim byla propůjčena. Proto jest nejen Maria, nýbrž i Josef jistou měrou patronem *krásné lásky* a *krásné naděje*. Oni jsou netoliko ochránci tak zvaných josefských manželství, která tak slavně kvetla u mnohých světců středního věku: každá láska, která jest počestná, která jest dovolená, která jest věrna Bohu, která vede k dokonalosti, která jest obětavá pro věčný život a spásu člověka, která jest cudná, jest láska od Boha, a udržeti ji na výši nebo přivesti ji k vyššímu stupni vyžaduje pomoci Boží a přímluvy i vzoru světců. Josef a Maria jsou tu vzory nejvyššími, nepřekonatelnými a nejvíce povzbuzujícími. Jejich touhy a naděje byly splněny netušeným způsobem: věřili proti naději, proto Bůh divy divoucími odměnil jejich víru. Od té chvíle každá dobrá touha, každá sladká naděje, kterou vnuká Stvořitel člověku, každé očekávání, jemuž nestojí v cestě Boží zákaz, mají své přímluvce v Marii a Josefovi, patronech krásné naděje.

V měsíci máji a říjnu, ale i jindy v roce si připomínáme slávu a moc Mariinu, již předcházela v jejím smrtelném životě na zemi víra, pokora a poslušnost. Josef sdílel s ní tuto-troji snahu a záruku štěstí. Jestliže kdo z lidí, tedy Josef byl nejučelivějším *následovníkem* ctností Mariiných. Jeho velké mlčení mu dávalo čas, aby si všímal toho, co činí jeho svatá žena, a aby i on sám žil životem vždy více božským. Jak malým byl

světu Josef v Nazaretě a jakým předmětem úšklebků později v ústech farizeů, kteří nechtěli uznati Krista! Byl hlavou rodiny, obdařen právem poroučeti. Ale jako sám poslouchal pouhých vnuknutí andělských v tvrdém snu, tak cítil vnitřní bolest ze svého práva poroučeti Paní andělů a Spasiteli andělů.

Dnes jest Josef zbaven této muky; Ježíš poroučí a Maria poroučí, a – Josef poslouchá. Ale ti, kdo mu poroučejí, jsou předmět jeho lásky, a on naopak, jest předmět jejich lásky. Sláva, moc, bohatství toho, jenž miluje, zda slouží něčemu jinému než zvelebení milovaného? Tak se i náš Bůh stává bezbranným a služebníkem silou náklonnosti, kterou chová k světcům a kterou nepochybně zvyšuje a zveličuje k těm, které již chová ve svém nebi. Podobně se chová i Maria v nebesích k svému Snoubenci, k tomu, jejž milovala věrně a vždycky tak, že nemusila s této lásky krásné a božské spustiti nic ani v říši blažených, v onom království, o němž řekl Kristus, že se tam vyvolení nežení a nevžívají, ale jsou jako andělé Boží. A jestliže zůstává z našich pozemských svazků v nebi to, co bylo věčné a nikoli jen určené pro čas, jestliže i v nebi budou patřiti děti k rodičům a rodiče k dětem, přátelé k přátelům a manželé k manželům, jestliže tělo bude odměňováno s duší pro společný boj, společnou práci, společné soužení a společné vítězství, jestliže i v nebi trvá Ženich Kristus a Církev vítězná,

jeho Choť a jestliže všechny symboly věrně naplňované jsou v nebi korunovány a zvěčněny, pak můžeme říci, že i sláva Mariina je slávou Josefovou, protože i ona sama jest Josefova!

6. JOSEFŮV SMUTEK

Sviť, stíne hluboký, a sluncím vysmívej se,
nám srdce svírej víc než dovoluje žití:
tvůj plamen nezřený a přece známý chvěj se
v zpomínce těch, jichž smutným údělem je mřít!

Duch s tělem zažil mnoho od stvoření noci;
však dnešní tma je ve staletí toku
od chvíle vztažení dvou rukou po ovoci
to nejtěžší, co štkalo v jasném lidském oku.

Zde jistá nevina, tam podezření všední,
právě tak silné jako láska bez příkladu;
tak pravdivé, jak světlo v létě o poledni
a jako vše, co chodí pevně podle řádu:

ty věci dvě se sváří v nejcudnější hrudi
a rodí úzkost, o níž nikdo nemá tuchy:
vždyť na žár posvátný vždy lidé byli. chudi
a celý starý svět byl pro van Ducha hluchý.

Nám při tom divadle se na rty tiše vtírá
otázka němá, jakou malověrní kladou:

Jest možno, aby zázrak Otce všehomíra
k oslavě duše seslaný byl její zradou?

Ó nebuď, člověče, ty soudcem Božích činů!
Tvá moudrost tělesná vše jedovatým chladem;
jest hrubě sobecká a chová v sobě vinu,
že bolem nezryta chce zůstat ležet ladem.

Buď spravedliv a uč se v mále Pánu líbit,
by mohla časem zkouška těžší na tě přijít!
Zlato se musí v peci rozpálené tříbit
a duše rozzářená z ohně na svět vyjít!

6a. V CHRÁMĚ BOŽÍM

Jedna z věcí, které rozhodují o tom, přijde-li kdo k spatření tváře Boží, či zůstane-li věčně odloučen od tohoto oblažujícího pohledu, je vztah člověka k místu, které Bůh vyvolil, aby na něm bydlil mezi lidmi nebo aspoň přijímal prosby a udílel milosti, přijímal pocty a oznamoval slovo svých přikázání i svého milosrdenství. Chrám Boží jest takové místo, a *kdo nemiluje chrám Boží, nemůže spatřit obličej Boží*. Neboť každé místo, kde se Bůh zjevuje, jest místo svaté, místo, kde má státi chrám Boží nebo alespoň oltář. Všichni světci Starého zákona, kterým bylo dopřáno mluvit s Bohem, zachovávali toto pravidlo, a Církev je zachovává i tam, kde se zjevili pouzí služebníci

Boží, které poslal nebo kterým dovolil Bůh, aby řekli jeho jménem a k jeho cti něco dobrého a svatého lidem. Jestliže vyvolil Bůh některé z těchto míst k tomu, aby tam byl vyhledáván a uctíván závazně, jestliže takové místo představuje jaksi výrazněji Boží přítomnost na zemi, aspoň pokud se týká její zvláštní účinnosti na mysl a srdce rozumných tvorů nebo její úctyhodnosti zpřístupněné duchovně-tělesnému bytí, pak neexistuje žádný důvod, aby se člověk mohl lehce obejít bez takového vyvoleného a přikázaného místa, nebo dokonce aby jím směl pohrdati a utěšovati se myšlenkou, že on chrámu nepotřebuje, nebo že se mu jakékoli prostřednictví, ať času, ať místa, ať osoby, mnoho nezamlouvá, protože snad chce s Bohem mluvit přímo.

Svatý Josef Nazaretský a Panna Maria Josefova ukázali svým příkladem, že předepsaná nebo žádoucí návštěva kostela není naprosto věcí vedlejší, nýbrž spolupodstatnou. Neboť byli-li kdo na světě, kdo by nebyl zásadně chrámu potřeboval a kdo by byl vnitřně omluven z opomíjení jeho návštěvy, byl to nanejvýš Josef a Maria, Maria i podle Zákona, Josef jen proti Zákonu.*) Svrchovaná spravedlnost Josefova a ještě svrchovanější spravedlnost Mariina však nepustily nikdy takové omluvy. Pokud se týče otázky kostelní, potvrzují právě oni platnost obec-

*) Muž potřebuje odjakživa ještě víc kostela nežli žena!

ného *přesvědčení* křesťanského, že se svět rozděluje na dvě skupiny: těch lidí, kteří »chodí do kostela« a těch, kteří »do kostela nechodí«. Neboť jako je »zpověď« docela případné slovo pro celou svátost pokání, tak jest »chodění do kostela« vhodný výraz pro víru a život z víry, pro zdůvodnění naděje na život věčný a pro podepření nároku na slavné vzkříšení. Pýcha každého života, který nepotřebuje chrámu k lidské spravedlnosti, jest zajisté hodna věčného zahanbení, protože zanedbává s pohrdáním cosi základního, cosi důkazného a neopominutelného. Nezanedbává totiž nic menšího než samu nekonečnou Boží Velebnost, a buduje podivnou spravedlnost, která je svrchovaně nespravedlivá a neuznává k svému vlastnímu Stvořiteli, Zachovateli a Pánu. Neboť chrám jest místo Boží, místo, na které se má dostavit každé tělo, v kterém sídlí a které oživuje stvořený duch.

Jaké povinnosti má nynější pravý věřící ke kostelu, víme. O věřícím člověku staré Synagogy platilo toto pravidlo: Každý (dospělý) mužský člen národa ať se dostaví před Hospodina, svého Boha, na místo, které si vyvolí, třikrát do roka: na svátky přesnic, na svátky týdnů a na svátky stanů. Neukáže se před Hospodinem s prázdnou, nybrž každý bude obětovati podle toho, co bude mít jak mu požehná Hospodin, jeho Bůh (Dt 16, 16, – 17). Nebyla tedy *povinnost chodit do kostela* u Židů těžká, nybrž přiměřena. Ale zvá-

žíme-li všechny okolnosti, můžeme říci, že byla asi tak velká jako jest nynější povinnost naše. Židé chodili do chrámu jen třikrát do roka, ale chrám ten byl v Jerusalemě, cesta trvala dny a pobožnost trvala mnoho hodin. Muži měli povinnost přikázánu, ženy však nebyly přísně vázány, protože bylo mnoho příčin, které je často omlouvaly fysicky nebo morálně. Přidáme-li k tomu, že ženy chodily do chrámu dobrovolně a kdykoli se mohly účastniti, pochopíme, že obět rodiny bývala značná. Přistupovala povinnost daru: část úrody v chlévě, na humně a v lisu. Čím zámožnější byl člověk, čím víc mu požehnal Pán, tím více měl obětním darem uznati nad sebou Boží vládu. Krom povinnosti svátkové byla však u Židů i obvyklá povinnost sobotní: naprostý klid od tělesné práce a účast na pobožnosti konané v místní synagoze. Evangelia mluví hojně o těchto věcech, není tudíž potřebí se o nich zvláště šířiti. V celku lze říci, že obecná křesťanská povinnost »kostelní« jest o něco lehčí, než byla povinnost židovského věřícího, i když máme na zřeteli jen to, co žádal přísně zákon, a odezíráme-li od toho, co vyžadovala přísnější farisejská prakse od těch, kdo nechtěli býti považováni za málo zbožné.

Josef Nazaretský a Maria Josefova, vyvolení rodiče Ježíšovi, zachovávali věrně povinnost či obyčej choditi v určitou dobu do Chrámu. »Rodiče jeho chodívali každého roku do Jerusalema na

slavnost velikonoční«, poznamenává evangelista Lukáš (2, 41), jakoby úvodem k své pohnuté zprávě o ztracení a nalezení Ježíšově v hlavním městě. Mluví se výslovně jen o slavnosti velikonoční, nikoli o druhých dvou slavnostech; ale snad jen proto, že se Ježíš - i to je přízračné! - ztratil právě o slavnosti velikonočního beránka. Možná však, že evangelista chce také naznačiti, že o těchto svátcích šla Maria Panna s Josefem do Jerusalema každého roku, kdežto o jiných svátcích nikoli, aspoň nikoli pokaždé a bezvýminečně. Ani vložená věta: »a když oni podle obyčeje svátečního šli do Jerusalema« (Lk 2, 42b), nedává jistoty o tom, že Maria šla s Josefem do Jerusalema o každé z tří výročních slavností, protože výraz »podle obyčeje svátečního« (kata to ethos tés heortés) může znamenati: »jak měli ve zvyku o tom svátku«, t. j. o svátku velikonočním (Lk 2, 41). Jest zajisté pravděpodobnější, že Mária Panna svěřovala své nedospělé Dítě do ochrany některé dobré sousedce jednou, nikoli třikrát do roka, aby jí pak splatila tutéž službu o dvou dalších svátcích, které se svou vahou mohly, aspoň dohromady, měřiti se slavností Přesnic.

Evangelium v zprávě o kostelní docházce rodičů Ježíšových (Lk 2, 41-46) připomíná mimochodem, ale s velkou názorností, *podrobností putování Židů do chrámu Jerusalemského*. Ubírali se jako volné části velikého procesí, jako členové kara-

van, či větší nebo menší čety vojska Božího do Božího Města. »Eporeuonto« znamená doslova: táhli. Vystupovali z nížiny na planinu; »anabainein« znamenalo stoupati vzhůru čili jíti do Jerusalema. Krásně se tím charakterisuje námaha vynakládaná na splnění závažného přikázání i vysoký cíl přikázané cesty. Josef a Maria považovali každoroční společnou pouť do Chrámu o Velikonocích za zvyk právě tak posvátný a zákonitý jako slavnost samu, za pravou předzvěst budoucího křesťanského závazku velikonočního, který se sice nepočítá na dny jako onen židovský (»dokonavše dny« ve v. 43, ač Židé směli opustiti svaté Město již třetího dne!), který však přece vyžaduje jednu nebo dvě hodinky usebrání a snad i jinou, zpravidla duchovní obět, k naplnění Božího přání a k obnovení či utvrzení přátelství s Bohem.

Lukášovo líčení upozorňuje nás na dvě zřejmé okolnosti, které jsou poučny i pro náš čas křesťanský a pro náš obyčej navštěvování kostelů a poutních míst. Židé konali návštěvu Chrámu i dalekou cestu do Chrámu hromadně a pospolu, podle tradičních pořádků a na způsob volně organizovaných průvodů zbožnosti, avšak nikoli tak, aby dospělí lidé byli řazeni do oddílů podle pohlaví, věku nebo stavu, s oním nuceným obmezováním kousku svobody, jaké znechucuje věci posvátné a celkem zbytečné. Skupina všech tříd lidí, cestujících v jednom hloučku (synodia, comi-

tatus, karavana, jak se vyjadřuje evangelium), utvořena volně z blízkých i vzdálených příbuzných nebo vůbec známých (Lk 2, 44b), jest dostatečnou zárukou dobrého mravu i vzájemného dozoru těch, kdo konají povinnost; a tak ani Josef a Maria, kteří pravděpodobně šli obyčejně spolu (Lk 2, 44), neměli žádných úzkostí o Ježíše, když byl s nimi v svých dvanácti letech v Jerusalemě ponejprv, jsa již pokládán za dospělého (v. 42), a maje vskutku ukázati brzy, že jest více než dospělý (Lk 2, 46 a násl.).

Takto nejenom v svědomité, dobrovolné nebo předepsané návštěvě Chrámu, netoliko v plnění přikázání o cestě k místu milosti, nýbrž i v tom, jak konkrétně konati povinnost kostelní a poutní a jak přispívati k udržení i zvýšení náboženského vědomí souvěrců a zachování vši počestnosti v účasti na bohoslužbách jsou Josef i Maria vzorem, který může býti následován každým obyčejným člověkem, který ze slibu nebo z příkazu nebo z pobožnosti putuje na místo Bohem vyvolené.

*

Bylo to - ku podivu! - právě v Chrámě Božím, že Josef ztratil všechno, co mělo největší význam pro jeho život, na čemž jediném lpěla naprosto jeho duše. Pravím-li, že ztratil všechno, říkám to s právě vysloveným omezením. Neztratil především svatou *Marii*, svou vroucně milovanou ženu. Měl ji s sebou. Měl ji nerozlučně ve chví-

lích, kdy potřeboval nejvíce její pomoci. Potřeboval jí k nesení svého žalu, který byl nepopsatelný, i k hledání nejvyšší útěchy, která jim oběma byla odňata. Jak by mu bylo bývalo tenkrát bez Marie a co by si byl počal sám v své ztrnulé mráкотě, která padala na něho po jisté stránce tíživěji než na samu Matku, protože se jako Pěstoun v hodnosti otce cítil obzvláště povinen pečovati o Dítě, které bylo poslední a největší v jeho rodokmenu! Maria dosvědčuje trýzeň Josefovu nad ztrátou jednorozeného slovy, která nemohou býti snadno zapomenuta nebo přehlédnuta: Hle, otec tvůj a já s bolestí (odynómenoi) hledali jsme tebe (Lk 2, 48c). »Odynómenoi« značí úzkost podobnou porodní (ódinein), jenže zde nepřicházel člověk na svět (Jn 16, 21), nýbrž Bůh-Člověk scházel očím těch, kteří ho milovali a kterým patřil přirozeným i zjeveným právem (Mt 1, 18-25).

Maria konala svou povinnost *pomocnice* dokonale, ale Josef potřeboval vskutku nezbytně její podpory. Jakmile spatřila svého Jedináčka, propukla ihned ve výčitku lásky a bolesti, dala průchod svému citu mateřskému, a promluvila za otce-pěstouna, který mluvit nemohl. Nebyla to výtka, co mluvila, nýbrž úžas (Lk 2, 48a); bylo to překvapení, otázka, zaúpění, výlev zraněného srdce, soucit s manželem, prosba k Synovi, vyslovení obav dalších: »Synu, co jsi nám to učinil - takto?« (Lk 2, 48). Nám, zajisté; mně ubohé,

ale především tomu, jehož nazýváš otcem! Mně, která jsem tě zrodila z vůle Otcovy, která jsem tě počala zázrakem Ducha Božího, ale která jsem manželkou tohoto vyvoleného Pěstouna a zákonného otce, jenž jest nám oběma Sloupem a Stítem, oporou a radostí! Kdybych se mohla zapřít, protože tě znovu vidím a nalézám, kdybych se mohla radovati, vidouc tě ve cti mezi učiteli obdivovaného tolika moudrými muži (Lk 2, 46-47), zdaž mohu zapomenouti na tvého ubohého otce, našeho živitele, na hlavu našeho rodu, na toho, jenž neobdržel tolik síly jako já, která tě chovala v lůně a v klíně a byla pronikána tisícerými paprsky tvé neviditelné moci?

Marii tedy Josef při svém putování do Chrámu a při svém vrácení z Chrámu neztratil. Ani Maria neztratila Josefa, nýbrž zůstávala při něm podle své povinnosti v nehodě dále tak, jako v dobách pohody. Ztratili ovšem, jak se jim zdálo, *oba všechno*, protože ztratili Ježíše, ztratili ho, vykonávající obvyklou návštěvu v Božím Chrámě. Ježíš jim byl všechno trojnásobně. Byl důvodem jejich soužití a jejich společné péče, jejich života v nerozlučnosti a jejich stejného zájmu v práci. Byli manželé, a Ježíš byl jejich zázračným Dítětem, požehnaným plodem života Matčina, chloubou rodu Josefova a Davidova. Byl jejich radostí nad všechny radosti, důvodem jejich svatby, ovocem spadlým s rajského stromu, které má lidem opět dáti nesmrtelnost. Způsob požehnání života

Mariina byl prost každého stínu: smrt Adamova neměla v něm dílu, původní sláva praotcova byla jím překonána, nikdy žádné dítě nemohlo býti rovno tomuto Dítěti. Ono však nebylo pouhý člověk. Bylo právě tak Bůh jako Člověk, a kochati se v něm bylo kochati se v Bohu, sloužiti mu bylo sloužiti Bohu. Nikdy žádní rodiče nebudou moci tak bezvýhradně směřovati k svému dítěti a v něm spočívati jako v konečném cíli, jako to směli a musili Josef a Maria, vyvolení manželé nazaretští.

Jest rozdíl mezi nimi a kterýmikoli jinými zasnoubenými. Když Anna Elkanova neměla dítěte a plakávala a nejídala zármutkem, vstupujíc do domu Hospodinova v Silo, řekl jí jednou Elkana, její muž: Anno, proč pláčeš a proč nejíš? A proč se trápí tvé srdce? Zdaliž ti nejsem já lepší než deset synů? (1 Král 1, 7-8). Byly to později rodiče předobrazu Kristova, velikého proroka Samuele. Takto však nemohl Josef mluvit k své choti, ani Maria k Josefovi, třeba byli jeden druhému bezpočtukrát dražší než Elkana Anně a Anna Elkanovi! Ani obyčejné manželství, není-li požehnáno plodem života, není beze stínu, třeba se v něm mohou konejšiti ženy slovem Elkanovým a nemusí následovati zoufalého výkřiku Ráchelina (Gen 30, 1-2). Josefovi však, jak už bylo řečeno, byl Ježíš všecko, protože Josef byl manželem, aby byl Pěstounem, a Marii byl Ježíš všecko, protože byla manželkou Josefovou, aby

byla privilegovanou Matkou Spasitelovou. Pravda: Josef jest i tak věčný Snoubenec Panny, Maria jest i tak věčně panenská choť Josefova. Ale jakkoli jsou tyto hodnosti příliš vysoké a jiným lidem nedosažitelné, jsou převyšovány a takřka pohlcovány titulem Pěstoun Ježíšův a Matka Ježíšova. Jak by byl oloupen Ženich, kdyby přestal býti pěstounem Syna Božího, a jak by byla zkrácena panenská Nevěsta, kdyby pozbyla najednou práv Boží Rodičky, sladkého názvu Matky?!

Příčina ztráty Ježíšovy bylo božské řízení, ale příležitost, při níž se ztráta udála, byla pouf jeho rodičů do Chrámu Boha Israelského. To byla pro Ježíšovy rodiče okolnost v pravdě zdrcující. Protože Ježíš musil býti v tom, co jest jeho Otce (Lk 2, 49), tudíž i v Chrámu Božím mezi učiteli Zákona, jako poslouchající a studující, jako nejvyšší moudrý a odpovídající na dotazy mistrů (Lk 2, 46-47), bylo příčinou bolesti Josefovy i Mariiny to, že Ježíš musil býti v Chrámu déle než oni, že tam musil býti v jiné době než oni, a konečně i to, ač jenom v poslední řadě, že oni sami to byli, kteří ho přivedli do Jerusalema jako plnoletého, aby se tam klaněl svému i jejich Bohu a dostál v obvyklém závazku.

Není v tom nic obzvláště zarážejícího, že se Ježíš ztrácí svým rodičům právě při této příležitosti, protože nejde o ztrátu Boží, nýbrž o ztrátu *tělesné* přítomnosti Boží, čili o tělesnou přítomnost

božského Člověka. Ta zajisté musí býti někdy ztracena, aby Bůh byl více nalezen (Jn 16, 7; Sk 1, 11), i když tomu rozumí člověk málo (Lk 2, 50; Jn 16, 12. 16-22). Ztrácíváme při návštěvě domu Božího mnoho věcí, ale tato ztráta nám bývá veskrze užitečná. Kdo k vůli duchovnímu spatření Boha v chrámě nechce pozbyti nic tělesného, neproказuje Bohu náležitou čest, totiž tak velikou, jaká jest vůbec možná. Chodíme do chrámu, abychom obdrželi v chrámě dary Boží, i samého Boha, jako předmět své touhy. »Blážen, kdo bude jísti chléb v království Božím« (Lk 14, 15), kdo v chrámu Božím na zemi bude jísti »chléb Boží, ten který sestupuje s nebe a dává život světu« (Jn 6, 33)! Ale nikdo nemá nositi do chrámu pokrm světský, aby ukojil tělesnou potřebu, protože k obyčejnému jídlu a pití jsou domy lidí (1 Kor 1-22).

Přijdeš v kostele o občerstvení svého těla, aby byl občerstven *tvůj duch* k vládě nad tvým tělem. Přijdeš v kostele o čas, který bys mohl věnovati svému povznesení a rozšíření svého sebevědomí (Lk 14, 18); ale přijdeš o to, protože stojíš víc o přízeň Královu a o účast na jeho slavnostní večeři (Mt 14, 16-18). Přijdeš v kostele o čas, který bys mohl dobře věnovati obchodu a zlepšení svého hospodářství (Mt 14, 19); ale ty dáváš přednost králi nebes před zkoušením patera spřežení volů a konáním příprav na pondělek. Přijdeš v kostele o čas, který bys mohl věnovati ženě

a dětem (Mt 14, 20). Máš k nim povinnost a máš na ně právo; Bůh tvůj tě sloučil s nimi, a člověk tě nemůže rozloučiti. Smíš užívatí života s manželkou svou, kterou miluješ, po všechny dny této prchavé pomíjivosti (Kaz 9, 9). Ale střež se, abys nebyl nehoden Krista, kdybys miloval svůj dům více než Krista (Mt 10, 37; 19, 29; Lk 14, 16), a abys neodpíral přijít do chrámu na hostinu obětní, kdykoli ti to přikazuje tvůj Bůh a Král. Neboť musí-li Josef a Maria ztratiti v Chrámu Božím hmotnou přítomnost Ježíšovu za tím účelem, aby byla zdůrazněna jeho přednější závislost na Bohu, jenž jest jeho vlastním Otcem i po stránce lidské přirozenosti (Lk 2, 49b), nebylo-li třeba (Lk 2, 49a), aby takoví rodiče s bolestí hledali takového Syna, jehož původ a svatost znali a jehož povinnost k Otci přehlédli jen nedopatřením a bez viny, byli-li tito andělští manželé sami sobě příčinou smutku nad ztrátou svěženého Dítěte, protože nemohli chápati tak dokonale tajemství Kristovo, jak on je chápal (Lk 2, 50), čím více musí zapomenouti svých věcí obyčejný člověk, který jde mluvit s Bohem v jeho chrámu, protože nemá v domě svém Syna Božího, jako měli v svém domku Josef a Marie v Nazaretě?

✱

Ztracení Ježíšovo v době chrámové pouti bylo pozoruhodné tím, že bylo v Chrámě odčiněno, protože Chrám byl vyhledáván jako místo na-

děje, pomoci a nápravy. Evangelistova zpráva je dostatečně přesná. Jeden den jdou Rodiče z Jerusalema, a večer, majíce společně přenocovati, zjišťují ztrátu. Jistě neotáleli ráno druhého dne ani okamžik, nýbrž věnovali celý druhý den návratu do Města, ač to bylo spojeno s jistými obtížemi. Třetího dne šli asi hned do Chrámu, totiž do oné prostory vnějších nádvoří chrámových, kde zákoníci přednášovali své nauky. Večer prvního dne tedy hledali Ježíše, ale nenalezli (Lk 2, 44, 45a); druhého dne se vrátili do Jerusalema, aby ho našli tam (tt 2, 45b). »Po třech dnech jej našli v Chrámě« (Lk 2, 46a). Oba rodiče uhodli hned první večer, že Ježíše najdou v Chrámě, jakmile dospějí do Chrámu. Znali ho přece a věděli, že »musí býti v tom, co jest jeho Otce« (Což jste nevěděli, že já musím býti v tom, co jest mého Otce? Lk 2, 49c). Proto šli, jak plyne ze zprávy Lukášovy, *do Chrámu na jisto*.

Není opravdu snadnějšího způsobu naléztí opět Boha než jíti *spěšně* do Chrámu a tam ho spatřiti mezi pravými učiteli Zákona, poslanými od Boha. Jediná překážka, která stojí mezi Josefem Pěstounem a Božím Synem, jest kousek matematické vzdálenosti. Jest nepatrný prostorový rozdíl mezi Marií a Synem Nejvyššího, jemuž ona jest Matkou. Jest potřebí jen uraziti kus cesty a srdce najde srdce, protože znají každý svou dráhu i směr, kterým se vždycky ubírají. Ježíš jest jistě v chrámě, když není v Karavaně. Za žád-

ným jiným účelem nemohl zůstat v Městě, než za tím jediným, aby mohl lépe užít chrámu, déle zůstat v domě Otcově. Jak dychtivá byla svého cíle tato cesta královských Snoubenců, jak domyslitelný byl její ráz i obsah! Hledali svého Boha. Hledali svého Boha s bolestí. Ale jak rozdílné bylo jejich hledání Boha od jiných hledání Boha! Lidé hledávají Boha, aby ho nemusili mít, aby ho nemusili poslouchati. Hledávají ho tak, aby ho nemohli nalézt, aby ho nemohli poznati. Jiní hledají Boha, kterého znají, ale kterého ztratili. Nemají ho vskutku, protože o něj přišli. Jiní hledají Boha, ačkoli ho mají. Jest jejich, ale oni ho hledají, aby byl více jejich. Avšak není člověka, který by hledal Boha upřímně, aby ho nemohl najíti v jeho chrámě, nebo v chrámě jeho Otce. Proto jest přikázáno *choditi do chrámu*, aby člověk našel Boha, a aby ho našel i tenkrát, když ho nehledá. Josef s Marií se tedy vrátili do Chrámu, protože tam najisto doufali nalézt Boha, který tak netušeně zmizel z jejich tělesné blízkosti. Jejich cesta měla cíl nejvyšší a byla zcela inspirována, oduševněna tímto cílem. Letěli takřka za ním; šli, směřující bezpečně k své metě, unášeni k tomu, co bylo v jejich duchu. Anezétún (*requirebant*) neznamená u nich, že hledali Boha zkusmo na cestě, tu neb onde, nýbrž šli do Jerusalema, hledíce k němu vzhůru a hledající ve zdech jeho Chrámu očima své mysli a pak očima svého těla viditelnou tvář svého Boha.

Někdo by mohl říci: Když Josef a Maria věděli, že Ježíš musí být tam, kde si ho přeje mít jeho nebeský Otec, když tušili téměř s jistotou, že *Ježíš jest ve Chrámě*, proč byli tak neklidní cestou, proč se vrátili pro Ježíše, proč dali na jevo tak tísnivý nepokoj duše, když ho už viděli živého a zdravého, když patřili na to, jak přední muži žasnou nad jeho neuvěřitelnými znalostmi (existanto), a když oni sami nevycházeli z úžasu nad touto předčasností (exemplagésan)? Na to lze odpovědět: Láska se nedomnívá na prvním místě, že jest třeba rozloučení, aby mohla být utvrzena! - To jest příliš veliké mysterium, aby mohlo být poznáno před zjevením, a i když jest už zjeveno (Lk 2, 50), roste jeho poznání přirozeným růstem podle přirozenosti člověka. Nebylo by dobré, kdyby člověk ve zkoušce nemohl růsti v dokonalosti až do skončení zkoušky. A tak ani Josef a Maria nezasluhují výtky za to, že byli vždy dokonalejší, i když byli vždycky nesmírně dokonalí.

Kdo by jim byl mohl nepřáti, aby si šli *do Chrámu pro Ježíše*, aby mu neřekli, jak jsou nešťastni bez něho, a aby ho nepřiměli těmito výkřiky lásky, by se vrátil s nimi zase domů a byl, možná, zase u nich doma? Šli si do Chrámu pro svého Boha a pro svou radost, řekli si o něho (Lk 2, 45-48), a Bůh je vyslyšel (Mt 2, 51). Kterak by bylo možno, aby je nebyl vyslyšel, když přišli za ním do Chrámu a když o něj prosili v Chrámě,

když jej v Chrámě hledali a když jej v Chrámě našli? Kdokoli spěchá do Chrámu, aby našel v Chrámě život, aby se mu vyplnil sen jeho touhy, obětuje sice peníz tělesné námahy, ale získává všecko. Nalézá Boha, který jest Život a Pravda, který jest blaho a Cesta k blahu. Žádná oběť putování za Bohem není vynaložena marně: Bůh se náhle obrací a vychází vstříc těm, kteří ho hledají! Nalézají Boha žádoucnějšího než před tím, protože ztráta Boží odhaluje prudce láskyplné vlastnosti Boží (Lk 2, 46-48a). Opětná cesta Rodičů do Chrámu přivádí Ježíše domů, a pak prospívá Ježíš ještě více moudrostí a milostí u Boha i u lidí, než prospíval před tím (Lk 2, 52; sr 2, 40).

Ježíš nalezený v Chrámě je vskutku sladší než Ježíš do Chrámu přivedený, láska vyzkoušená jest blaženější než láska počáteční, Ježíš zjevující se jest hodnější povšimnutí než Ježíš skrytý. Josef a Maria si z druhé návštěvy Chrámu odvádějí Ježíše jako rozhojněný poklad dobra, jako předmět většího milování, jako zdroj stupňovaného potěšení. Ale i jeden z manželů nalézá druhého manžela láskyhodnějším pro to, co na něm nově spatřil, pro to, co se událo při tomto druhém navštívení Svatého svatých. Josef si uvědomuje, že Maria mluví za něho, když on jest neschopen promluvit (Lk 2, 48). Mluví za něho, protože jest jeho pomocnice. A on si to uvědomuje v Chrámě, protože jest třeba mluvit v této chvíli

s Ježíšem v Chrámě. Měl by mluvit Josef, protože jest před zákonem Otec. Maria tedy mluví k svému Synu za Josefa, ale neosobuje si nikterak postavení Josefovo. Josef jest hlava, Maria jest srdce. »Hle, otec tvůj a já!« (Lk 2, 48c). Josef objevuje v Chrámě znovu Mariinu uctivost, Mariinu poddanost, Mariinu pozornost. Zná tyto ctnosti Mariiny od jakživa; ale jak jsou milé, nekonečně milé, ve svatyni Boží, před obličejem Božím!

Maria však objevuje na Josefovi při vrácení do Jerusalema znovu spravedlnost, i veškeru důstojnost a úctyhodnost svého muže. Což neumíral úzkostí, když ona pozbyla Dítěte, kterému on nebyl tělesným otcem? Umíral spolu s ní (Lk 2, 48c); nebyla jeho mdloba, jeho omdlévání podivuhodnější? On nebyl mocen slova, když Ježíš byl už nalezen. Mlčel jako ten, jenž jest zraněn nezhojitelně, jenž není už ani živ, jenž není přístup ani vzkříšení. Zdali nebyl hoden lásky tento jeho soucit s ní, soucit hluboký jako moře, usmrcující jako hrob? Proto mluvila za něho, oplácejíc mu soustrast soustrastí. Proto i Ježíš je oslovoval oba, oba těšil tím, že jim připomínal jejich vědomost mesiánskou (Lk 2, 49), že jim stavěl na oči vůli Otcovu, která jest líbezným pojítkem všech. Nerozuměli na plno tomuto slovu Ježíšovu (Lk 2, 50), protože bylo příliš krátké. I v tomto nechápaní tajemství byla vzájemnost mezi Josefem a Marií, ale Ježíš byl s nimi

spokojen (Lk 2, 51a). Maria pak mlčela z uctivosti k slovu Ježíšovu a z účastenství v bolesti Josefově. Zнала věrné srdce Josefovo a ukládala slova Ježíšova v srdci svém (Lk 2, 51b).

*

Chrám Jerusalemský, po ztrátě Ježíšově Josefem a Marií znovu navštívený, byl od té chvíle byl pro oba manžely ještě ctihodnější a památnější. Byl místem, kde bylo znovu nalezeno celé jejich štěstí; bylo tu slaveno veliké shledání, trvalý mír byl odtud donesen domů. Dítě bylo takřka znovu narozeno; rodiče byli znovu shledáni bez úhony a lásky hodní. Byl vyzkoušen i oceněn muž i žena, Pěstoun a Matka. Když byl nalezen Bůh, *všecko ostatní* bylo nalezeno s ním. Bůh byl nalezen, protože byl hledán; ostatní bylo nalezeno, ačkoli nebylo hledáno. Bylo to spolunalezeno, protože byl hledán Bůh nejprve. »Hledejte nejprve království Božího a jeho spravedlnosti, a toto všecko vám bude přidáno!« (Mt 6, 33).

Potom byl na čas opuštěn Jerusalelem a vyhledán malý domek v Nazaretě. Má-li každý chrám chovati pod střechou Boha a jeho svatě, byl *domek nazaretský* velmi posvátný koutek, protože v něm bydlil Bůh a jeho nejvěrnější plémě. Byl tedy domek nazaretský opravdový chrám, a k jeho přednosti třeba připočísti, že se nikde neklaněli lidé Otci, jenž jest na nebesích (Mt 6, 9), tak velice v duchu a v pravdě jako zde (Jn 4, 19-24).

Při tom je nikdo nezbavoval povinnosti choditi do Jerusalema v pravý čas, protože Starý zákon ještě trval a Nový zákon ještě nebyl prohlášen. Panovník Izraelův již sice přišel do Chrámu několikrát a Posel Nové smlouvy již se oznámil (Mal 3, 1; Lk 2, 46-47); ale velická oběť, ohlášená prorokem (Mal 1, 11), ještě nebyla ustanovena (1 Kor 11, 23-26), chrám Jerusalemský ještě nebyl zbořen pohany na rozkaz Hospodínův a katolické kostely ještě nevystřídaly národní svatyni židovskou.

Dům nazaretský byl chrám, protože i v něm byla pěstována význačná bohoslužba. Byla tam přinášena Bohu příjemná oběť, konáno ustavičné kázání dobrým příkladem, Bůh tam vládl a Syn Boží se tam zjevoval. Byly tam přednášeny prosby, vzdávány díky, pěny chvály, připravováno usmíření. Kdo by směl říci, že *kult Boží*, provozovaný v domě Josefa Nazaretského, byl méně bohubilý než ten, který byl předepsán na Sionu v Jerusalemě a byl uskutečňován četnými symboly, jimž nemůžeme upřít působivost, které však měly již brzy pominouti?

Ti, kdož přisluhovali v nazaretské *domácí svatyni*, zastávali všechny chrámové úřady. Byl tu velekněz, jehož člověčenství bylo velesvatyní, v níž prodlévala Velebnost Boží. Levitská spolupráce tu byla potřebna, a konali ji všichni tři členové Rodiny, a střídavá kněžská služba tu byla konána dnem i nocí. Spalovaly se tu tři vůle a tři

srdce, oltář nezůstával nikdy prázdný, dým z kadidla dobrých skutků tu neustále stoupal k nebesům, a trůn Boží byl v této době právě tak v nebi jako na zemi.

Ježíš, Maria a Josef nebyli totiž pouhými obyvateli chrámu, nýbrž i *chrámy samými*. Nebyli jen zlato, nýbrž i chrám, jenž zlato posvěcuje (Mt 23, 17). Byli oltáře, nikoli pouhé dary přinášené na oltář (Mt 23, 19; 5, 23-24); to jest největší chvála, kterou lze o nich pronést. Jsou-li i korintští a jiní křesťané svatým chrámem Božím, protože v nich přebývá Duch Svatý (1 Kor 3, 16-17), jsou-li i těla všech pokřtěných a milostí Boží posvěcených chrám Ducha Svatého, jenž jest v nich a jehož mají od Boha (1 Kor 6, 19-20), kterak by nebyli Ježíš, Maria i Josef chrámy Boží a oltáře Boha Svrchovaného? Převyšovali daleko hodnotu chrámu jerusalemského, do něhož každoročně putovali, klaněli se Bohu v duchu a v pravdě.

Tělo Krista smrtelného bylo zajisté chrámem Božím od počátku (Jn 2, 19-21), a Beránek, právě tak jako Bůh Všemohoucí, bude chrámem nového Jerusalema, věčného Města Blažených, církve vítězné, od věků do věků (Zj 21, 22). Ale i Maria, Rodička Boží, byla a jest chrámem Božím ve smyslu vyšším než všichni ostatní lidé, a Josef, Pěstoun Boží, zdali ten bude méně chrámem Věčného, než lidé, kteří nebyli pěstouny Božími? Lůno Pannino a náruč Pěstounova byly a jsou

trůnem vtělené Boží osoby, oltářem Božího zjevení, místem nesmírného Božího zalíbení!

Chrám Boží však jest v Evangeliu netoliko každý jednotlivý úd mystického těla Kristova, nýbrž i celé shromáždění věřících, ba i veškerá církev zároveň. Řecké ekklésia znamená v Novém zákoně právě tak obecnou nebo místní církev (shromáždění), jako kostel či místo, kde se věřící shromaždují k společné Boží službě. »Zdaliž nemáte domy k jedení a pití? Či chcete pohrdati církví Boží a zahanbovati ty, kteří nic nemají?« (1 Kor 11, 22). Právě z těchto souvislostí (srv tt 11, 18. 20) v Pavlově listě poznáváme, že význam shromáždění či církve snadno přešel ve význam kostela či církve, a že místo, kde se scházejí věřící k slavení tajemství víry, nemůže nenabýti důstojnosti chrámu, podle Mt 18, 20: »Kde jsou dva neb tři shromáždění ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich!« - Bude-li tedy Církev nebeská či Město Boží chrámem Božím, bude v něm Beránek Svatostánkem Boží přítomnosti. Maria bude stánkem tohoto Svatostánku, Josef Nazaretský bude správcem tohoto chrámu i čestným strážcem tohoto Stanu i Beránka v něm přítomného. Bude majordomem živého Chrámu Božího na zemi nově stvořené, jako byl na zemi staré velitelem nazaretské svatyně, věrným adorátorem chrámu v Jerusalemě, chrámem, v němž bydlil Duch Otcův i Synův způsobem vznešenějším než u milionů jiných vyvolených lidí!

7. PATRON ZAPOMÍNANÝCH

Jest jenom málo, opravdu málo lidí, o kterých ví celý svět. My všichni většinou, velikou většinou patříme k těm, o nichž ví a o nichž mluví málokdo. Jsou ovšem mezi námi větší nebo menší rozdíly: o některých z nás vědí skoro jenom lidé z vesnice, v níž bydlíme, a pak ještě několik lidí na okrese, s nimiž jsme snad v úředním styku, a několik lidí v městečku, od nichž kupujeme své malé potřeby. Ani obyvatelé větších měst se všichni neznají a o sobě nevědí; počet našich známých v městě je jen o málo větší než počet známých vesnického člověka. Někteří z nás jsou snad známí poněkud i za hranicemi našeho okresu, avšak docela maličko jest těch, které znají i za hranicemi naší státní obce. Příčinou naší větší nebo menší známosti mezi lidmi jest naše povolání. Někteří z nás mají povolání pracovati veřejně a takofka na očích všech, jiní - a těch jest nejvíce! - mají za úděl práci skrytou, nevzhlednou, nenápadnou, a takoví jsou tím méně známí, čím menší důležitost se přikládá jejich dílu pro celek. Odtud pochází často, že svým postavením jako *zapomenutým* pohrdáme, a snad závidíme těm, o nichž se mnoho mluví, kteří jsou u mnohých ve známosti a ve vážnosti.

Není to správné. Vnější mlčení o člověku není důkazem jeho vnitřní malé hodnoty, jako zase vnější široká známost a pověst není znamením

vnitřní znamenitosti. Často velcí ničemové, škůdcové národů a darmochlebové mluví a dávají o sobě mluvit nesmírně mnoho, a to nejrozmanitějším způsobem: listinami, novinami, knihami, přednáškami, deklamacemi, divadlem, filmem a rozhlasem. Ale jejich skutečná velikost tím není nikterak zajištěna, ač jsou známí po celém světě a ačkoli se snad milionové třesou před jejich rozměrem, zlobou nebo domnělou přízní. Možná, že nepotrvá dlouho, a většina zase na ně rychle zapomene, ale i když snad zůstanou dlouho, ba navždy v marné nebo neblahé paměti, nemají tím zaručeno, že byli něčím, co má platnost také před tváří Boží o co má zabezpečenu věčnou přízeň této Tváře.

Skutečná velikost jest často tam, kde panuje o ní hluboké mlčení. Svatý Josef z Nazareta jest vzorem všech těchto velikých, kteří rostou v mlčení a jsou obklopováni mlčením velkého světa. Svět o něm nezanechal žádných zpráv, leda bychom chtěli jíti hledat onen chudý zápis statistický, jež o něm učinil úředník Augustův v Betlemě, městě Davidově.

Božské Písmo mluví o Josefovi maličko, mnohem méně než na př. o Janu Křtiteli, předchůdci Páně a největším z proroků. Josef sám pak neříká nic. Neříká nic o sobě, neříká nic o nikom a pro nikoho, pokud jde o historický záznam pro budoucnost a pokud nemá i mlčení svůj zvuk a svá hlasitá svědectví. I Josef nepochybně mlu-

vil, neboť řeč je jeden ze vzácných darů člověkových, jedna ze známek rozumného živočicha. Josef mluvil pokud bylo potřebí a užitečno pro jeho rodinu a pro styk se spoluobčany. Není tedy myšleno mlčení Josefovo doslovně, ale jest jím vyjádřena jeho skrytá sláva, jeho zářící velikost, jeho výjimečnost zastíraná všedností, tichem a soustředěností do nitra.

Protože nedělalo hluku *jeho postavení* a protože on sám nedělal žádného povyku svou osobou a svými činy nebo jazykem, jak činívají i ti, kteří nemají nic, ale chtěli by míti všecko, svět o něm takoruka nevěděl. Ale měl věděti! Měl věděti podle zásad o lidské, přirozené a světské velikosti. Josef jest poslední v řadě patriarchů, plod, výkvět a pýcha prvorozenců celého lidského rodu. Josef jest nejstarší a nejřednější šlechta, potomek královský a dědic nejslavnějšého královského jména v dějinách lidstva. Je-li veškeren Izrael národ na světě nejřednější a obraz vyvoleného pokolení budoucího, jest Davidův syn, Josef, dědic zaslíbení, učiněných Davidovi od Hospodina, již z běžného hlediska hodný největšího pozoru, největší známosti a největší vážnosti. On však jest pouze řemeslník, pochází z městečka, jež už není ničím, a bydlí v městečku, jež nikdy nebylo ničím. Proto vše, co má hmotnou vážnost, mlčí o schudlém Davidovi, který si nezjednává jméno křikem a výtržnostmi; mlčí o něm nebo mluví tak, aby byl ještě více umlčen.

I Bible, jak jsme řekli, hlásná polnice a ochra-
nitelka velikosti, mluví o Josefovi maličko. Jest
to však pouhé zdání, způsobované naší předsta-
vou, že mnoho lze povědět jenom mnohými
slovy. *Písmo* mluví o Josefovi maličko, méně než
o jeho předobraze, užívá o něm málo slov, proto-
že v těchto málo slovech jest obsaženo nesmírně
mnoho, a toto mnoho jest vyzdvihováno a zve-
ličováno mlčením o všem ostatním, co není dů-
ležito. *Písmo* uvádí především dvakrát rodokmen
Josefův, který jest totožný s rodokmenem Ježíše
Krista. Konec tohoto rodokmenu u Matouše (1,
16) zahrnuje v sobě největší vnější chválu, jíž se
mohlo kdy dostat člověku: »Jakob pak zplodil
Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž
slove Kristus.« - Muž Marie, z nížto se narodil
Ježíš! - Všechny ostatní výklady Matoušovy a
Lukášovy o Josefovi, vše, co říkají všechna evan-
gelia o Marii, vše, co vypravují a zaznamenávají
všecky knihy Nového zákona a co předpovídá
Starý zákon o Kristu, Bohu a člověku, jest nepře-
berným zdrojem také Josefovy chvály, vážnosti
a ctihodnosti. Maria, nejpožehnanější z žen, plna
milosti, Panna s věčným slibem, jest mu zasnou-
bena, stává se nadpřirozeným řádem Matkou
s výsadou neporušenosti, a nazývána jest jeho
manželkou božími ústy v okamžiku, kdy on jest
přestrašen nesmírností jejího tajemství. A jako jest
neposkvrněným manželem zázračné a panenské
Matky Boží, tak jest i zázračným a panenským

otcem jejího Syna, otcem lepším, dokonalejším a pravdivějším, než jsou tělesní otcové otci svých synů od počátku světa. Otcem Ježíšovým nazývá jej Maria při ztrátě Ježíšově, otcem Ježíšovým nazývá jej Lukáš při obětování Ježíše v chrámě, otcem Ježíšovým nazývají jej Židé, vidoucí divy, jež činil Ježíš. A ačkoli Matouš i Lukáš několikrát zdůrazňují, že Ježíš není tělesný potomek Josefov, přece zůstává pravda, že je stínem vlastního Otce Ježíšova na nebesích, a býti stínem tohoto Otce jest býti více otcem než býti tělesným otcem.

Tolik a tak vzácných zpráv přinášejí o Josefovi Evangelia, mající na zřeteli mimořádné a obdivuhodné a víckrát nenapodobitelné dary, jež božská štědrost udělila Josefovi. Čím upoutal, abychom lidsky mluvili, Josef na sebe tak velice zraky milostivosti Boží? - *Byl spravedliv*, vykládá Matouš (1, 19), a jeho spravedlivost byla základem, pramenem a počátkem všech jeho činů, obav i opomenutí. Byla to spravedlnost zákonná a úplná, jedinečná a nedostižná; nejdokonalejší zachování Zákona, o němž řekl později Petr z vnuknutí Ducha svatého: »Proč pokoušíte Boha, vkládajíce na šíje učedníků jeho, jehož jsme nemohli snést ani my, ani naši otcové?« (Sk 15, 10). Jenom málokdo, skoro jen Ježíš, Maria a Josef, snesli jeho Staré smlouvy dokonale. A to jest věc hodná svrchovaného podivu, rozjímání, vlastního zahanbení a hluboké, ničím nerušené úcty k nejctíhodnějšímu z patriarchů.

Ještě více než všechna stará spravedlost, více než všechna vnější omilostnění, jichž se dostalo Josefu Nazaretskému v novém řádu spásy a svatosti, vynášejí velikost Josefovu jeho vlastní činy, z nichž je *největší mlčení*, jímž odpovídal na to, co s ním činila božská a vlídná Prozřetelnost. Josef sám nepronáší ústy ani jediné hlásky ve všech událostech, vyprávěných v Evangelii kolem jeho osoby a kolem jeho myšlenek. Tato nemluvnost Josefova jest podobna nemluvnosti nemluvněte, jež přichází na svět, z něhož chápe velice málo nebo nic. Avšak Josef činí více než pacholata s rozumem ještě spoutaným a jen ponenáhlou se rozvíjejícím. Nemluvnost Josefova jest naopak »vyprázdňením všeho dětinského«, jak žádá apoštol, mlčení nikoli tupé, nevědomé a nerozumějící, nýbrž mlčení plné úžasu, pokory, souhlasu, zničení a zhroucení sebe před věcmi zdánlivě nemožnými, neslýchanými, ale skutečnými a pravdivými. Jest to dokonalý mystický postoj, vybavený všemi ctnostmi toho, jenž jest přepaden úkazy, na něž se nemůže nikdy dobře připravit lidská chytrost, ani schopnost.

Právě v mlčení jest Josefova největší zásluha, a neškodí-li mu mlčení a pohrdání lidí zbytečných, nadutých a hříšných, hlásá jeho vlastní mlčení k Božímu hlasu jeho největší slávu a jest kromě toho a na důkaz nádherné shody milosti s přirozeností svrchovaně případné, krásné a nikoli nepřirozené. To vysvitne zvláště, všimneme-li si

těch několika míst Písma, jež mají vztah k Ochránci malého, tichého domácího života, a neunikne-li našemu zraku ani to, že nejlíbeznější choť Josefova jest právě tak mistryně mlčelivého umění jako Josef, třebaže známe přesné znění několika vět, jež pronesla za okolností, kdy mlčení nebylo dokonalejší ani přiměřené.

Neboť, abych začal po řadě a historicky, blažená Panna *byla první*, jež dala příklad nepochopitelné, božské a obdivuhodné zamlklosti, když každá duše, i duše Josefova, očekávala, že bude mluvit, aby vysvětlila věci nevysvětlitelné. Maria však mlčí o svém sladkém tajemství, protože lidské vysvětlování bylo nedostatečné tam, kde všechno lidský obyčej byl překročen. Josef se trápí, ale neodvažuje se tázati. Nebylo se také nač tázati, kde byla nevina jistá, kde nebylo žádného důvodu k podezření. Zákon však naléhal, a Josef byl dokonalý plnitel božské vůle, vyjádřené v zákoně. Protože nemohl podezíratí Nevinnou, a protože nemohl odporovati Zákonu, rozhodl se propustiti ji tajně (Mat 1, 19). Toto tajné propuštění by se snad nebylo obešlo beze slov, leda že by byl Josef sám odešel od té, která mu byla zasnoubena. Ale mělo býti vykonáno bez hluku, bez hlasitého procesu, právním činem, listinným potvrzením; avšak bez hlomozného mluvení, v tichém úžasu nad tajnou a lidstvu neznámou velikostí, vůči níž nebylo nic lepšího a nic přiměřenějšího, nežli mlčeti. Až se tajem-

ství Mariino rozvine a vydá své ovoce, až bude čím dále tím hlubší a vyšší i obsáhlejší, bude Josefovo mlčení čím dále tím pochopitelnější. Bude v tom případě ctností největší, ale také jaksi nej přirozenější. Dnes však Josef chce Marii propustiti tajně, odpovídaje mlčením na mlčení, pokorou na pokoru, poslušností na poslušnost, slovem »Staň se po zákonu«! na slovo Mariino »Staniz se mi podle slova tvého!«

Jedna z věcí, které vysvětlují Josefovo velké mlčení, ba které je ukládají, jest Zákon. Josef je totiž, stejně jako Maria, *poslušen* Zákona slepě, Zákon ustanovuje, a Josef poslouchá, hned, bez odmluvy, bez uvažování, bez hledání osvobozujícího důvodu, bez mudrování a bez vyhýbání. I tato poslušnost je zvláštní druh mlčenlivosti, protože poslušnost křičící není slepá, a poslušnost lomozící není pokorná. Zákon nařizuje po osmi dnech obřezání, Josef zařizuje vše, aby Syn Mariin byl obřezán. Zákon zařizuje po čtyřiceti dnech očišťování, Josef se ubírá s Marií do chrámu k jejímu očišťování a obětování pacholíka. Zákon nařizuje dospělým Židům, aby chodili na hlavní svátky do Jerusalema; Josef který má doma svůj stan nejsvětější, Světici nejsvětější a Svatého Svatých, vodí do chrámu tento svůj největší majetek a koná povinnost prostého Israelského muže. A právě tak jako poslouchá zákona zjeveného, poslouchá i zákona těch, kteří mají od Boha moc světskou. Augustus nařizuje,

aby byl popsán veškeren svět. Kvirinius provádí toto nařízení císařské v provincii syrské, a Josef odchází z Galileje, z města Nazareta, do Judska, do města Betlema, »aby se přihlásil s Marií, zasnoubenou sobě manželkou, která byla těhotná« (Luk 2, 5). Nic nevyznačuje heroicky mlčenlivou poslušnost Josefovu k platnému zákonu, třebaš je tento zákon v rukou lidských, jako právě poslední věc: ani nejlidštější a nejspravedlivější výmluva, ani největší lidská láska, ani nejpravděpodobnější zdání omluvy mu nedává žádného podnětu k tomu, aby žádal za prominutí neb odklad. Ježíš nebude odmlouvati ani katům, proč by měl Josef odmlouvati úřadům!

Josef však *neodmlouvá* ani Bohu a jeho zvláštním a přímým poslům. Nejenom k Marii mluvil archanděl bez Josefa, nýbrž i k Josefovi mluví archanděl bez Marie. Josef nejen neodmlouvá, nýbrž ani neodpovídá slovy. Ba ani se neptá na podrobnosti, a bylo by se přece možno ptáti na mnohé. Hle, kolikrát se opakuje tato mlčelivá pohotovost, tato naprostá spokojenost s tím, co bylo oznámeno a poručeno, tento tajemný, tichý a mlčení podobný rozhovor andělův s patriarchou, který neodpovídá ničím jiným, než činem. Anděl mluví ve snách, kde mlčí lidé a, kde nemůže mluvíti snící. Josef však povstává ze sna a odpovídá řečí nejhlasitější, vykonáváním rozkazu. Jiné řeči nezná, protože jiná řeč jest v tomto případě zřejmě zbytečná.

»Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti k sobě Marii, svou manželku; neboť co v ní jest zplozeno, pochází ze Svatého Ducha! Porodí zajisté syna, kterého nazveš Ježíš, neboť on spasí svůj lid od jejich hříchů. - Povstav tedy Josef ze sna, učinil, jak mu přikázal anděl« (Mt 1, 20, 21. 24). - »Když pak odešli mudrci od východu, hle, anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi, řka: Vstaň, vezmi dítě své i s matkou, a utec do Egypta, a buď tam, dokud ti neřeknu! - On pak vstav, vzal dítě i s matkou, a odešel do Egypta« (Mt 2, 13. 14). - Když pak umřel Herodes, hle, anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi v Egyptě, řka: Vstaň, vezmi dítě i s matkou, a jdi do země izraelské! - I vstal, vzal dítě i s matkou, a vešel do země izraelské« (Mt 2, 19-21). - »Když však uslyšel, že Archelaus kraluje v Judsku místo otce svého Heroda, obával se tam jíti. A byv napomenut ve snách, obrátil se do krajin galilejských, a přišed bydlel v městě, které slove Nazaret« (Mt 2, 22-23). - Jest pravda, že anděl rozkazy Boží odůvodňuje Josefovi proroctvími, nebezpečími, změněnými poměry, aby učinil vidění hodnověrným. Ale Josef se *neotáže*, neodpovídá, věří Božímu poslu; toliko mlčky vykonává, co mu je naznačeno. A jeho mlčení roste s podivem, že on sám jest vyvolen za vykonavatele, za svědka a za spoluúčastníka vždy nových a a v jistém smyslu vždy větších tajemství. Vždyť již první z nich, oznamující Vtělení Syna

Božího (Mt 1, 20), bylo takové, že i Marii ohromilo (Lk 1, 29-55). A zjevení pastýřské (Lk 2, 16-19), příchod velmožných mágů (Mt 2, 11-13), řeč Simeonova (Lk 2, 25-35), a chvála Annina (Lk 2, 36-38) naplňovaly chvěním, novým poznáním a pokorným uznáním srdce Mariino právě tak jako srdce Josefovo. Josef i Maria chápali dvojí přirozenost Kristovu, o níž věděli všeobecně, konkrétněji teprve po částech (Lk 2, 50), a v době od jeho čtyřiceti dnů do dvanácti let, kdy »dítě rostlo a sílilo, jsouc plno moudrosti a milosti« (Lk 2, 40), bylo se zajisté čemu *diviti* den ze dne, diviti se s rozkoší i úctou, která jsouc všechna bez sebe, mnohem více mlčela a rozjímalá, než mluvila a vylévala se na venek. A zejména Josef, jehož úkol byl opatrovati výživu Matce, Dítěti a sobě, měl méně příležitosti laskati se slovy s božským pacholíčkem, než dlíti u něho ustavičně svými myšlenkami a cílem své práce.

Posléze dvě okolnosti udržovaly Josefa ve zbožném napětí a žasnutí, pohružující jeho duši vždy hlouběji do hlubin kontemplace. Bylo to jeho *autoritativní* postavení v nazaretské rodině, a při tom vědomí, že *Otcem* tohoto Syna jest sám nejvyšší a svrchovaný Pán Bůh na nebesích. Ve 12 letech mu to připomněl Ježíš způsobem, který nemohl býti nikdy zapomenut. Byl to Ježíš, kterého nazval on, Josef, tímto jménem (Mt 1, 21, 25; srv Lk 1, 31; 2, 21!). Tehdy musil mluvit, a nesměl mlčeti; a památka na tuto jeho řeč ne-

vymizí nikdy z mysli lidí a andělů kteří byli přítom. Ale hle: po 12 letech praví Maria k svému ztracenému a opět nalezenému Synu: »Proč jsi nám to učinil! Hle otec tvůj (první), a já (druhá), s bolestí jsme tě hledali!« (Lk 2, 48). - Josef se diví s Marií moudrosti Ježíšově, s jakou rozmlouvá se zákoníky (Lk 2, 48a), diví se, a je neschopen slova. Mluví za něj žena, vypovídající největší bolest vlastní i největší bolest svého muže. A do tohoto mlčení otcova vpadá Ježíš slovem, opakujícím a připomínajícím po 12 letech výklad poselství Gabrielova: »Co znamená, že jste mne hledali? Zdali jste nevěděli, že já musím býti v tom, co jest mého Otce?« (Lk 2, 49). - Josef i Maria žasnou oba znova (Lk 2, 50), neříkají nic, a čekají co bude. Josef čeká, nastoupí-li už nyní Otec na jeho místo, ale místo toho Ježíš »se odebírá s nimi a přichází do Nazareta a jest jim poddán« (Lk 2, 51). Ježíš jest poddán Marii a Josefovi, Maria jest poddána Josefovi, a Josef jest čím dal tím více ohromován vlastnostmi Toho, který mu říká »Otče«! A čím více prospívá Ježíš moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí (Lk 2, 52), tím více Josef umlká, tím více poslouchá hlasu toho Otce, jehož jest pouhým stínem, i hlasu toho Syna, jenž jest a musí býti i jeho budoucím Vykupitelem. Nic na světě se nerovná tomuto bolestnému a víc než hrobovému mlčení Josefovu nad velikostí, nepochopitelností a nesmírností úradků Božích...

7a. Ó NAZARETE!

Pahrbku drzý, místo plné hany,
předměte smíchu Nathanaelů:
do nebe zíráš pýchou nadýmaný,
ale jsi sídlem špatných andělů!

Pověstný svými ješitnými vzdory
jsi dychtiv zisku, chvály, sensace:
proroky své rád srážíš stěmhlav s hory,
chléb svůj jíš nejraději bez práce!

A přece zrodils révu požehnanou,
na které vzkypí Hrozen obětní:
Vyslanec Boží jedná v tobě s Pannou
a potom vchází v Josefovy sny.

A i když z tebe odcházejí oba
do vsi, z níž vzešli tvoji králové:
zda nepřeje ti nepřátelská zloba
a nevrací ti to, co není tvé?

V zahradách tvých ční mohutný strom krásy,
keř růžový se k němu přivíjí:
jeden z tvých slabých chrání Boha spásy
a jeho Roditelku Marii!

Isi poctěn skutky, jež se vyprávějí
o Synu tesařovu vznešeném:
o jeho Matce, cti a slávě její,
o tom, co otec viděl v Něm!

Isi domov Dědice všech zaslíbení,
Ženy, již patří vesmír daleký:
A Syn, jenž trvá, když se všechno mění,
má po tobě své jméno na věky!

Ó Nazarete, místo plné sporů,
proč navštívení svého neznáš den?
Ti nejsvětější ze všech živých tvorů
jsou děti tvé - a ty jsi odsouzen!

8. ČÍM BUDEŠ?

Davidův synu, proč tě lid tvůj nezná?
Tvůj Rod své panství rozšíří až k nebi!
Otcové z mlh a dalek minulosti
zří tvoje Světlo, velebí tvé jméno!

Královna panen stane se tvou ženou:
ty budeš svědčit o divoucím divu!
Porodí Krále, ty jej budeš chovat,
andělem Strážcem budeš Boha s námi!

Trojice lidské budeš hlavou v čase
ty spravedlivý, cudný nad pomysl,
moudrý a silný, poslušný a věrný,
zkušený v bolu, tichý, trpělivý!

Chudobu ctíš a řemeslem se živíš:
budeš mít zlato v nazaretské chatě!

Rodinný krb a poklad budeš chránit,
mocí tvé péče zůstanou vždy celé!

Na věky budeš opuštěné těšit,
nemocným vlévat naději a zdraví,
umírající podpírat a křísit,
zahánět ďábly, hájit Boží tělo!

Budeš mít dětí méně nežli Adam,
ale tvé všechny budou vyvolené!
Tvé všechny budou slavit věčnou svatbu
s Tím, který bude nazýván tvým Synem!

9. DVĚ PANNY

Ty nejsi méně,
nežli dítě Ráchelino,
než obraz Jakubův
a pýcha jeho dnů:
tvá moudrost tichá
není žádné hořčí víno,
a ani méně nutná
zázračnost tvých snů.

Jest Egypt více,
nežli všechny duše světů,
hledící prudce
v temné dálky spasení?
A jest chléb nebes méně,

nežli pšeničných plod květů,
živící zemi,
z níž se naše zkáza pramení?

Žel, nemáš bratří,
kteří tvrdě závidějí
a přízeň faraonů
znáš jen z útěků!
A pak: jsi tesař,
jehož řemeslu se smějí
a jehož nicota
se ztrácí do věků.

A přece zřím,
jak tebou Věčná Láska střeží
Nevěsty nevěst,
božské věstkyně všech krás:
z nich jedna rodí
věčný praobraz všech kněží,
a druhá miliardy
hostiových váz.

Ó Štíte sladký,
mocná pavézo všech pavéz.
Otče, ježž silou péče
převýšil jen Bůh:
naš koráb vratký veď
a k přístavu nás zavez,
v němž končí bloudění
a vládne pouhý Duch!

10. MUŽ STATEČNÝ

Dáváme-li svatému Josefu tento název, může to připadat leckomu divné, přílišné a nadsazené. Nikdy by nám asi nepřišel nápad přičítati ryze vojenskou ctnost člověku tak jemnému, něžnému a mírumilovnému, jako byl pěstoun Ježíšův, snoubenec Mariin a řemeslník venkovského města, muž vzdálený každé válečné vřavy a zápletky. Josef nejstatečnější neznamená však nutně nejvyšší stupeň statečnosti, nýbrž stupeň vynikající a znamenitý; a teprve rozbor významu toho slova a doložení jeho z života patriarchova prokáže možná stupeň statečnosti tak vysoký, že bude třeba bráti smysl výrazu bez omezení a v plné vítězíci prostotě. Slovo statečný znamená totéž co silný. Fortis jest silák z evangelia a fortitudo (statečnost) jest jedna ze čtyř ctností stěžejních, a bez osvědčení jistého druhu síly není možné mluvit o statečnosti, leda snad v nějakém významu hodně pokrouceném. Samo slovo statečný pochází od statek nebo stačiti, jako zbytečný od zbytek nebo zbývati. Statný jest příbuzný statečného, a *státi jest základem slova statečnost* i v případě, že statečný viditelně padá a jen neviditelně stojí, aby na konec povstal znovu i viditelně a stál již bez ustání. Vstanou z mrtvých k slávě jen stateční, ti, jejichž těla mohla býti zabita a sklácena v hrob, jejichž duše však nemohla býti zlomema, ani ohnuta, zkru-

šena ani zkroucena. Proto napomíná Evangelium, abychom se nebáli těch, kdo zabíjejí tělo, nýbrž abychom se báli Toho, jenž může duši i tělo sraziti do pekelného ohně.

Ptáme-li se tedy, koho opravdu považují lidé spravedliví a Bůh za statečného, můžeme odpověděti, že toho, *kdo umí snášeti, odrážeti a rozdávat rány* pro hájení něčeho pravdivého, skutečného, jsoucího, stálého a věčného. Siláka, který je statečný pro lež, pro přelud, pro nic, pro věc nestálou a padající do propasti zapomenutí, zdaž nepovažujeme za blázna, za ztřeštěnce, za nebezpečného šílence, za kacíře, za nesnesitelného ohrožovatele lidské společnosti? Pravda, i celé národy horují někdy pro takového hrdinu; ale zda nejsou spolu s ním na obtíž veškerému lidstvu a zejména těm zdravým zbytkům národa vlastního, které nepodlehly bludům početné většiny, nýbrž zůstaly věrny pravdě, která vítězí až na konec? Statečnost jako ctnost, jako věc čestná, jako předmět obdivu ctného a zaslouženého, *týká se toho, co stojí vždy a nepadá nikdy*. Svět může padnouti a zem se může zříti do chaosu; králové a luciferové mohou býti strženi s nebe do hlubiny, hvězdy mohou býti vytrženy z oblohy a padati na hlavy obyvatel světa. To všecko se stane, protože to předpověděli Proroci a Kristus tím pohrozil svým nepřítelům; ale proto sama slova Kristova nepominou, království jeho nezahyne, Církev jeho nebude přemožena. Kdo tedy věří v Krista a v jeho

učení, kdo skládá své naděje v jeho příslibení, kdo ho miluje a stojí za ním, hlásí se k němu a vyznává ho před lidmi, ten bude státi nepřemožitelně před tváří Otce nebeského až do skonání svého i konce každého věku, i kdyby padal často a znovu povstával tělem, i kdyby padl mrtev, aby zase ožil a povstal spolu s Kristem při všeobecném vzkříšení. Duch Kristův nepadl, když tělo kleslo při cestě křížové; a kdo chce býti jeho učedníkem, má bráti kříž svůj na sebe každého dne.

Snášeli rány pro cosi stálého, a neztráceli při tom ducha, toť první a neomylný znak statečného člověka, příklad statečnosti vznešené a nepřekonatelné. Čím větší je statek, který hájíme, tím větší je statečnost; čím pevnější se stává náš duch ranami utrženými pro statky nejvěčnější, tím úžasnější jest naše síla, tím nebetyčnější a slavnější naše udatnost. Ani útěk, ani vzepření, ani mlčení, ani hlas bouře, ani zář proměny v mluvící tváři, ani krvácení z ran a sten umírání nejsou překážkou této statečnosti, jestliže duch zůstává neskloněn před ďáblem a před člověkem, ale klání se před Bohem a božskou vůlí! Petrova statečnost, když hájil Krista mečem, byla nevhodná a nepravá; když svědčil o Kristu až do smrti na dřevě, byla jeho statečnost Kristově nejpodobnější. Statečnost, kterou předpisoval Pán učedníkům, aby vyrazili prach s nohou na nepřátele Božího slova a utekli do jiného města, byla statečnost

pravá; ta, kterou se chlubil při poslední večeři, když jim předpovídal, že od něho utekou, byla statečnost nepravá. Josef Nazaretský byl muž statečný, protože byl spravedlivý, spravedlivý onou spravedlností neobmezenou, která se vyžaduje k svatosti a k úplnému naplnění Zákona.

Kdybychom nevěděli o Josefovi nic víc, než že byl muž *spravedlivý*, zda bychom mu mohli uprati to, co čekáme od každého muže, třebaš byl tak tichý jako Mojžíš, tak bezbranný jako Abel a Izák při oběti? Nelze přiznati někomu korunu dokonalosti, nemá-li toho, co tvoří základ mužné přirozenosti. Josef však jest poslední z patriarchů (Mt 1 2-16; Sk 3, 23-38), dál jeho rodokmen nepostupuje. Ale jde nazpět až k Adamovi, prarodci všech lidí, pravzoru všech nejlepších lidských vlastností, ano až k Bohu samému, který se nazývá Silný a jehož duch musil připadnouti na každého, koho Bible chtěla postavit za vzor statečnosti. Síla je z *prarodců*: Josef jest jejich největší sláva, vyvrcholení jejich nepomíjejícího. Po něm už není nikoho, kdo by ho mohl doplniti, protože jím skončila řada těch, na nichž se mohla měřiti pevnost lidské rasy. Josef však byl mimoto (Mt 1, 16; Lk 2, 5) muž Marie Panny, z níž se narodil Kristus, a to jest další důvod, pro který musíme považovati Josefa za výkvět rekovnosti. Že Mesiáš byl nejstatečnější člověk pod sluncem, o tom svědčí jednak nejneohroženější říše, kterou založil, jednak Zjevení Písma,

které vydává svědectví o jeho víc než gigantic-
kých bojích. Je to ten Silák, který přemohl Satana,
a pobral veškeru jeho kořist i zbraň, na niž spolé-
hal (Lk 11, 22). Josef jest zákonný otec tohoto hrdi-
ny, tohoto Pomazaného nad všemi králi. Jakožto
muž Mariin není méně statečný než jiní muži;
spíše jest mezi nimi tím, čím musí býti muž nej-
lepší ženy: ramenem silným, představujícím Sílu
Boha Israelova, mužem dokonalým, o nějž se mů-
že opřít jeho žena s důvěrou, že přemůže všechny
nepřátele svého rodu. Josef jest muž Mariin. Ne-
chtějme ji zbaviti chlouby, že její muž jest nej-
statečnější z mužů, když ona jest nepochybně
ona žena statečná, o níž byl král Lamuel poučen
svou matkou v Příslovích (31, 10) a o jejímž man-
želu vypovídá prorok, že je to muž slovatný a
vážený, když zasedá v branách s radními země
(Přisl 31, 23).

*

*Josef byl nejstatečnější manžel ze všech, co jich
zná paměť lidského života na zemi, a nikdo mu
nebude nikdy roven v tomto druhu statečnosti.
Je-li ještě nějaká jiná statečnost kromě této, mizí
a bledne před ní nebo se odvozuje a vyvíjí z ní.
Žárlivost manželova, jistý stupeň její, jest ne-
jenom účelná vášeň, přirozený spojenec lásky,
nýbrž i přirozená povinnost, jakýsi druh, třeba
sobecké, ale nutné ctnosti, bez níž by svazek
manželský nebyl dosti zabezpečen, cudnost man-
želského stavu dosti ochráněna. Pravda, nesmysl-*

ná žárlivost hřeší lpěním přílišným, nedbá práv Božích, ani práv svobody druhých lidí, počínajíc druhým manželem. Člověk v tomto případě podléhá tyranii citu proti dobrému hlasu svědomí i zdravého rozumu. Čím větší láska mezi manžely, tím větší je přirozený sklon k žárlivosti, tím větší síly je třeba, aby rozum a nikoli cit podržel vládu nad člověkem. Tento zákon platí i tehdy, když je láska k druhé bytosti nejčistší a náklonnost nejodůvodněnější, jestliže existuje mezi dvěma osobami ten nerozlučný právní poměr před lidmi i před Bohem, jež zakládá platný sňatek a zejména sňatek svátostný, nebo ten, který byl stanoven zvláštní péčí Prozřetelnosti ode dávna, jak tomu bylo u Josefa Nazaretského a jeho nevěsty Marie Nazaretské.

Právě zde však osvědčil Josef tak znamenitou mravní sílu, jako nikdo před ním a nikdo po něm (viz Mt 1, 18-25). Ovšem, žádné jiné panně, kromě Marii, se nedostávalo té výsady, aby mohla býti matkou bez porušení panenství. Věc byla zcela mimořádná, a bylo třeba dvou svědků z nebe, aby ji dosvědčili: proroka, který ji předpověděl (Is 7, 14), a anděla, který na ni ukázal jako na splnění (Mt 1, 20-23; sr Lk 1, 34-35!). I Maria žasla nad poselstvím andělovým o početí bez muže (Lk 1, 26-40, 46-55), a Alžběta chválí Marii za její víru, protože uvěřila v tajemství skoro neuvěřitelné (Lk 11, 45). Právě proto, že milost Marii prokázaná byla tak neslýchaná, nepovažovala

**Maria za vhodné, aby o ní mluvila s kýmkoliv; Bůh jediný, který ji udělil, mohl potvrdit ten div, rozptýlit jakoukoli pochybnost. Ani pokora nedovolovala blahoslavené Panně, aby se dovo-
lávala před Josefem tak výjimečného daru, a mů-
žeme mít za to, že ji zrovna tak trápila myš-
lenka, co si o věci myslí Josef, jako Josef se trá-
pil pomyslením, co si má myslit o Marii, aby
jí v ničem neublížil. Neboť ublížit té, o jejíž ne-
vinnosti byl přesvědčen a která byla jeho z Boží
vůle, zdaž to nebylo trpčí než smrt? A neza-
chovati zákon Páně, mlčeti k tomu, co se tak
neúprosně zdálo odporovati Zákonu, zdaž by to
nebyla nevěřnost k Svatému Izraelovu, k Bohu
Žárlivému, Milosrdnému a Pravdivému, který za-
sluhuje celé lásky člověkovy? Nikdo z lidí nebyl
nikdy v tak veliké duševní trýzni, nikdo jiný by
jí nebyl snesl tak, jako ji snesl Josef, ani by se jí
nebyl zhostil tak statečným způsobem jako Josef.
Či nebylo třeba odvahy, síly a vytrvalosti k tomu
rozhodnutí, jež učinil Josef, že propustí nejmi-
lovanější ženu, stvoření nejsladší a nejradostnější,
bytosť zářící čistou oddaností a andělskou vrouc-
ností, o níž věděl, že je nedostižná a nenapodo-
bitelná, a nad to vzdálená jakéhokoliv zlého po-
dezření, jakéhokoliv stínu slabosti? Ani Adam
v plné síle prvotní milosti neodolal své ženě,
o níž si myslel, že mu nemůže chtít zlé a že
jest nemožné, aby jí mohl něco odepřít. Josefova
statečnost překonala mnohonásobně Adamovu**

výbavu k statečnosti. Ženě neublížil; nemyslí o ní zlé, protože připustil zázrak; neuvrhl na ni trest, protože ho nezasluhovala; umínil si však, že se od ní odloučí, to mu Zákon prikazoval i dovoloval; ale že ji uchrání jakékoli potupy, zachovává k ní lásku a spravedlnost, a k Bohu lásku a poslušnost (Mt 1, 19). Josefovo odhodlání bylo mnohem statečnější než ono Abrahamovo k obětování syna Izáka na rozkaz Hospodinův; neboť oč převyšovala láska Josefova lásku jeho dávného praotce? Proto i zjevení anděla Páně Josefovi bylo tak plné odměn za statečnost, tak povyšující Josefa za muže nebeské ženy, za zástupce nebeského Otce, za anděla v těle, kterého přítomnost a láska ženy nejen nesvádí k hříchům, nejen neponouká k milování světa, nýbrž pozdvihuje až k nebesům (Mt 1, 20-25), překonávajíc i stav rajske nevinnosti.

Brzy bylo Josefovi osvědčiti znovu statečnost, tentokráte otcovskou, protože se stal buď jak buď největším z lidských otců, zákonným otcem Mesiášovým. Ne jeden, nýbrž dva rodokmeny Ježíšovy prokazují tuto důstojnost Josefu, a oba evangelisté, Matouš i Lukáš, dosvědčují Josefovu otcovskou péči způsobem právě tak prostým jako nevyhladitelným. Maria jest těhotná z Ducha Svatého (Mt 1, 20 d; Lk 1, 35. 42-43), dnové jejího porodu se přibližují (Lk 2, 6). Josef, ochránce Panny, otec jejího zázračného plodu a pověřený udavatel jeho rodu a jména (Mt 1, 16-17, 20-21,

24-25; Lk 2, 48; 3, 23), přál by si připravití své omilostněné choti a jejímu i svému Dítěti co nejlepší a nejvhodnější příbytek k odestání jedinečného tajemství Božího narození na svět. Nikdo nemůže odhadnouti hloubku a něžnost jeho citu v této době očekávání, protože jenom on a Marie a její Dítě živené pod jejím srdcem jsou účastní tohoto nového života Božího, života, který se nikdy nebude opakovati v své prostnosti. Nuže, právě v tomto čase vydává císař Augustus nařízení, aby bylo provedeno sčítání lidu v římské říši (Lk 2, 1 násl.), a každý spěchá do svého rodného města, aby tam byl zapsán do úředního seznamu, podle své kmenové, čelední a rodové příslušnosti. I Josef Nazaretský musí tedy odejít z Galileje a odebrati se do Betlema v Judsku, protože je z domu a z čeledi krále Davida, zrovna tak jako jeho zasnoubená manželka, která jest blízka radostné události. Po jedné stránce nebyl rozkaz císařský Josefovi nevhod; Josef se mohl vrátiti domů, do staleté kolébky rodu Jesse, a snad již tehdy měl úmysl usaditi se trvale v Betlemě, protože Betlem byl místo, odkud měl Mesiáš přijíti do Jerusalema (sr Mt 2, 22a!) Teď však, kdy čas Mariin jest blízký a cestování obtížné, jest potřebí důvěry a odhodlanosti, aby se provedlo nařízení císařské a dosáhlo svatého cíle. Na neštěstí jest mnoho těch, kdo rovněž putují do Betlema za účelem sčítání a potřebují ztrávití určitou dobu v malém městě, které nestačí pojmouti

tolik příchozích. Tak se stává, že ani ve veřejné hospodě či noclehárně, jakési přestupní stanici pro cestující, která zdaleka nezasluhuje jména přibytku, není už žádného místa pro Josefa a Marii, kteří neměli patrně v té chvíli tolik peněz, aby nabyli větší vážnosti a došli přednosti před jinými uchazeči (Lk 2, 7c). Josef nemůže být nezarmoucen z tohoto nepříznivého shluku okolností; a třeba hledá dál a nachází, co může stačiti v nejkrajnější nouzi (Lk 2, 6-7b), přece lze tušiti, jak těžká jest rána, kterou snáší, jak veliká síla, která snáší ránu, a jak nevyrovnatelná jest statečnost, se kterou si vede a s níž vyrovnává to, co si marně přál, s tím, co ho potkává. Jeskyně s jeslemi, přirozená nouzová stáj pro ovce v čas nepohody, prázdná od zvířat i od lidí za teplých nocí, kdy pastýři pasou svá stáda venku po krajině, to bylo vše, co mohl Josef nalézt pro svou Snoubenku a pro svého Schovanče (Lk 2, 7b-12). Takto našli pastýři, vyzváni andělskými vojsky k cestě do Betlemské sluje, »Marii a Josefa i Nemluvňátko položené v jeslích« (Lk 2, 6-20), Josefa uprostřed Boží Mateře a Božího Syna, Josefa jako jediný štít rodiny rodin.

*

Josef však neosvědčuje - a to jest jeho výsadou - jen obyčejnou starost o rodinu, jak činí tisíce otců; jeho starost jest o to hrdinější, oč by mělo býti jeho postavení bezstarostnější. Vždyť ho An-

děl, který mu přikazoval péči o Marii, oslovil slavným titulem »Synu Davidův« (Mt 1, 20). Jeho žena jest nejpožehnanější z žen, protože její Syn to slyšel z úst Božího posla, jest výtvor Svatého Ducha Božího (tt). Jest to jediná panna, která jest matkou (tt 1, 23a); a její Dítě jest jediné, s nímž jest nerozlučně spojena osobní Boží přítomnost (tt 1, 23b) a které může vysvoboditi a vysvobodí národ z nejhorší poroby, z otroctví hříchu a zkázy (Mt 1, 21). Proto se Josefovi svěřený a Josefem přisvojený Syn Mariin bude nazývati Emmanuel, t. j. Bůh mezi námi (Mt 1, 23b), a spolu Ježíš, t. j. Spasitel, Vykupitel, Vysvoboditel ze zajetí (Mt 1, 21). Josef sám to bude, který ho z rozkazu Božího nazve po starém otcovském právu jeho jménem, které vyjadřuje jeho nejvyšší, samým Bohem určené poslání (Mt 1, 21). Od Marie ví Josef mimoto ještě jiné věci: Gabriel ji nazval milostiplnou (Lk 1, 28); její Syn bude veliký a bude prorok nad proroky (Lk 1, 32); obdrží znovu ztracený trůn Davidův a bude kralovati v domě Jakubově bez konce (Lk 1, 32c-33). Duch Svatý to jest, který ji učinil zázračně plodnou nad všechny ženy (Lk 1, 34-42); ale zdaž není proto tím milejší svému muži, jemuž se dostalo skrze ni vyznamenání nad všechny, protože všechny poklady její velikosti jsou jeho, ježto ona jest Josefova? Jak to tedy, že muž ženy, jejíž Syn sluje »Syn Boží« (Lk 1, 35c), a která sluje »matkou Mesiášovou« (Lk 1, 43), že tento muž

musí právě tak pracně vynakládat všechny své síly na zdolání obtíží rodinného života, jako to musí činiti otec nejposlednější lidské rodiny za nejne-příznivějších poměrů životních? Josef tu snáší rány osudu nejen jako královský choť královské dcery, nýbrž jako otec největšího z králů, manžel největší z královen, zástupce krále vládnoucího všemi duchy i věky, neomezeného ve cti i moci, Otce nebes i země, Stvořitele všech věcí viditelných i neviditelných. Nikdo nemůže vystihnouti statečnost ducha, který v pokorném vědomí své výše přijímá tak oddaně řízení Prozřetelnosti k zachování skrovné úrovně nejprostších dětí této země.

Josef uznává tuto výchovu Otce Nejmocnějšího a Nejbohatšího v celém dalším působení *jako Ježíšův Pěstoun, Ochránce a Živitel*; neboť to jsou jeho úkoly na zemi, jakoby se nebylo stalo nic zvláštního s ním a s jeho ženou, a jakoby právě on byl vyvolen k tomu, aby představoval člověka velmi malého a bezvýznamného. Musil především jako *pěstoun* obřezati Ježíška osmého dne po narození, když mu ustanovoval trvalé jméno mezi živými (Lk 2, 21). Byla to věc obyčejná u židovského pacholíka (tt); ale Josef věděl, že toto obřezané Dítě nemá povinnosti trpěti jako hříšník, protože jest naprosto svaté a bezhříšné (Mt 1, 20c; Lk 1, 35c), a že jest právě proto předurčeno (Mt 1, 21; Lk 1, 77-79a), aby vykoupilo svět z hříchu. Josef tedy musel provést obřezání

Syna Davidova s bolestí větší než byla Abrahama, když svazoval Izáka k oběti, a Josef musil ukázati srdce statečné, aby z víry v božskou vůli (Mt 1, 21a; Lk 2, 21a) naplnil Zákon Hospodinův o obřezání. Při plnění zákona o obětování prvorozeného stihly Josefa *další tři rány*, které nutno označiti za mimořádně veliké. Josefova víra se neztrácela, nebyla jen udržována v první svěžesti, nýbrž rostla. Bylo proň vždy větší hrdinství trpělivosti nemoci obklopiti svou Královnu nejvyšší ctí a blažeností, svého Ježíše leskem a slávou Pomazaného. Nyní však musil podrobiti svou ženu, zářící čistotou a neporušeností, zákonu čtyřicetidenního očišťování a nemohl čest jejího vynětí z ženského pravidla postaviti proti zákonu, který nařizoval očištění každé ženy (Lk 2, 22). Musil nadto sebe i Marii, potomky Davidovy, a samého Mesiáše snížiti před tváří zákona a všech, kdo byli svědky jeho naplnění, na Boží chudáčky, kteří jen stěží jsou s to, aby odvedli nejnížší obětní daň Hospodinu za vykonání obřadu tak slavnostního, jakým bylo nesporně zasvěcení židovského prvorozence (Lk 2, 22–24). Není pochyby o tom, že obětování Ježíška v dar a službu Bohu, a splnění všeho, co Zákon předpisoval, bylo radostí Mariinou i Josefovou (Lk 2, 27b. 30). Bohonadšené osoby, stařec Simeon a prorokyně Anna, potvrzovaly z vnuknutí Ducha Svatého to, co anděl řekl Marii a jiný anděl Josefovi, co i pastýři slyšeli od anděla a

vypravovali záhy Snoubencům (Lk 2, 9–11; 2, 13–14; 2, 18b). Že totiž Dítě Mariino a také Josefovo bude jediným Spasitelem všech lidí (Lk 2, 25–32; 2, 36–38). Josef i Maria poslouchali Simeona i Annu s touž rozkoší lásky šťastných rodičů, s jakou dříve slyšeli pastýře (Lk 2, 18–20; 2, 33. 38); a přijímali blahopřání či požehnání Simeonovo i proroctví Annino lačně a s vděčným uspokojením (Lk 2, 34a. 38). Ale v požehnání i proroctví Simeonově, které lichotivě předvídalo povznesení mnohých v Israeli skrze milost i slovo Mesiášovo, bylo řečeno také leccos, co mohly snést jen duše silné, statečná duše Mariina a po ní nejstatečnější duše Josefova. Simeon řekl Marii, že její Syn bude ku pádu četným Israeli-*tům*, kteří neosvědčí smýšlení upřímné (Lk 2, 34b; 2, 35b). Musí se tak státi, má-li býti člověku ponechána svoboda a zásluha rozhodování (tt); ale jest pochopitelné, že taková věc musí způsobiti bolest matce Toho, jenž přišel spasit všechno lidstvo najednou. Syn Mariin bude ovšem znamením spásy mnohých, protože spasí mnohé; bude však také znamením, jež nepřijme *většina* vyvoleného národa a většina lidstva, tedy bude znamením odsouzení většiny, protože *většina* mu bude odpírati netoliko poslušnost, nýbrž i pouhou víru. *Křesťanství* bude většinou lidí souhrnem a náznakem všeho, čemu se má *odpírati* i co má býti *pronásledováno* (Lk 2, 34c). Konečně praví Simeon Marii, že odpor proti Kristu a

a jeho nauce bude tak veliký a prudký, že neušetří ani jeho smrtelného života; a to že bude chvíle, kdy se blažené mateřství Mariino promění v největší muku, totiž v bolest nad ztrátou Syna, který jest nyní jejím nejvyšším štěstím. Musí tak býti, aby lidé ukázali, co v nich vězí, zasluhují-li spasení či nezasluhují (Lk 2, 35). To všecko bylo řečeno k Marii, nikoliv k Josefovi; ale což to nebylo řečeno právě tak jemu, který byl hlavou celé této rodiny, který ji miloval víc než sebe a kterého se dotýkalo vše, co se týkalo jeho choti, jejího Dítěte? Myšlenka na proroctví provázela Josefa vždycky; kdo byl po Marii statečnější než on, aby ji nesl bez pohoršení, bez umdlení a bez malé mysli?!

*

I Josefova funkce Ochránce Ježíšova vyžadovala statečnosti ustavičné a vytrvalosti neobyčejné. Není snadno ochrániti někoho, a zejména dítě, které nemůže spolupůsobiti s ochráncem, před nástrahami ukrutných králů. Josef musil zachrániti před Herodem Velikým bezbrannou ženu s Nemluvnětem, sám jsa bezbranný, a neobdržel k tomu žádné jiné pomoci shůry než upozornění, že Herodes chce Dítě usmrtiti (Mt 2, 13-18), a výzvu, aby utekl do země pohanské a nepřátelské (tt). Josef provedl svůj úkol bezvadně a dovedl zaříditi svůj pobyt v Egyptě bezpečně (tt); ale jaké víry a síly bylo potřebí muži, který měl,

sám slabý, ochraňovati Nejsilnějšího, a kterému se ukládalo, aby dílo záchrany prováděl prostředky tak nevhodnými a zdánlivě tak zkázonosnými? Herodes nebyl z těch, kdo se vzdávají po prvním nezdaru (Mt 2, 16–18), a i když brzy po svém zločinu neslavně dokončil a anděl vybízel Josefa k návratu (Mt 2, 19), byl Josef v rozpacích, do které části země israelské má jít, když v Judsku ujal se vlády ukrutný Archelaus (Mt 2, 22a). Josefův odhodlaný klid, s jakým přijímal povždy nebeské vzkazy (Mt 2, 14; 2, 21; sr. 1, 24 a 2, 22b), pojil se tu, jak byl patrně jeho zvyk, s vlastní pozorností a prozíravostí, která se tolik líbila Bohu, že sám od sebe poslal Josefovi pomoc alespoň v podobě nutného varování (Mt 2, 22b). Josef je tedy zkoušen jako silný: silný v trpělivosti, silný v poslušnosti, silný v samostatném rozhodování (Mt 2, 22). On to jest, který určuje Ježíšovi příjímí Nazaretský; a ku podivu: jeho rozhodnutí jest právě to, které Duch Svatý ustanovil a předpověděl skrze proroky (Mt 2, 23). Pod ochranou Josefovou roste Ježíš v Nazaretě až do doby, kdy opouští Nazaret, aby se odebral k Janu Křtiteli a zahájil veřejnou činnost mesiášskou (Mt 3, 13; Mk 1, 9; Lk 3, 21–23; Jn 1, 29); a Ježíš Nazaretský jest ono jméno, k němuž připínají ďáblové titul Mesiáše hned při svém prvním utkání s Kristem v škole Kafarnaumské (Mk 1, 23–27).

Josef jest tedy *silný* Ochránce Kristův až do plné

dospělosti Kristovy. Ale musí jako vítězný Strážce Kristova dětství snést ještě jednu ránu pro Krista ve chvíli jeho zralosti, ránu, která nemohla být zasazena komukoli, nýbrž jen nejsilnějším. Bylo to tehdy, když bylo Ježíšovi 12 let a rodiče ho vzali s sebou na svátky velikonoční do Jerusalema, kam každoročně chodívali (Lk 2, 41-42). Ježíš byl plnoletý příslušník náboženské obce, a nemusil být pořád s rodiči, nýbrž pohyboval se volně v zástupu poutníků, kteří z Galileje přišli do hlavního města. Teprve když po skončení slavnosti ušli poutníci den cesty a jednotlivé rodiny shledávaly večer mezi známými a příbuznými své členy, ukázalo se, že Ježíš v zástupu není. Maria a Josef šli zase den cesty zpátky a třetího dne našli Ježíše v chrámě mezi učiteli zákona, žasnoucími nad jeho vědomostmi a jatými kouzlem jeho mladistvé osobnosti. Kdo však vylíčí trýzeň srdce Mariina i Josefova v těch dvou či třech dnech, kdy neviděli Radost svých očí, ani neslyšeli hudby Ježíšových slov? Žal matčin byl jiný nežli žal pěstounův; ale oba závodili v tom, že si přičítali vinu ze ztráty drahého Dítěte, každý jinými důvody. Ježíš byl více Mariin než Josefův, toť jisto; byl tělo z jejího těla, krev z její krve. Myslila, že její nedbalost jest trestuhodnější, ačkoli si nebyla vědoma nedbalosti. Josef naproti tomu byl zákonný otec a byl ochráncem matky i s Dítětem. Ovšem, Ježíš již nebyl malé Dítě, které se může snadno ztratit. Ale Jo-

sef měl míti o Chlapce péči, o tom nebylo lze pochybovati. Byl odpověden za jeho ztrátu, před Bohem, před Rodinou i před obcí. Snášel tudíž *rány výčitek*, které si sám činil, a činil si výčitky tím hlubší, čím byly mlčenlivější. Nebyl schopen ani otázky, ani obrany, protože byl tentokrát statečný sám vůči sobě. Když spatřil Ježíše mezi zákoníky, netroufal si pronést nad sebou soud osvobozující, nýbrž mlčel jako obviněný; a když Ta, která jako Matka dala průchod jeho i své bolesti, uslyšela odpověď víc drásající než konejší, víc tajemnou než vysvětlující, ucítil Josef svou ránu ještě pronikavěji, protože ji nezmírnilo žádné jeho slovo, žádný jeho pokus o omlouvající, polehčující výklad. Oba rodiče si zasloužili svou statečností, že Ježíš sestoupil s nimi opět do Nazareta a byl jim opět poddán a žil opět pod jejich líbeznou ochranou (Lk 2, 41-52).

Josef však *i jako Živitel rodiny vynikl* hrdinným zápasem s podmínkami života. Snad nejvíc právě zde, kde zvláštní pomoci bylo nejméně a kde cíl se zdá nejnižší a nejvšednější, jest jeho příklad nejzřetelnější a nejvíce přístupný následování. Byl živitel; nic není tak zřejmo, jako toto jeho povolání. Proto měl vzíti manželku k sobě (Mt 1, 24-25), aby její Syn a ona nebyli beze cti, a aby je živil pernou prací svých rukou. Tento jeho úkol byl podstatný, nikoli podřízený jako u jiných manželů, kteří musí pracovati, aby uživili sebe a uživili a vychovali své tělesné potomky.

Josef a Maria neužívali tělesně manželství (Mt 1, 25); proto byla jejich práce pro rodinu heroičtější, než u jiných manželů, u nichž jest nutným doplňkem rovnováhy mezi právem a povinností. Maria pracovala pro rodinu tak, jak má nejlépe pracovati pro rodinu matka, jejíž práce se liší od práce mužovy. Josef pracoval a vydělával pro Marii a pro Ježíše tak, jak má nejlépe pracovati a vydělávati otec rodiny. Praví-li Písmo o Ježíšovi, že »Dítě rostlo a sílilo« (Lk 2, 40), nebo že »prospívalo věkem« (tt 2, 52), jest tím vyjádřeno, že se o ně rodiče starali, že mu dávali jíst a pít, že je odívali a chránili, čili že je živili. Kdyby rodiče dítě neživili a nevychovávali, nemohlo by růsti, síliti a dospívati; ale ono by nemohlo ani ukazovati vlohy, prospívati moudrostí, zářiti milostí u Boha i u lidí (Lk 2, 40. 52). Josefovo řemeslo bylo nevýnosné, jeho výdělek byl sotva dostatečný. Bral za práci, co bylo zvykem, nebo o něco méně, aby se vyhnul mrzutostem. Ženská spolupráce Mariina ve vedení domácnosti byla nutná, aby bylo o rodinu postaráno dostatečně. Není třeba si přimýšleti, že Josef a Maria schválně udržovali rodinu v nuzných poměrech. Spíše se přičiňovali oba co nejvíce; ale okolnosti byly nepříznivé a hmotné postavení rodiny bylo skrovné. Byli však oba stateční a zcela spokojeni s tvrdým údělem, nad nějž jim Prozřetelnost lepšího neposkytovala. Že Josef činil, co mohl, plyne z poznámky evangelia (Mt 2, 11), že mudrcové už

nenalézají Dítě v jeskyni a v jeslích (Lk 2, 16), nýbrž v domě. A Prozřetelnost schvalovala toto přičinění živitele Josefa právě tak (Mt 2, 9), jako schválila krajní nouzi, v níž se byl Josef octl na počátku posvátného tajemství (Lk 2, 7c; 2, 2-14). Tak se stalo, že dům Josefův, kde byl Ježíš vychován (Mt 2, 23; Lk 2, 51; 4, 16), byl sice dům obyčejný, ale slušný. Možná, že to nebyl týž dům, v němž bydlil Josef dříve, než se rozhodl usadit rodinu v Betlemě (Lk 1, 26-27; 1, 56; 2, 4; 2, 39; Mt 2, 11, 22a). Snad i výlohy, spojené s tímto cestováním a s pobytem v Egyptě, případně se zakoupením nového domku v Nazaretě, když plán s Betlemem ztroskotal (Mt 2, 22-23) byly dosti značné. Ale mimořádná pomoc Boží, seslaná v darech velmožů z Východu (Mt 2, 11c), dovedla Josefovi nejen opatřit zdroj almužen, nýbrž i vytrhnouti rodinu z okamžitých rozpaků a položit základ ke skromnému životu. Josef byl tesař a Ježíš byl sám vyučen tesařem u svého Pěstouna (Mk 6, 3). Právě to bylo příčinou, že dům Josefův nepožíval zvláštní vážnosti, jako jí nepožívá žádný dům malého živnostníka (tt); a třeba tyto narážky na chudý původ Ježíšův Josef už neslyšel, přece i jeho napadla nesčetněkrát myšlenka, zda jeho stav je dosti důstojný pro výchovu Mesiášovu a jeho dům dosti vhodný za přibyték Syna Božího. Ale jeho mysl oddaná Božskému vedení, přemáhala vytrvale tyto pochyby, a jeho ruce i srdce, pokud

šlo o skutky poslušnosti, pracovaly dále a žily dále tím všedním životem lopot, který byl a jest odjakživa losem většiny.

*

Poslouchati vedení Božího ve všem, toť dokonalost všech dokonalostí. V tomto směru ctnosti vpravdě nejvšeobecnější, v oddání Prozřetelnosti, bylo Josefovi vytrvati *až do konce*, který jest v jedné příčině naprosto stejný u všech rodičovských dvojic a jmenuje se smrt. Domnívám se, že Josef Nazaretský byl nejstatečnější v smrti, protože on nejvíce opouštěl, a protože opouštěl to, na čem měl povinnost lpěti a čeho se držeti. Lze sice připustiti, že stav lásky, v němž odcházíme z tohoto života, není zhoršen tím, že jsme setrvali v dobrém a přešli ze stavu zkoušky do stavu vítězství. Ale dokud nepožíváme ovoce tohoto vítězství, zdá se stav celé lidské přirozenosti blaženější nad stav bezbolestného očekávání duše zbavené těla, stav lásky celého člověka, obklopeného živými a k tomu dokonalými předměty lásky, nad stav neznámého rozpoložení oddělené podstaty duchové, která je zbavena svého přirozeného věrného společníka. Alespoň cit živého člověka se vzpírá rozdělení, není-li důvodu pro to, aby je považoval za užitečné. Josef však musil v zásadě považovati společenství Ježíše a Marie za cíl, k němuž směřoval, a jeho srdce potřebovalo silné vůle k tomu, aby se podrobilo poznání

víry o ceně onoho stavu přechodu a vyčkávání, které předchází světlo slávy. Ani zde se nikdo nemůže rovnati Josefovi silou tohoto odhodlání, které jest obdobné tomu, jehož potřebovala Maria po zmrtvýchvstání Páně a jeho Nanebevstoupení, aby zůstala na světě ještě mnoho roků k prospěchu Církve.

Pokud se týče ostatních příznaků statečnosti, o nichž jsme mluvili na počátku, dlužno poznamenati, že Josef netoliko rány osudu snášel, aniž umdléval v dobrém, nýbrž že je i odrážel, pokud Bůh sám je nezpůsobil, nebo pokud nedopustil neodvratně, že je odraziti nebylo lze. Každý Josefův úspěch v odvrácení hrozícího nebezpečí byl *odražením rány*, a jak jsme viděli, lze takových nebezpečí mimořádných viděti dosti v těch, jež byly zapsány v Písmě, kdežto nebezpečí obyčejných a každodenních, jaká se vyskytují v rodinách nezámožných a proti nimž třeba bojovati celý život, byl počet zajisté téměř nekonečný. Více však překvapí to, když se neostýcháme tvrditi, že svatý Josef dokonce *i rány rozdával* a protivníkům škodil. Hrdinnou péčí o Mesiáše porážel přímo vojska nešlechetných duchů, kteří Kristovo dílo vykupitelské usilovali zmařiti. Nebudme skromní v odhadování tohoto potměšilého úsilí: nepřátelé člověka, jejichž závistí přišla smrt na lidské pokolení, vynakládali všecko, aby udrželi svou vládu nad člověkem a aby nezůstali sami ve své zatracující zlobě, která

je svrhla s tak znamenité výše. Josef konal své poslání pevně a vytrvale. Jeho věrnost v tisícerých unavujících maličkostech právě tak jako ve věcech svrchované důležitosti byla jeho hrozná zbraň, kterou zvítězil; jeho mlčení pokorné a odevzdané bylo jako hukot vodopádu, který sráží do hlubiny vše, co se mu pitvorně nastavuje v cestu jako výsměch a překážka. Josef nestavěl proti okázalosti pekelného vzdoru okázalost svatého odporu, nýbrž právě onu tichost, které se učil od Beránka, jenž rostl v jeho náručí. A právě tak ani teď, kdy mystický Kristus, Církev katolická, byl světen jeho ochraně, nevystupuje viditelně na scénu s ohromující přesilou obrany neb útoku, nýbrž zůstává tichým Správcem nebeského Dvora, dáváje rozkazy sotva slyšitelné a mávaje neviditelným mečem pokory proti nájezdům satanské pýchy. Jeho postavení jest jedinečné: není Nejvyšším Velitelem; tím jest Kristus Vítězný a Oslavený, Není prvním po Kristu, tím je Královna Nebes, jeho vlastní milovaná choť, matka Boha a Člověka. Není Vrchním velitelem andělských kůrů a andělů Církve Vítězné: tím jest archanděl Michael, bojující svým jménem (»Kdo jako Bůh?«) a svou modlitbou (»Přikažž tobě Pán!«), oběma zbraněmi pokory proti luciferskému pozdvižení. Josef, nejstatečnější z lidí, první po Kristu a po Marii, jest nebeský Majordom, respektovaný Klíčníkem i Bojovníkem, vyvolený Snoubenec Panny, která potřela

hlavu Hadovu Synem svého života; Strážce svaté Rodiny, kterému jsou nyní k ruce všechny strážce na nebi i na zemi, všechny zásoby obilí a mléka, jichž potřebuje k životu duchovní Kristovo tělo, všechny symboly síly a všechna znamení vítězství, s nimiž přijde na konci Kristus soudit svět. Buď si i malým člověkem: Josef tě učí vítězit malými boji a malými prostředky. Měj si i strach před velikými nepřáteli: neunikl Josef ještě větším nepřítelům? Ocitej se i na kraji záhuby: Josef ti jest ochoten přispěti, jako jemu přicházeli na pomoc blízcí andělé, kdykoli jeho mocné, dělnické rameno nestačilo, aby obhájil čest svého rodu, aby se bil za slávu své ženy, aby zachránil život svého Stvořitele.

11. POMOCNÍK UMÍRAJÍCÍCH

Svatý Josef není jediný patron umírajících. Mnozí jiní jsou uvedeni v Litanii za ty, kteří zápasí v smrti, a mnozí jiní tam neuvedení jsou uctíváni jako vynikající patronové dobré smrti. Ale svatý Josef jest největší patron dobré smrti pro všechny katolické křesťany. Není ovšem patronem té dobré smrti, která se tak nazývá proto, že jest bezbolestná a že člověk v jejím objetí mnoho netrápí. Svatý Josef není patronem *euthanasie*, protože euthanasie jest vražda, a ten, kdo si ji poroučí pro případ bolestné nemoci, dopouští

se sebevraždy. Svatý Josef není patronem ani vrahů, ani sebevrahů. Jest však patronem všech, kteří umírají v Pánu, protože žili, smýšleli a odumírali v Pánu.

Umírání jest pro většinu lidí, a často i dobrých lidí, zajisté velmi málo radostné. A jako zvětšujeme, poněvadž jsme málo pravdiví, svou bolest, aby se zdálo, že trpíme více, než trpívají druzí, tak zvláště při smrti máme mnoho důvodů nářikati, že naše umírání je zvláště těžké, a že by proto mělo býti odsunuto na dobu pozdější a příhodnější. Připouštím, že člověk na smrtelné posteli nemá tak na růžích ustláno, jako měl ustláno na růžích lásky svatý patriarcha Josef. Ale také jest jisto, že patron umírajících nemá býti uctíván teprve v poslední hodině a teprve tam sloužiti za vzor, a to ještě ne za vzor odevzanosti, nýbrž domnělé sladkosti umírání. Nikoli. Josef, patron umírajících, má býti uctíván, vzýván a následován v celém životě, aby mohl býti slušně vzýván a právem a s oprávněnou nadějí volán na pomoc na konec života.

Někdo řekne: Dobře se to umíralo svatému Josefu, protože věděl, že půjde po smrti rovnou do nebe. Milý příteli! Takové milosti si můžeš ty a každý jiný člověk zasloužiti, a není malý počet těch, kteří si jí zaslouží. Žij tedy už nyní tak, abys byl připraven na odchod do říše čistých duchů, aby až přijde smrt, nalezla tě tak schopného, očištěného a bez dluhů, abys mohl vejít

ihned do oblaků slávy. Ale mylíš se, když tvrdíš, že to byl svatý Josef, který šel po smrti rovnou do nebe. Tehdy přece ještě nebyl v nebi žádný člověk. A trvalo to ještě chvíli, než přišel do nebe první a největší člověk, a s ním i duše spravedlivých, které byly snad již věky odloučeny od svých těl a čekaly toužebně na okamžik svého vysvobození z předpekli. Teprve tehdy přišla duše Josefova mezi blažené duchy, aby požívala Pána a hleděla v ustavičném vytržení na přejasnou Tvář Boží. Josef tedy, když umíral, věděl, - že musí *čekat*.

Někdo řekne: Josef měl již zásluh dosti; mohl klidně jít! - Ano, nepochybně. Ale onen poslední okamžik, jež nám určil Tvůrce pro pobyt na tomto světě, není vhodnou chvílí k tomu, abychom si dělali plány na získání zásluh v prostorech let a měsíců, protože to jsme měli dělati v čase, kdy ta léta a ty měsíce plynuly, a ne teprve tenkrát, když už uplynuly. Každý z nás věděl, že nemá zaručeno nic z budoucího času na této zemi. Věděli jsme, že musíme chytati okamžiky, které máme, ne ty, kterých brzy nebudeme mít. A proto i v oně poslední chvíli bude nám málo platno naříkati nebo zase dělati plány do budoucna; i tam půjde o to, abychom co nejplněji využili krátké přítomnosti a obohatili se co nejvíce pro věčnost. To však nejde jináče než *odevzdaností* do vůle Stvořitelovy, lítostí nad minulostí, trpělivostí v oněch hodinách a vteřinách, kdy

se duše bude odlučovati od těla, touhou po tom, aby se odloučení stalo rychleji a hotověji, a aby duše byla co nejdříve s Kristem. Neboť i svatý Josef musil jíti z tohoto světa, když mu vypršel čas. A Ježíš neučinil žádný zázrak, aby mu prodloužil hmotný život, ačkoli věděl, že Josef musí čekat, a že by v této době čekání mohl ještě znamenitě rozmnožovati své zásluhy, kdyby žil v těle. Na každého totiž přijde noc, »v níž nikdo nemůže pracovati«, a Josef ostatně byl nádoba plná, která nemohla více zásluh přijmouti, aby nepřetékala a nebyla tak považována za nedostatečnou.

Někdo řekne: Dobře se to umíralo svatému Josefu v náručí nejsvětější Rodiny, která měla mimo to v moci jeho budoucí blaho. Ano, byla to smrt nejsladší, ale *nikoli nejbezbolestnější*. Josef umíral netoliko jako mučedník lásky Boží, které jeho tělesná schránka již nedovedla snést. Umíral netoliko jako mučedník lítosti nad tím, že Ježíš musí zemřít také za jeho vykoupení, ten Ježíš, který byl duší jeho duše. Josef umíral mimo to v nejbolestnějším loučení, jaké může člověk zažít na tomto světě, v loučení se ženou, s dítětem, a se svým nejskrovnějším okolím. Zdá se to býti neuvěřitelné, ale je to skutečnost. Jako ti, kteří nosí stigmata Kristova, jeho rány na svém těle, trpí zároveň muku i rozkoš, tak bylo i umírání Josefovo, i jeho loučení s bytostmi a věcmi, jež mu byly v tomto slzavém údolí nejdražší a nejnepostradatelnější. To je skutečnost, která stojí

za uvážení a za obdiv, a která musí vzbuditi naši neobmezenou důvěru v nejctihodnějšího z patriarchů.

Pravím-li, že Josef jest patronem umírajících už z toho titulu, že jeho odchod ze světa byl lidsky nejbolestnější, vyslovuji tím nepochybně nejpůsobivější pohnutkou k jeho uctívání jako patrona dobré smrti. Pro většinu lidí jest umírání proto tak trpké, že umírající opouští manžela, s nímž strávil více než půl života, a že opouští děti, které jsou plodem jeho života. Je-li tedy smrt Josefova po této stránce podobna smrti většiny, pak lze říci, že Josef rozumí, co znamená pro dospělého člověka umírat. Josef tomu rozumí, protože jeho poslední loučení se ženou, s dítětem a se světem bylo, říkejte si cokoli, nejbolestnější a nejodevzdanější!

Tvrdíme-li takovou věc, máme patrně pro to důvody, jež nemohou býti brány na lehkou váhu. »Milujte manželky své, jako Kristus miloval Církev!«, napomíná apoštol všecky muže v listu k Efeským v oné kapitole, která jest nesmrtelnou chválou dokonalého manželství. Toto přikázání Boží zachovával Josef dávno před napomenutím Pavlovým, a o svátku svaté rodiny připomíná to Církev všem rodinám, všem mužům a všem ženám křesťanské veleobce. Vždyť Josef jest vystavován za vzor mužům, Maria za vzor ženám, a Ježíš za vzor dětem. Nikdy nemiloval muž více svou manželku, než miloval Josef Ma-

rii, a nikdy nebyla milována žádná žena více od muže, než byla milována Maria od Josefa. Čistota této lásky a čistota přijímání této lásky nebyla jejím umenšením, nýbrž umocněním. Že to málo chápeme, nevadí. Je to zcela jisté. Kdybychom to chápali rychle, nebylo by to nejspíše nic obzvláště velikého, zázračného, obdivuhodného. Byla to zajisté láska nebeská, a o nebi víme, že tam nerozumíme téměř ničemu. A třebaže se pozemští básníci vysmívají nebeské lásce jako matné a chabé, víme, že nemají pravdu. K velikosti lásky nepatří nikterak, aby byla aspoň trochu kalná nebo mdlá. Josefovi bylo tedy opustiti nejmilovanější družku života, nejmilovanější a lásky nejhodnější ženu. To byla bolest nejen afektu hlubokého jako moře, nejen bolest něžnosti, jež nebyla u těchto manželů nikdy přestárálá a všední. Josef truchlil jako muž. Truchlil svou vůlí a svou péčí, neboť starost jest největší a nejsprávnější něha muže. Měl jako manžel Mariin starost o její budoucnost, starost nikoli menší, než mívají jiní umírající manželé o své ženy. Mohl arci mysliti na Ježíše, ale on věděl o jeho vyšším a zcela duchovním poslání. Pamatoval si slova dvanáctiletého: »Proč jste mne hledali? Zdali jste nevěděli, že já musím býti v tom, co jest mého Otce?« - Zajisté, že s tím souhlasil Josef; vždycky souhlasil se všemi tajemnými projevy tajemné vůle Boží. Ale to mu nebránilo, nýbrž spíše přikazovalo míti jakousi

lidskou péči a starost o tu, kterou zanechával na světě chudou a bez mocných přátel, kterou zanechával jedinému jejímu Synu, jehož měla ona brzy bolestně pozbyti ve prospěch veškerého lidstva.

*

Maria byla tedy jeden předmět bolestného loučení Josefova při smrti. Ale byl tu ještě jiný předmět, *Ježíš*. Rodiče neradi opouštějí děti jim zvláště milé. Historie Jakubova, Josefova, Benjamínova jest nám příkladem dojemným a pravdivým. Právě tak neradi opouštějí otcové rodin děti ještě nezaopatřené, nebo takové, jež čeká zvláštní kariéra nebo zkouška. Rodiče chtějí míti děti před svým odchodem zabezpečené, náležitě už určitému stavu, nikoli teprve ve vývoji a s nejistým životním postavením.

Tyto úvahy působily také u Josefa, protože jsou to patřičné úvahy otců. A Josef byl otcem více, než bývají tělesní otcové. Tento fakt jest ovšem skoro tajemstvím; ale Písmo, které jasně naznačilo způsob jeho zvláštního otcovství, samo jej velmi důrazně a vytrvale nazývá otcem, abychom si uvědomili, že nebyl v hodnosti a lásce a starosti méně otcem, než bývají jiní otcové. *Miloval* zázračný plod své panenské choti, miloval Boha vtěleného v lůno jeho nedotknutelné a nevyrovnatelné ženy. A tento syn Mariin ho ctil, poslouchal, zahrnoval něžnostmi jako otce, jako muže své matky, jako toho, pod jehož manžel-

skou ochranu a záštitou byl počat, narozen a odchován a jehož lidský rodokmen byl i Ježíšovým rodokmenem. Josef mohl milovati Ježíše více, než směji tělesní otcové milovati své děti. Mohl jej milovati bez míry, protože zde byl předmět lásky otcovské a rodinné totožný s předmětem lásky nadpřirozené a Boží. Nuže, Josef jest při umírání odlučován od viditelného Boha, zatím co jiní smrtelníci jsou v umírání odlučováni od světa, aby byli těsněji spojeni s Bohem. Josef se odlučuje od viditelné náruče Boží, aby na ni čekal trpělivě po několik let v předpekli, spolu s ostatním zástupem všech od počátku světa stvořených spravedlivých duší. Tato obět Josefova byla tedy nesmírná...

Již z toho můžeme viděti, že svět nebyl pro Josefa, jak bývá pro všechny lidi, místem velkého pokušení, které je dobře opustiti, byť se to dalo i neúprosným násilím smrti. Svět pro Josefa nebyl na konec pokušením, nýbrž rájem. Odpovíme-li zvědavcům na otázku, kde se nalézá nebe, že je to otázka skoro zbytečná, protože nebe je jistě všude tam, kde můžeme blaženě patřiti na Boha, měl svatý Josef v jistém smyslu *nebe na zemi*, protože mohl ustavičně patřiti na Boha, a býti unášen tímto patřením. Pro Josefa bylo tedy loučení se světem nejbolestnější již z těchto dvou důvodů.

Ale byl ještě jiný důvod. Josef nebyl světec chladný k svému okolí. Miloval svou vlast a měl

všechnu příčinu ji milovati. Žádná země a žádný národ starého věku se nemohly ani zdaleka rovnati zemi izraelské a národu vyvolenému. Bylo i zde zlobou lidskou mnoho stínů; ale jinde nebylo stínů, nýbrž spíše čirá tma nebo neurčité šero, protože tam nebylo žádného jasného světla. V době Josefově však byla vlast Josefova hodna ještě větší úcty, protože stará zaslíbení docházela k svému vyplnění. Josef tedy miloval zaslíbenou zemi, a v ní miloval i ten pohrdaný kout *Galileu*, která se nehonosila posvátnými místy a tradicemi jako vlastní Judsko, ale za to měla méně pýchy a neupřímnosti.

Josef miloval svůj národ a své spoluobčany, svůj domek i své městečko. Jako tesař znal všechny, protože všichni potřebovali jeho pomoci a protože všem podle potřeby pracoval. Nebyl sice proto v nějaké zvláštní vážnosti, protože řemeslníci i sebe dovednější, nemají-li velkého bohatství, nejsou v nijaké zvláštní vážnosti. Josefu však bylo jeho řemeslo milé, jako jest milé všem světcům i to nejnižší povolání, které jim Bůh určil. Bylo mu milé tím více, že je provozoval i Boží a Mariin Syn, jeho vlastní syn více než adoptovaný. Ten, který měl spasiti lid Boží a všechno lidstvo, byl po otci tesař; to bylo dosti příčiny, aby řemeslo Josefovo bylo obestřeno záviděníhodnou slávou. Syn Davidův a tesařův měl vykoupiti člověčenstvo, židy i pohany, Řeky i barbary; a Josef hořel touhou, aby viděl to světlo osvěcující a tu sílu

zachraňující. Byl pěstounem, a ještě více: byl zákonným otcem Vykupitelovým. Zachraňoval několikrát, ba ustavičně, Zachranitele světa. Ký div, že chtěl viděti radostný konec svého díla. Jest však odvoláván jako Mojžíš před koncem. Nevidí zaslíbení, jak jest vrchovatě naplněno. Jest i to řízení Prozřetelnosti. Aby byl patronem umírajících i pro ty, kteří umírají před koncem svého díla. Před splněním svých nadějí, před vítězstvím své víry, před konečným triumfem na zemi, jenž jest jim odpírán snad právě proto, aby více triumfovali v nebi.....

*

Lepší je konec modlitby než začátek (Kaz 7, 9). Celý život svatého Josefa byl modlitbou, ani ne tak prosebnou (leč pokud se netýkalo jeho samého) jako modlitbou děků a chvály. V nebi není potřeba proseb, tam jsou všechny prosby už vyplněny nad všechno pomýšlení. Svatý Josef umírá, ale jeho smrt v přítomnosti Panny Marie a Syna Božího je smrtí jen pro naše pojmy a pro naše oči: to země se točí, a slunce na ní nepřestává ozařovati stejně velikou plochu. Svatý Josef nezavřel oči, ani kdyby mu nebyly zatlačeny: byly mu jen zastřeny novým a nesmírně mocnějším viděním. Jak by nebyl postrachem zlých duchů? Terror daemonum! Svatý Josefe, zažehň je svým pohledem, až se budeme loučit s tímto světem my! O to pokorně prosíme tebe, jehož jméno je tak nerozlučně spojeno s Ježíšem a Marií.

12. TŘIKRÁT BLAŽENÝ

Pěstouně Boží
dole pod oblohou:
více než mohou
vytvořiti báje,
vzdálené víry,
učinil jsi skutkem!

Ona ti patří,
ty jsi její Milý;
tvé všechny síly
náležejí lásce
předivné Panny,
ze všech nejplodnější!

Jeden Bůh pravý
zmůže větší divy
než bozi lživí,
kteří vymýšlejí
pohádky věčně,
ale žádný zázrak!

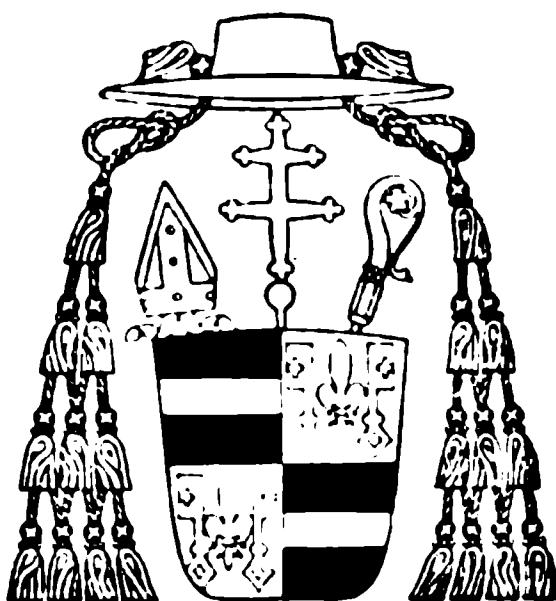
Ochránce Církve!
Kdo ti nezávidí
z ostatních lidí,
že jsi otcem Choti,
kterou si zvolil
Panovník všech králů?

Kdo jest tvá žena,
muži s liliemi?
Na celé zemi
není tobě roven
jediný člověk
v dokonalém štěstí!

Jsi kníže knížat!
Aman leží v pekle.
Ty pyše vzteklé
uměls čelit tiše,
a proto Věčný
pozdvihl tě k Trůnu!

OBSAH

Předmluva	7
1. Josefův profil	9
2. Tesař Nazaretský	13
3. Josefův rodokmen	18
4. Ochránce Církve	40
5. Jaro a léto	57
6. Josefův smutek	64
6a. V chrámě Božím	65
7. Patron zapomínaných	87
7a. Ó Nazarete!	99
8. Čím budeš?	100
9. Dvě Panny	101
10. Muž statečný	103
11. Pomocník umírajících	126
12. Třikrát blažený	136

IMPRIMI POTEST

P. Franciscus Suchomel, Superior Prov. Pragensis

Pragae die 8. Aprilis 1947

NIHIL OBSTAT

P. Josephus Schroller CSsR

IMPRIMATUR

Prael. Dr. Theophilus Opatrný, Vicarius Generalis

Pragae die 10. IV. 1947

KONSTANTIN MIKLÍK CSSR
SVATÝ JOSEF NAZARETSKÝ

Upravil Michael Florian

Vytiskl Jan Mucha ve Velkém Meziříčí

K Vánocům 1948

vydala Marie Rosa Junová v Tasově